وەلی ئەمر

لە ئیسلامدا

Waliamr La Islamda

وەلی ئەمر لە ئیسلامدا

نووسینی

کۆمەڵی

وەلی ئەمر لە ئیسـلامـدا

نوسینی کۆمەڵی ڕزگاربوو

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً عبده ورسوله ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾[1] ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيراً وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيباً ﴾[2] ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً (٧٠) يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً ﴾[3] أما بعد، فإن خير الكلام كلام الله وخير الهدي هدي محمد صلى الله عليه وسلم وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة في النار.

بەداخەوە گەیشتوینەتە رۆژگاریك ناحەق بۆتە حەق و حەقیش بۆتە ناحەق كوفر بۆتە ئیسلام و ئیسلام یش بۆتە كوفر لەلایەن كەسانێكی ژەهراوی كراوی قورمیشكراو كە كرنوش بردن بۆ ستەم كاروتاغووتان پیشەیانە ، بۆیە بەپێویستم زانی تیشكێك بخەمە سەر ئەو رِێگا رۆشنەی چرا كانیان كوژاندۆتەوە بەئیزنی خوایەك كە وەعدی داوە تەنها ئالاْكەی خۆی بشەكێتەوە.لەژێر فەرمانی خوای گەورە كە پێمان ئەفەرمێ : ﴿ وَإِذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ لَتُبَيِّنُنَّهُۥ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُۥ فَنَبَذُوهُ وَرَآءَ ظُهُورِهِمْ وَٱشْتَرَوْاْ بِهِۦ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴾[4]

[1] [آل عمران:١٠٢]
[2] [النساء:١]
[3] [الأحزاب:٧٠-٧١].
[4] (آلعمران :١٨٧)

خاوەن کتێبەکان هەق دەشارنەوە: {وإذ أخذ الله ميثاق الذين أوتوا الكتاب} باسی ئەو خاوەننامانە بەکە خوا پەیمانی لێوەرگرتن {لتبيننه للناس ولاتكتمونه} کە بەرێکوپێکی -ئەونامەیە بۆیان هاتووە- بەخەڵکی راگەیەنن و، هیچی لێ نەشارنەوە {فنبذوه وراء ظهورهم} کەچی بەڵێنەکەیان فرێدایە پشتیانەوە و پشتگوێیان خست ! {واشتروا به ثمنا قليلا} و بەهایەکی کەمیان پێکڕی، واتە: تەورات و ئینجیلیان بەدنیایەکی کەم فرۆشت ! {فبئس ما يشترون} ئای چەندە خراپ بوو ئەوی کڕییان و سەودایان پێکرد ، چونکە لەباتی قیامەتی نەبڕاوە، دنیای فانی و تیاچوویان وەرگرت، **(ئیبن کەسیر) دەڵێت:** ئەم ئایەتە هەڕەشەیە بۆگشت زانایەك، ئەوانەیان گەلێ جار ڕاستییەکان لەبەردەم دەسەڵاتدارانادا دەشارنەوە، یان لەبەرامبەر تەماحێکی دنیاوە، یان سروشتیان تێکچووە، هەرکامێکیان بێت، لای خوا کارێکی زۆر دزێوو قێزەونە، هەقە هەرگیز لەجادە ڕاستەکە کلا نەبن. **ئەبووسەعیدی (خودری)یش دەڵێت:** لەسەردەمی پێغەمبەردا(ﷺ) کۆمەڵێ دووڕوو هەبوون، هەرکە پێغەمبەر(ﷺ) چووبا بۆ غەزایەك، خۆیان لێدەدزیەوەو، کەیفیشیان پێ دەهات، کەپێغەمبەر(ﷺ) دەشهاتەوە پۆزشیان بۆدەهێنایەوەو، هێمان پێشیان خۆشبوو سوپاس بکرێن.بۆیە منیش هەستم بەگەورەترین بەپرسیاری و ئەرك کرد لەسەر شانم بۆیە بەیارمەتی خوای میهرەبان دەستم کرد بەنوسینی ئەم بابەتە.

پرسی یەکەم : پێناسەی وەلی ئەمر :

پێناسەی وەلی ئەمر لە زمانەوانیدا : وەلی ئەمر لەدوو ووشە پێکهاتوە ١-ولی ٢-الامر وەلی ، لە (أولي)یەوە هاتوە ، هەروەك زانای زمانەوانی ابن منظور ئاماژەی پێ ئەدا و ئەفەرمێ : أولي ، بەمانای ذوي دێت واتە خاوەن ، وە هەمیشە بەشێوەی مضاف واتە دانەپال دێت وەك خوای گەورە ئەفەرمێ : أولوا بأس شديد ، واتە خاوەن هێزێکی توند .

امر : لە " الامر " ەوە هاتوە هەروەك زانای زمانەوانی جەوهەری ئەفەرمێ : الامير : واتە خاوەن فەرمان ، فلان فەرمانداری پێ سپێردرا واتە بوە فەرماندار، خاوەن کاروبار.

پێناسەی وەلی ئەمر لەشەرعدا : زانایانی بەدواداچوونی زانستی و فەتوا لە سعودیە ئەفەرموون لە پێناسەی وەلی ئەمر لە شەرعدا : إن أولي الأمر من المسلمين ، مَنْ يقوم بشأنهم في أمر دينهم ، وجميع ما يؤدي إلى صلاحهم .

وەلی ئەمر ئەوەیە لە موسڵمانان بێت ، ئەوکەسەیە کە هەڵدەسێت بەبەرێوەبردنیان لەکاروباری دینیان ، و هەموو ئەو شتانەی کە بەرەو چاك بوون و چاکەیان ئەبات[1] .

جا ئایا ئەم بەناو وەلی ئەمرانەی مەدخەلیەکان کردویاننەتە وەلی ئەمر کاروباری دین و چاككردی ئیسلام و موسڵمانان ئەبەن بەڕێوە ؟! یان کاروباری دینی یەهود و نەصاری و بێ دین کردنی موسڵمانان ئەبەن بەڕێوە ؟!

پرسیار ئەکرێت لە زانای پایەبەرز شێخ حامد بن عبدالله العلي وەلی ئەمر کێ یە کە واجبە گوێڕایەڵی بکرێت ؟

وەلی ئەمرێ کە واجبە گوێڕایەڵی بکرێت ئەوەیە کە کاروباری دینی موسلمانان بگریتە دەست چونکە هەر ئەوەیە سەرمایەی موسڵمانان کاروبارێ تریان جگە لەکاروباری دینەکەیان نیە،هەربەوەیە بونەتە ئومەت ، وەهەر بەوە باری کەسی ئومەتەکەیان بنیاتنراوە ، وە هەر بەوەشە کە ببنە خاوەن کیانی سیاسی خۆیان و بەلام ئەوکەسەی کاروبارێ تر ئەگرێتەدەست ، وەك ئەوەی حوکم ئەکات بەدەستورێکی عەلمانی یان بەسیستەمێکی دیموکراتی یان بیروباوەرێکی نەتەوە پەرستی جا هەر سیستەم و بەرنامەيك جگە لە ئیسلام کە بریتیە لە گەرانەوە بۆ شەریعەتەکەی خوا ،بۆیە ئەو کەسە وەلی ئەمری ئەو شتەیە کە پێی سپێردراوە ، وەلی ئەمری موسڵمانان نیە ، ئەم ئایەتەی خوای گەورە ئەیگرێتەوە ﴿ وَمَن

[1] هەروەك لە گۆڤاری (البحوث العلمية والافتاء المملكة العربية السعودية (الجزء رقم : ٩٦، الصفحة رقم: ٩٤)هاتوە.

يُشَاقِقِ ٱلرَّسُولَ مِن بَعدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ ٱلهُدَىٰ وَيَتَّبِع غَيرَ سَبِيلِ ٱلمُؤمِنِينَ نُوَلِّهِۦ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصلِهِۦ جَهَنَّمَ وَسَآءَت مَصِيرًا ﴾[1]

{ومن يشاقق الرسول من بعد ماتبين له الهدى} هەرکەسێك پاش ئەوەی بەرنامەی حەق و راستی کە دینی خوایە ، دژایەتی پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ بکا بەوەی {ويتبع غير سبيل المؤمنين} بەرنامەو ڕێبازێ بگرێتە بەر، کە بەرنامە و ڕێبازی باوەڕداران نەبێت {نوله ما تولى ونصله جهنم} ئێمەیش لە قیامەتدا رووی ئەکەینە ئەو بەرنامەو رێگایە بەئارەزوی خۆی کە لەدنیادا هەڵیبژاردووە، ، و ئەیخەینە ناو ئاگری تاودراوی دۆزەخەوە {وساءت مصيرا} ئای کە دۆزەخ جێ و رێیەکی زۆر سامناك وخراپە .

ئایا چۆن کاروباری موسڵمانان ئەگرێتە دەست کاتێك کاروبارێکی تری گرتۆتەبەر، بۆیە دەقەکان هاتوە دەربارەی گوێڕایەڵی وەلی ئەمر کاتێك کە پێشەوایەتی و حوکمی دین بەرپا بکات ، وەك لە فەرموودەی صەحیح دا هاتوە پێغەمبەر (ﷺ) ئەفەرمێ : « إن أمر عليكم عبد مجدع يقودكم بكتاب الله فاسمعوا له وأطيعوا » رواه مسلم ،والحديث الثاني » إن هذا الأمر في قريش، لا يعاديهم أحد إلا كبه الله في النار على وجهه، ما أقاموا الدين »[2]

ئەگەر کۆیلەیەکی گوێ بڕاو بوە فەرمانڕەواتان بە کیتابەکەی خوا ئەیبردن بەڕێوە ئەوە گوێ بیست و گوێڕایەڵی بن . وە لە فەرموودەی دووەم دا ئەفەرمی : فەرمانڕەوایەتی ئەم دینە لە قورەیشە ، ئەوەی دژایەتیان ئەکات کەسێکە خوا لەسەردەم چاوی سەرپێچی دۆزەخی ئەکات بەمەرجێ حوکمی دین بەرپا بکەن .

بۆیە حوکم کردنیان بەشەریعەت و بەرپاکردنی دین مەرجە بۆ بونیان بە وەلی ئەمر و گوێڕایەڵی کردنیان[3].

[1] (النساء :١١٥)

[2] رواه البخاري

[3] /http://ar.islamway.net/fatwa/3746

پرسی وەلی ئەمر لە قورئان و سوننەت و ووتەی زانایان :

یەکەم وەلی ئەمر بە بەڵگەی ئایەت :

باسەکەمان بەو ئایەتەی خوای گەورە دەست پێ دەکەین کە ئەفەرمێ : ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلْأَمْرِ مِنكُمْ فَإِن تَنَٰزَعْتُمْ فِي شَيْءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْأٓخِرِ ذَٰلِكَ خَيْرٞ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾[1]

خوای گەورە ڕوو ئەکاتە هاوەڵان و موسڵمانان و ئەفەرمێ ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە! گوێڕایەڵیی فەرمانی خواو پێغەمبەرەکەی بن لەهەموو کاروبارێکدا بەگشتی {وأولي الأمر منكم} وە بەر فەرمانی کاربەدەستان و زانایانی خۆتان کە لەخۆتانن ئەی موسڵمانان ، لیرەدا نەیوت {وأطيعوا أولي الامر منكم} چونکە ئەگەر وای بووتایە ئەوکاتە گوێ ڕایەڵێ وەلی ئەمر وەکو گوێ ڕایەڵی خواو پیغەمبەر ئەبوو بەرەهایی لەهەموو شتێکدا بەلام کاتێك ئەو ووشەیەی تێدانەبوو واتە گوێڕایەڵی ئەو کاربەدەستە موسڵمانانە کاتێکە لە فەرمانی خواو پێغەمبەرەکەی دەرنەچوبێتن بەسترابێتەوە بەوان، واتە: بەقسەی ئەو کاربەدەست و زانایانەش بکەن، کە لەخۆتانن. (منكم) ئایا ئەو کاربەدەستانەی ئەمڕۆ ڕێگای هاوەلانیان گرتۆتە بەر وەك ئەوانن ئەوانیان خۆشەوێ بەرگری لەوان ئەکەن دین و ڕێبازی ئەوان پەیڕەو ئەکەن یان دۆستایەتی و پشتیوانی لەدوژمنانی دین و ریبازی ئەوان ئەکەن یان بەرگری لەکەسانێك ئەکەن کە جنێو و لە عنەت لە هاوەلان ئەکەن و بەکافریان ئەزانن یان چونەتە ڕیزی ئەوکەسانەی هاوەڵان هەتا مابوون جەنگیان لەدژ ئەکردن وەك یەهود و نەصاری !!! {فإن تنازعتم في شئ} ئینجا ئەگەر لەشتێکدا کێشەو ناکۆکیتان بوو {فردوه إلى الله والرسول} جا بیگێڕنەوە

[1] (النساء :٥٩)

بۆلای خواو پەیامبەر﴿ﷺ﴾ ، واتە: باتەنها قورئان و سوننەت داوەرو حەکەمتان بن. بەڵێ پێویستە لەهەمووشتێکدا بگەڕێینەوە لای خواو پەیامبەر﴿ﷺ﴾، دیارە کەبڕیاری پەیامبەریش﴿ﷺ﴾ هەر بڕیاری خوایە، وەك لەسوورەتی (نیساء: ٨٠)دا هاتووە: (ومن يطع الرسول فقد اطاع الله} کەوابوو نابێ بەهیچ جۆرێك کێشەکانتان بەرنە لای تاغووتەکانی سەردەم، {إن كنتم تؤمنون بالله واليوم الآخر} ئەگەر باوەڕتان بەخواو بەرۆژی دوایی هەیە، دەبێ ئاوابێت {ذلك خير و أحسن تأويلا} ئەوگێرانەوەی کێشەو هەرایە بۆلای قورئان و سوننەت، جوانترو چاکترە بۆتان .

کەواتە لەم ئایەتە بەتەواوی دیاری کرد کە وەلی ئەمر ئەوە نیە کە مادام کاری موسڵمانی کەوتبێتە دەست ئەگەر جوولکە و مورتەدێکیش بێت ئەوە هەر ئەوە هەر وەلی ئەمر و کاربەدەستی موسڵمانان بێت نەخێر بەهیچ شێوەیەك وەك مەدخەلیە مورتەدەکان ئەیڵێن ، بەڵکو خوای گەورە ئەفەرمێ (منكم) واتە ئەو کاربەدەستانەی لەخۆتانن موسڵمانن نەك عەلمانیە دژ بەدینەکان.

<u>دووەم بەبەڵگەی فەرموودە :</u>

-ئەبو هورەیرە لە پێغەمبەری خواوە ﴿ﷺ﴾ بۆمان ئەگێڕێتەوە و ئەفەرمێ : (عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من أطاعني فقد أطاع الله، ومن أطاع أميري فقد أطاعني، ومن عصاني فقد عصى الله، ومن عصى أميري فقد عصاني.) ورواه أحمد في المسند مرارًا، من طرق مختلفة، منها: ٧٣٣٠، ٧٤٢٨، ٧٦٤٣. ورواه الشيخان وغيرهما،

هەرکەسێك گوێرایەڵی من بکات گوێرایەڵی خوای کردووە ، وە هەرکەسێك گوێرایەڵی ئەمیر و کاربەدەستی من بکات ئەوە گوێرایەڵی منی کردووە ، هەرکەسێك سەرپێچی من بکات سەرپێچی خوای کردووە ، و هەرکەسێك سەرپێچی ئەمیر و دەسەلاتداری من بکات سەرپێچی منی کردووە.

توخوا مەدخەلیەکان بەشار ئەسەد و سیسی و اردوغان و مەلیك عبدوالله و مەسعود بەرزانی عەبادی و فؤاد معصوم و حەسەن روحانی ئەمیر و کاربەدەستی پێغەمبەرن﴿ﷺ﴾هەرکەسێك گوێرایەلیان نەکات وەك ئەوەیە گوێرایەڵی پێغەمبەری نەکردبێ ؟؟؟؟!!!!

ئەگەر ئەڵێن بەڵێ ؛ ئیمەش ئەڵێین خواشایەد بێ ئێوە کافرن.

ئەگەریش ئەڵێن نەخێر ئیتر ئەو خیانەت و درۆیە چی یە کە شەو رۆژ ئەڵێن ئەوانە وەلی ئەمرن و کاربەدەستی موسڵمانان گوێرایەڵیان ئەکرێ .

سێ یەم بەبەلگەی ووتەی زانایان :

١- ئیمامی جەصاص لە تەفسیرەکەی دا دەربارەی ووشی (أولی الامر) لە ئایەتەکە ئەفەرمێ : (فَأَمَرَ النَّاسَ بِطَاعَتِهِمْ وَالْقَبُولَ مِنْهُمْ مَا عَدَلَ الْأُمَرَاءُ)[١]

خوای گەورە فەرمانی کردوە بە گوێڕایەڵی کردنی کاربەدەستان و وەرگرتن لێیان تا ئەو کاتەی دادپەروەربن.) دادپەروەریش تەنها حوکم کردنە بەشەرعی خوا.

٢- ئیمامی ئسیماعیل مصطفی حەقی لە تەفسیرەکەی دا ئەفەرمێ دەربارەی (أولی الامر منکم) : [وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ وهم أمراء الحق وولاة العدل كالخلفاء الراشدين ومن يقتدى بهم من المهتدين واما أمراء الجور فبمعزل من استحقاق العطف على الله والرسول في وجوب الطاعة فانهم اللصوص المتغلبة لاخذهم اموال الناس بالقهر والغلبة[٢]].

وەلی ئەمری لەخۆتان بریتیە لەوکاربەدەستانەی کە کار بەحەق ئەکەن کە دادپەروەرن وەك خەلیفە راشیدەکان و شوێنکەوتوەکانیان ، بەلام کاربەدەستە ستەم کارەکان ئەوە زۆر دوورن لەوەی خوای گەورە ناویان بێنی لەگەل ناوی خۆی و پێغەمبەرەکەی لە واجبێتی گوێڕایەڵی کردنیان ئەوانە دز و وخۆسەپێنن تا ماڵ و موڵکی خەڵك بخۆن بە قوەت و خۆسەپەندنیان.

[١] ٣ /١٧٧/أحكام القران.
[٢] ٢/٢٢٨/روح البيان

*__بڕوانن ئەم زانا بەرزە وەسفی دەسەلاتداری ستەمكار ئەكات بەو شێوەیە كە موسڵمانیشە !!__ ئەی ئەبێت كافربێت حالی چۆن بێت ؟ چەندە ناقوڵابێ كە پێی بوترێ وەلی ئەمر!!! كوان مەدخەلیەكان لە ئاست ئەم بەڵگە شەرعیانە.

٣- ئیمامی بەغەوی لە تەفسیرەكەی دا لەمانای (أولى الامر منكم) فەرموودەیەكمان بۆدێنێت لە عەلی كوری ابی تالیبەوە كە ئەفەرمێ : [وَقَالَ عَلِيّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: حَقٌّ عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يَحْكُمَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَيُؤَدِّيَ الْأَمَانَةَ فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ فَحَقٌّ عَلَى الرَّعِيَّةِ أَنْ يَسْمَعُوا وَيُطِيعُوا.]

واجبە لە سەر كاربەدەستی موسڵمانان كە حوكم بكات بە و دینەی خوا داییەزاندوە ، كە راسپاردەیەكەوە پێی سپێردراوە كاتێك ئەوەی جێبەجێ كرد ئەوە واجبە و حەقە لەسەر خەڵكی گوێبیستی بن و گوێڕایەڵی بكەن.

كەواتە ئەگەر وانەبوون گوێرایەڵی ناكرێن پێیان ناوترێ وەلی ئەمر و كاربەدەستی موسلمانان...ئیتر ئەو هەموو خیانەتە چی یە ئەیكەن عبداللطیف و دەروێشەكانی لە موسلمانان.!!!

٤ – ئیمامی تەبەری لە تەفسیرەكەی دا ئەفەرمێ : (كان معلومًا أن الذين أمرَ بطاعتهم تعالى ذكره من ذوي أمرنا، هم الأئمة ومن ولَّوْه المسلمين، (٣) دون غيرهم من الناس،)[1]

وەك زانراوە ئەوكەسانەی كە خوای گەورە فەرمانی كردوە بەگوێڕایەڵی كردنیان ، ئەوانەن كە كاروباری موسڵمانان بەڕیوە ئەبەن خزمەتیان ئەكەن ئەو پێشەوایانەن كە موسڵمانان داینناون نەك غەیری ئەوان.

ئایا كاربەدەستانی ئەم وڵاتانە موسڵمانانی یەكتاپەرست دایناون یان یەهود و نەصاری داینناون ئایا مەسعود بارزانی پارتیەكان دایاننا‌وە یان موسڵمانەكانی ئەهلی حەل و عەقد ئایا مەسعود بەرزانی خزمەتی ئیسلام و دینی موسلمانان ئەكات یان خزمەتی جولەكە و ئەمریكاو یەزیدی و كاكەیی و رافیضە و پەكەكە و دیموكراتی خوازەكان و عەلمانیەت ئەكات.

[1] (٨/٥٠٣/ جامع البيان في تأويل القرآن)

٥ – ئیمامی شەوکانی لە تەفسیرەکەی دا ئەفەرمێ : (لَمَّا أَمَرَ سُبْحَانَهُ الْقُضَاةَ وَالْوُلَاةَ إِذَا حَكَمُوا بَيْنَ النَّاسِ أَنْ يَحْكُمُوا بِالْحَقِّ، أَمَرَ النَّاسَ بِطَاعَتِهِمْ هَاهُنَا، وَطَاعَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ هِيَ: امْتِثَالُ أَوَامِرِهِ وَنَوَاهِيهِ، وَطَاعَةُ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِيَ: فِيمَا أَمَرَ بِهِ وَنَهَى عَنْهُ. وَأُولِي الْأَمْرِ: هُمُ الْأَئِمَّةُ، وَالسَّلَاطِينُ، وَالْقُضَاةُ، وَكُلُّ مَنْ كَانَتْ لَهُ وِلَايَةٌ شَرْعِيَّةٌ لَا وِلَايَةٌ طَاغُوتِيَّةٌ.)[1]
خوای گەورە فەرمانی بە دادوەر و کاربەدەستان کردوە کاتێك حوکمیان کرد حوکم بەحەق بکەن ، لێرەدا فەرمانی کردوە بە گوێڕایەلیان ، پاشان گوێڕایەلی خوا ؛ بریتیە لە بەجێ گەیاندنی فەرمانەکانی و دورکەوتنەوە لە قەدەغەکراوەکانی ، وە گوێڕایەڵی پێغەمبەر ﷺ بریتیە لەئەنجامدانی فەرمانەکانی دوورکەوتنەوە لە قەدەغەکراوەکانی ، **پاشان وەلی ئەمر ئەو پێشەواو دەسەلاتدارانەیە کەدەسەلاتێکی شەرعی ئەبەن بەڕێوە ، نەك دەسەلاتێکی تاغووتی.)**

٦- هەروەها شێخ ئەلبانی کە مەدخەلیەکان بۆ هەوەس خۆیانی پێوە ئەنوسێنن دەربارەی وەلی ئەمر ئەفەرمێ : (الشيخ : ... أما هذه الكلمة التي تشاع في هذا الزمان وهي مخالفة ولي الأمر هذه مع الأسف كلمة يستغلها كثير من الدعاة الذين يزعمون أنهم من الدعاة إلى الإسلام ، لا يجوز مخالفة ولي الأمر ؛ أنا أقول معهم لا يجوز للمسلم أن يخالف ولي الأمر لكن ما صبغة ما صفة هذا الولي ، أنتم تعرفون الولاية قسمان ؛ ننتقل إلى موضوع له علاقة بالتصوف أنتم تعرفون أن ابن تيمية ألف رسالته " الفرق بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان" أبين الحكم الشرعي في من هم أولياء الأمر الذين يجب اطاعتهم هم الذين ينطلقون في حكمهم لأمتهم ولشعبهم على كتاب الله وسنة رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم كما كان الخلفاء الراشدون ومن سار سيرهم من بعض الملوك الذين جاءوا من بعدهم ، هؤلاء الحكام الذين يضعون نصيب أعينهم تحكيم الشريعة يجب إطاعتهم)[2]

واتە : ئەو قسەیەی کە زۆر ئەروژێنرێ لەلایەن هەندێ مەلا و بانگخواز بەگومانی خۆیان وا ئەزانن خەڵك بانگ ئەکەن بۆ ئیسلام کە ئەڵێن نابێ سەرپێچی وەلی ئەمر بکرێ ، بەلێ منیش ئەڵێم نابێ سەرپێچی وەلی ئەمر بکرێ... بەلام ئەو وەلی ئەمرە سیفەتی چۆنە ، ئیوە دەزانن وەلی دوو جۆرە وەك شێخ الاسلام ابن تەیمیە

[1] ١/٥٥٦فتح القدير.
[2] https://www.youtube.com/watch?v=shsa1xEQGjA

لە کتیبەکەی ناوی ناوە " جیاوازی لەنێوان وەلی خواو وەلی شەیتان "....بۆیە ئەمەوێ پێتان بڵێم لەشەرعدا کێ یە وەلی ئەمر کە دەبێت گوێرایەڵی بکرێت ، بریتی ن لەوکەسانەی کە بەکیتابەکەی خوا و سونەتەکەی پێغەمبەرەکەیﷺ حوکمی گەل و خەلکەکەیان ئەکەن وەکو چۆن خەلیفە ڕاشدینەکان فەرمان ڕەواییان ئەکرد و ئەوانەشی لەدوای ئەوان ڕیگەی ئەوانیان گرتبوو ...ئەو دەسەلاتدارانەن کە لەپێش چاویانە هەموو کاتێ حوکم کردن بەشەرعی خوا ئائەوانە ئەبێت گوێڕایەڵی بکرێن)

٧- شيخ الاسلام ابن تيمية لەباسی (وەلی ئەمر)دا ئەفەرمێ : (وأما من عطل منهم شرع الله ولم يحكم به وحكم بغيره؛ فهؤلاء خارجون عن طاعة المسلمين فلا طاعة لهم على الناس؛ لأنهم ضيعوا مقاصد الإمامة التي من أجلها نصبوا واستحقوا السمع والطاعة وعدم الخروج، ولأن الوالي ما استحق أن يكون كذلك إلا لقيامه بأمور المسلمين، وحراسة الدين ونشره، وتنفيذ الأحكام وتحصين الثغور، وجهاد من عاند الإسلام بعد الدعوة، ويوالي المسلمين ويعادي أعداء الدين؛ فإذا لم يحرس الدين، أو لم يقم بأمور المسلمين؛ فقد زال عنه حق الإمامة ووجب على الأمة – متمثلة بأهل الحل والعقد الذين يرجع إليهم تقدير الأمر في ذلك – خلعه ونصب آخر ممن يقوم بتحقيق مقاصد الإمامة؛ فأهل السنة عندما لا يجوزون الخروج على الأئمة بمجرد الظلم والفسق – لأن الفجور والظلم لا يعني تضييعهم للدين – فيقصدون الإمام الذي يحكم بشرع الله؛ لأن السلف الصالح لم يعرفوا إمارة لا تحافظ على الدين فهذه عندهم ليست إمارة، وإنما الإمارة هي ما أقامت الدين ثم بعد ذلك قد تكون إمارة برة، أو إمارة فاجرة.
قال علي بن أبي طالب رضي الله عنه : (لابد للناس؛ من إمارة برة كانت أو فاجرة، قيل له: هذه البرة عرفناها فما بال الفاجرة؟! قال: يؤمن بها السبل وتقام بها الحدود ويجاهد بها العدو ويقسم بها الفيء)

واتە: ئەو دەسەڵاتدارەی شەرعی خوای لەکارخست و حوکمی پێ نەکرد بە جگە لەشەرع و بەرنامەی خوا حوکمی کرد، ئائەو دەسەڵاتدارانە دەرچوونە لەوەی کە موسڵمانان گوێڕایەڵیان بکەن ، هیچ گوێرایەڵیەکیان بەسەر خەلکەوە نەماوە ، چونکە مەبەستەکانی پێشەوایەتیان لەدەست داوە کە بەهۆیەوە دانراون و شایستەی گوێ بیستی و گوێرایەلی کردن و خروج نەکردن لەسەریان بوون، چونکە وەلی ئەمر لەبەر ئەوە بۆتە وەلی ئەمر تەنها لەبەر ئەوەی کاروباری موسلمانان بەڕێوە ئەبات و دین ئەپارێزێ و بەڵاوی ئەکاتەوە و حوکمەکانی دین ئەچەسپێنێ

و جێ بەجێی دەکات، سەنگەرەکان ئەپارێزێ و جیهادی ئەوکەسانە ئەکات کە ئیسلامیان پێگەیشتوە موسڵمان نەبونە و دۆستایەتی موسڵمانان ئەکات و دوژمنایەتی دوژمنانی دین ئەکات، بۆیە ئەگەر دینی نەپاراست و کاروباری موسڵمانی پشتگوێ خست ، ئەوە مافی وەلی ئەمر بوونی نامێنێ واجب ئەبێت لەسەر ئومەتی ئیسلامی لایبدەن کە بریتین لە ئەهلی حەل و عەقد هەستن بەدانانی کەسێکی باشترو شایستە بۆ موسڵمانان کە گونجاوبێ لەگەل مقاصید و مەبەستەکانی ئیسلام، پاشان اهلی سوننە بەڕەوای نازانن خروج بکرێ لەسەر پێشەوای ستەمکار، بەلام ستەمکار و زاڵم ئەوەنیە دین پشتگوێ بخات و حوکمی پێ نەکات چونکە سەلەفی صالح کاتێك باسی ئیمامی ستەمکاریان کردوە مەبەستیان لەو ئیمامە بوە کە حوکمی بەشەرعی خوا کردوە، لەبەر ئەوەی سەلەف ئیمامێکیان نەبینیوە کە دینی نەپاراستبێ و حوکمی پێ نەکردبێت، چونکە سەلەف هیچ دەوڵەتێك امارەتێکیان نەبینیوە دینی نەپاراستبێت ، دەوڵەتی ئاوا لای سەلەف نەبوە دانیان پێدا نەناوە ، چونکە إمارة و دەولەت ئەوەیە دین بەرپا بکات ئەوجا یان دەولەتێکی چاکەکارە یان دەولەتێکی خراپەکار ، عەلی کوڕی ابی تاڵیب ئەفەرمێ : پێویستە خەلکی دەوڵەتیان هەبێ جا خراپەکار بێ یان چاکەکار ووتیا ئەی عەلی زانیومانە دەولەتی چاکەکار چی یە ، ئەی دەولەتی فاجیر و خراپەکار چۆنە ؟ فەرمووی : دەوڵەتێکە ئاسایشی ڕێگاوبان ئەپارێزێ و حدودە شەرعیەکان بەرپائەکات و جیهادی دوژمن ئەکات و دەستکەوتیش دابەش ئەکات[1]).

نازانم مەدخەلیەکان بۆ لەم قسانە لەم فەتوایانە خۆیان گێل ئەکەن خۆیان مەست ئەکەن .. نا ئەوان هیچ زانایەك یان بەدڵ نیە ئیلا ئەوەنەبێ کە بەپێی ئارەزووی خۆیان فەتواکەی هەلبژێرن ،ئەوانە هەوەس و ئارەزوویان کردۆتە خواو ئەیپەرستن.

[1] (منهاج السنة: ١/١٤٦)

پرسی سێیەم : مەرجەکانی(وەلی ئەمر) چین :

مەرجەکانی بوونە وەلی ئەمری شەرعی چین تاپێیان بوترێ کاربەدەستی موسڵمانان:

مەرجەکانی وەلی ئەمر دەسەلاتدار پێشەوای موسڵمانان ئەومەرجانەن کە زانایانی ئیسلام بەبەڵگەی دەقە قورئانیەکان و سوننەتی پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ دیاریان کردوە ، مەرجەکان بەدەستی کاسەلێس نیە دیاری بکات ئەو بیلێ ئیتر تەواو نا بەڵکو بە بەڵگەی ئایەت و فەرمودەی پێغەمبەرە ﴿ﷺ﴾ کە دیارکراوە.

ئیمام بەدرەدین کوڕی جوماعە ڕەزا ورەحمەتی خوای لەسەربێت لەسەر مەرجەکانی وەلی ئەمر دەڵێت : خاوەندارێت بۆئیمام بە (١٠) مەرج دێتەدی.

١-ئیمامی موسڵمانان ئەبێت موسڵمان بێت .

چونکە خوای گەورە ئەفەرموێ " ﴿ ولن يجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيلا ﴾ "واتە خوا داینەناوە لەشەرعەکەیدا کافر دەسەلاتداربێ بەسەر بڕوادارانەوە.

ئیمامی قورطبی ئەفەرمێ رحمه الله : لا خلاف باشتراط حرية الإمام وإسلامه . ا.هـ
ڕاجیایی نیە لەسەر ئەوەی ئەبێ پێشەوای موسڵمانان ئازاد بێت و موسڵمان بێت.
بەلام عبداللطیفە مورتەد ئەلێ : ئەگەر یەکیتی بوو پارتی بوو گۆران ..هەمووی هەر وەلی ئەمر مانە و بەوەلی ئەمری خۆمانیان ئەزانین)[لەیەکیك لە وتارەکانی.]

ئەوەندە نەفامە تەنانەت کافریش بەوەلی ئەمری خۆیان ئەزانن وەکو چۆن کاتێك ئەمریکا عیراقی داگیر کردبوو لە ساڵی ٢٠٠٣ پۆل برێمەر بوە سەرۆکی عێراق مەدخەلیەکان تکریت بەپەلە فەتوایان دەرکرد کە پۆلبرێمەر وەلی ئەمرە و بە ئەمان هاتونەتە ژورەوە و نابێ بکوژرێن وە ئەوانەشی خەریکی بەناو جیهادن خەواریج ن ئەبێ تەسلیمی ئەمریکا و حکومەتی بەکرێگیراوی ئەمریکی بکرێنەوە ، بەڵکو فەتوایان دا بەبەژداری کردنیان لە شورطە و گاردی نیشتیمانی و دەزگاکانی هەواڵگری نەك هەر ئەوەندەش بەڵکو فەتوایان دا بەوەی با موسلمانان دەنگ بدەنە پارتەکەی ئەیاد عەلاوی .. لەمرۆشدا فەتوایانداوە کە بچنە ڕیزی

هاوپەیمانەکانی ئەمریکاوە دژی ئەو کەسانەی ئاڵای لا اله الا الله یان بەرزکردۆتەوە و موسلمانن و داوای حوکمی خوا ئەکەن هتد

ئێستاش با زیاتر بەڵگەکان بخەینە ڕوو کە دەبێت ئیمامی موسڵمانان موسڵمان بێت ئەگەر نا ئەوە ئیمامی موسڵمانان نیە چونکە کافر ئیمامەتی بەسەر موسڵمانەوە نیە.

خوای گەورە دەفەرموێ : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴾ [آل عمران: ١٤٩].

زانای پایەبەرز عبدالقادر کوری عبدالعزیز خوا ئازادی بکات ئەفەرمێ : "ومقتضى الإمارة طاعة الأمير ولا تجوز طاعة الكافر[١] وكما في هذه الآية فلا تجوز ولايته على مسلم[٢].اهـ

لە داخوازیەکانی دەسەلاتدار گوێرایەڵی کردنێتی ، بۆیە دروست نیە گوێڕایەڵی کافر هەروەك لەم ئایەتەدایە نابێت بکرێتە دەسەلاتدار و سەرپرشتی موسڵمان.

وە خوای گەورە ئەفەموێ : ﴿وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ * الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ﴾ [الشعراء: ١٥١-١٥٢]:

شێخ ئەبو بەصیری طەرطوسی لەتەعلیقی لەسەر ئەم ئایەتەدا ئەفەرموێ : " ولا مسرف أغلظ إسرافاً وإفساداً في الأرض من إسراف وإفساد طواغيت الكفر والردة الذين يحكمون الأمة بشرائع الكفر والفساد[٣].اهـ

هیچ زیادەڕۆییەك و فەسادیەك خەراپتر و سەختتر نیە لە خەراپەکاری تاغووتە کافرە هەڵگەڕاوەکان کە حوکمی ئومەت بە یاسا و ریسای کوفر و خەراپەکاران ئەکەن.

وە لەم ئایەتەشدا خوای گەورە دەفەرموێ : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴾ [آل عمران: ١٤٩].

---

[١] قال شيخنا أبو بصير الطرطوسي حفظه الله: "ليس على إطلاقه؛ وإنما لا تجوز طاعته في الدين والتشريع والحكم والتحليل والتحريم، فمثلاً: الطبيب الكافر تجوز طاعته فيم يصفه من دواء للمسلم، إن أمن جانبه".اهـ

[٢] [العمدة في إعداد العدة ص٦٠].

[٣] [فصل الكلام في مسألة الخروج على الحكام ص٢].

شێخ ئەبو بەصیر لە مانای ئەم ئایەتەدا ئەفەرموێ : "والحاكم لا يكون حاكماً إلا ليطاع فيما يحكم ويأمر.. والله تعالى يبين بوضوح أن طاعة الذين كفروا من عواقبه الارتداد عن الدين؛ كما في قوله تعالى: (وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ)[1]

دەسەلاتدار نا بێتە دەسەلاتدار ئیلا مەگەر بۆ ئەوەی گوێڕایەڵی بکرێ حوکم بکات و فەرمان بکات ، الله تعالی ش ڕوونی کردۆتەوە لە کیتابەکەیدا کە گوێڕایەڵی کردنی ئەوانەی کافرن لە سەرەنجامەکانی بریتیە لە هەڵگەڕانەوە لە دین هە روەك دەفەرموێ : (وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ)

وە خوای گەورە ئەفەرمێ : ﴿ فَقَاتِلُوٓاْ أَئِمَّةَ ٱلْكُفْرِ ﴾ [التوبة: ١٢].

بکوژن پێشەوایانی کوفر .

زانای موفەسیری قورئان قەتادە ئەفەرموێ : "فكان من أئمة الكفر: أبو جهل بن هشام، وأمية بن خلف، وعتبة بن ربيعة، وأبو سفيان، وسهيل بن عمرو".[2]

لە پێشەوایانی کوفر بریتین لەسەرانی قورەیش : ئەبو جەهلی کوری هیشام و ئومەیەی کوری خەلەف و عوتبەی کوری رەبیعە و ئەبو سوفیان و سوهەیلی کوڕی عەمر .

منیش ئەڵێم : دەسەلاتدارەکانی ئەمرۆ لە پێشەوایانی کوفرن و خوای گەورە لەسەرووی حەوت ئاسمانەوە فەرمانی پێکردوین جەنگ و کوشتاریان بکەین و گوێڕایەڵیان نەکەین و نەیانکەینە وەلی ئەمری شەرعی خۆمان!

وە خوای گەورە ئەفەرموێ : ﴿ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَٰفِرِينَ ﴾[القصص: ٨٦].

زانای موفەسیری قورئان أبن کەسیر لە مانای ئەم ئایەتەدا ئەفەرموێ : "(فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيراً) أي معيناً (لِّلْكَـٰفِرِينَ) أي ولكن فارقهم ونابذهم وخالفهم".اهـ

واتە : نەبنە یارمەتی دەر بۆ بێ باوەڕان بەڵکو لێیان جیاببنەوە و ململانێیان لەگەڵدا بکەن و پێچەوانەیان بن .

وە پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ ئەفەرموێ : (الإسلام يعلو ولا يعلى)[3]

ئیسلام بەرز ئەبێتەوە ، نزم ناکرێتەوە .

[1] [فصل الكلام في مسألة الخروج على الحكام ص٢].
[2] [انظر تفسير الطبري، سورة التوبة الآية: ١٢].
[3] [رواه البيهقي والدارقطني، وعلقه البخاري في صحيحه، وحسنه الألباني].

وە هەروەها پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ : (لا ولاية لكافر على مسلم)[1]

هیچ سەرپرشتی و دەسەلاتداریەکی کافر نیە بەسەر موسڵمانەوە .

وە ئەفەرموێ ﴿ﷺ﴾ : (من بدل دينه فاقتلوه)[2]

پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ جیاوازی نەکرد لە نێوان دەسەلات و بێ دەسەلات حاکم و خەلك کە هەرکەسێك دینەکەی گۆڕی و هەڵگەڕایەوە بیکوژن .

٢- بەندەیەکی ئازاد بێت و کۆیلە نەبێت

چونکە بە ئیجماعی زانایان کۆیلە نابیتە پێشەوا بۆ موسڵمانان هەروەك

شەنقیطی ئەفەرمێ رحمە الله : من شروط الإمام الأعظم كونه حرا ، ولا يجوز أن يكون عبدا ، ولا خلاف في هذا بين العلماء . ا.هـ

لە مەرجەکانی پێشەوای گەورە (خەلیفە)ئەوەیە ئەبێ ئازاد بێ و کۆیلەنەبێ، ئەمە راجیایی لەسەر نیە لەنێوان زانان.

٣- نێر بێت و بالغ بێت

چونکە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم : (لن يفلح قوم ولّوا أمرهم امرأة)[3] .

سەرکەوت و نابن گەلێك کاروباریان بدەنە دەست ئافرەت.

ابن قدامة ئەفەرمێ رحمە الله : ولا تصلح - المرأة - للإمامة العظمى ولا لتولّي

---

[1] [رواه ابن أبي شيبة].

[2] [أخرجه الجماعة إلا مسلماً]

[3] رواه البخارى

البلدان .
ئافرەت ناشێت بۆ پێشەوایەتی گشتی موسڵمانان و بەڕێوەبردنی شارەکان.
بەبێ ڕاجیایی لە نێوان زانایان.

٤-عاقڵ بێت و گێل و نەفام و شێت نەبێت

قورطبی ئەفەرمێ رحمه الله : أن يكون ذكرا سليم الأعضاء. ا.هـ
ئەبیت نێر بێت و ئەندامەکانی لاشەی سەلامەت بێت.

٥- هیچ دین و بیروباوەڕیکیتری و بەرنامەیەکی تری قبوڵ نەکردبێ جگە لە ئیسلام

٦- دادپەروەربێت

لە مەزهەبەکاندا تەنها حەنەفیەکان واجبیان نەکردوە مالکیەکان بەواجبیان داناوە.
ئیبن تەیمیەش : دادپەروەری بەسیفەتێك دا ئەنات تاکو لەو کەسە هەبێت کە دائەنرێ بۆ پۆستی پێشەوایەتی.
وە شەنقیطی ئەفەرمێ : واجبە دادپەروەر بێ پێشەوایەتی فاسق جائیز نیە.

٧- ئازا و بەغیرەت بێت لەهەڵویستەکانیدا بەتایبەت لەکاتی جەنگدا

٨- لەنەوەی قورەیش بێت .

چونکە یەکێك لە مەرجەکانی پێشەوایەتی وەلی ئەمر لای ئەهلی سونە و جەماعە ئەوەیە قورەیشی بێت وە جمهوری زانایان قورەیشی بونیان بەمەرج گرتوە بە فەرمودەی " الأئمة من قريش "[١]، وە ئیمام ماوەردی ئیجماعی نەقڵ کردوە لەو بارەیەوە.
وە لەفەرمودەی " الأمراء من قريش " پێشەواکان لە قورەیشن ،
لەسەیرو سەمەرەکانە ئەوەیە کە خەواریج پیشەوایەتی لە قورەیش بەمەرج دانانەن ، بەلام کاتێك سونەت تەتبیق ئەکەین لەلایەن کۆمەڵێ بێ عەقڵەوە بە

[١] متفق عليه

خەواریج ناوئەبرێین!!!

وە الشنقيطي فەرموویەتی رحمه الله لەبابەتی الإمامة : يُقدّم القرشي على غيره إن توفرت فيه شروط الإمامة ما أقاموا الدين . ا.هـ

کەسێك قورەیشی بێت پێش ئەخرێت بەسەر کەسانی تردا، کاتێ مەرجەکانی پێشەوایەتی تیابێ و دینی بەرپاکردبێت.

٩-زانابێت ئەوەندە زانایی هەبێـت بتوانی سیاسەت و کاروباری ئومەتەکە بەڕوە ببات

ئیمام القرطبي فەرموویەتی رحمه الله : أن يكون ممن يصلح أن يكون قاضيا من قضاة المسلمين مجتهدا لا يحتاج إلى غيره في الاستفتاء في الحوادث ، وهذا متفق عليه . ا هـ

ئەبێت زانستەکەی ئەوەندە بێت توانای هەبێت بکرێتە دادوەرێك لەدادوەرەکانی ئومەتی موسلمانان پاشان موجتەهیدبێت و پێویستی بەکەسێك نەبێت داوای فەتوای لێ بکات ، ئەمە شتێکە هەموو زانایان پەسەندیان کردوە.

١٠-هیچ ئیمام و خەلیفەیەکی تر بونی نەبێت لەکاتێکدا کە پەیمان و بەڵێنی گوێڕایەڵی پێدەدرێت .

هەرکاتێك ئەم مەرجانە بەرجەستەو بەدیهات پەیمان وبەڵێنی لەگەڵدا دەبەسترێت و دەبێت پابەندی بکرێت و گوێڕایەڵی فەرمانەکانی بکرێت ئەگەر بێ فەرمانی خواوپێغەمبەرەکە تیادانەبوو [١] .

سەفارینی لە هەڵبەستەکەیدا دەڵێت : وشرطه الإسلام والحريـة عدالة سمع مع الدريـة

واتا : مەرجی / موسڵمانێتی / ئازادی / دادپەروەری / لەگەڵ زانایەتی ، هۆشیاری.
تخوا ئەم تاغووتانەی شوێنی کەوتون و بەپێشەوای خۆتانی ئەزانن و تەسبیحاتی ئەکەن بەشەو بەرۆژ سبحان وەلی ئەمر سبحان ولی ئەمرتانە یەکێك لەم مەرجانەی تیایە بەتەواوی ؟؟؟؟؟!!!!!!!!!!!!!! هەی خوا ڕووتان ڕەش کات، وەك ڕەشە.

[١] [تحرير الأحكام في تدبير أهل الإسلام ص٥١، وانظر الروضة ٤٢/١٠، والأحكام السلطانية للماوردي ٦، وغياث الأمم ٦٩]

پرسی چوارەم : ئایا چك اتێك دروستە شۆرش و خروج لەسەر وەلی ئەمر پێشەوای موسڵمانان بکرێ ؟ لەپێنج کاتدا بە کۆدەنگی زانایان ؛

کۆدەنگی (اجماع)یەکەم :

کۆدەنگن زانایان هەر هەموو کە هەرکەسێك سەرچاوەیەك دابنات بۆخۆی جگە لەسەرچاوەی قورئان و سونەت رێپێدراوێکی شەرعی پێ قەدەغە بکات یان قەدەغەکراوێکی شەرعی رێپێ بدات یان بانگەشە بۆ کوفر بکات ئەوە کافرە و ئەبێت کوشتار وجەنگ لەدژی بکرێ هەتا ئەگەرێتەوە بۆ حەق و ملکەچی دینی خوا ئەبێت کە جگە لەو دینە خوا شتێکی تر قبول ناکات ، جا ئەو سەرچاوەیە پێ ی بوترێت ، یاسا ، دەستوور ، سیستەم ، خوونەریت ، نوسراو ، ..هتد هەموو ئەوانە لە و حوکمە یەکسانن عیبرەت لەشەرع بە راستی شتەکانە نەك بەناوو شێوەیان ، وەکو یەکە ئەوسەرچاوەیە نێودەولەتی بێت ، هەرێمی بێت ، ناوخۆیی بێت ، خێڵەکی بێت ، لەهەموو دۆخەکاندا بەدەر نیە لەوەی کە حوکمێکی جاهیلی نەفامیە بەدەقی قورئان ، خوای گەورە ئەفەرمێ : ﴿ أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴾[1] رێگا نیە بۆ موساوەمەو گوناجاندن ، یان حوکمی خوایە یان حوکمی نەفامی نەفامەکانە هەرچەن ناوی گەورە ڕازاوەی لێ نرابێت،

سەرەتا بەو فەرموودانەی پێغەمبەری خوا ﷺ باسیکردوە دەربارەی ئەو کاربەدەستانەی حوکمی موسڵمانان دەکەن ئایا چ کاتێك کاربەدەستی موسلمانانن وە بەچ سیفەتێ ناوی (وەلی ئەمر) وەردەگرن.

لەو فەرموودەیەی ئیمامی ئەحمەد و ترمذی دەیگێرنەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (يا أيها الناس اتقوا الله واسمعوا وأطيعوا وإن أمر عليكم عبد حبشي و مجدع ما أقام فيكم و كتاب الله عزوجل)[2]

---

[1] [المائدة/٥٠]

[2] رواه الترمذي وأحمد بإسناد صحيح.

ئەی خەڵکینە لە خوابترسن ، گوێ بیست و گوێڕایەڵ بن ئەگەر کویلەیەکی حەبەشی گوێ بڕاویش کاربەدەستتان بوو ، مادام کیتابەکەی خوا لەنێوتان بەرپا ئەکرد حوکمی پێ ئەکرد .
کەواتە دەبێت تاکە سەرچاوە کیتابەکەی خوای گەورە بێت .
وە لەفەرموودەیەکی تردا کە ابن ماجە و موسلیم گێراویانەتەوەپێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (وإن أمر عليكم عبد حبشي مجدع فاسمعوا وأطيعوا ماقادكم بكتاب الله)[1].
ئەگەر کویلەیەکی حەبەشی گوێ بڕاویشبوو گوێ بیست و گوێڕایەڵی بن مادام بە قورئانەکەی خوا بتابات بەڕێوە .
من نازانم مەدخەلیەکان بۆ ئەم فەرموودانەیان شاردۆتەوە ، ئایا وا ئەزانن شتێك ئەوان بیشارنەوە ئیتر بۆیان ئەچێتە سەر نەخێر سوێند بەخوا ئەوەنەی تر سووك تر و ڕیسواتر ئەبن لای خوا و لای موسڵمانان .
شیخ حەمد بن عەتیق ئەفەرمێ دەربارەی ئەم ئایەتەی خوای گەورە : قال تعالى: ﴿ أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾ وقلت: ومثل هؤلاء ما وقع فيه عامة البوادي ومن شابههم من تحكيم عادات آبائهم وما وضعه أوائلهم من الموضوعات الملعونة التي يسمونها "شرح الرفاقة" يقدمونها على كتاب الله وسنة رسوله ومن فعل ذلك فإنه كافر يجب قتاله حتى يرجع إلى حكم الله ورسوله)[2]
خوای گەورە ئەفەرمێ : ﴿ أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ﴾ منیش ئەڵێم وێنەی ئەو خێلەکیانەی کە خوو نەریتیە نەفەرتیانەی باوباپیرانیان ئەکەنە حوکم و پەیرەوی لێ ئەکەن بە ڕەفاقە ناوی دێنن بیش کیتابی خوا و سونەتەکەی پێغەمبەری ئەکەن ، بۆیە ئەوەی کردەوەی وابکات ئەوە کافرە و ئەبێت کوشتار بکرێت تا ئەگەڕێتەوە بۆلای حوکمی خواو پێغەمبەرەکەی .

سەفاقسی ئەفەرموێ لە إرشاد الساري ٢١٧/١٠: "أجمعوا على أن الخليفة إذا دعا إلى كفر أو بدعة يثار عليه "
واتە : کۆدەنگن زانایان لەسەر ئەوەی ئەگەر خەلیفە بانگەشەی کرد بۆ کوفر یان بیدعە ، ئەوە شۆڕش دەکرێت لەسەری .

[1] رواه ابن ماجة بإسناد صحيح، ورواه مسلم أيضا
[2] مجموعة توحيد ص٣٠٦

وە زانای موفەسیر موحەمەد رەشد ڕەزا لەتەفسیرەکەیدا ئەفەرموێ ٣٦٧/٦:
" ومن المسائل المجمع عليها قولاً واعتقاداً أنه لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق [وإنما الطاعة في المعروف] وأن الخروج على الحاكم المسلم إذا ارتد عن الإسلام واجب، وأن إباحة المجمع على تحريمه كالزنا والسكر واستباحة إبطال الحدود، وشرع ما لم يأذن به الله كفر وردة".اهـ
واتە : لەو مەسەلانەی کە زانایان کۆدەنگن لەسەری بەقەول و بە ئیعتیقاد کە گوێرایەڵی هیچ کەسێك ناکرێت لە سەرپێچی خوادا ، بۆیە دەرچوون لە سەر دەسەلاتداری موسلمان کاتێك هەلبگەریتەوە لە ئیسلام واجبە .)
زانای ناودار أبن کەسیر ئەفەرمێ : [ينكر تعالى على من خرج عن حكم الله المُحْكَم المشتمل على كل خيرٍ، الناهي عن كل شر وعدل إلى ما سواه من الآراء والأهواء والاصطلاحات، التي وضعها الرجال بلا مستند من شريعة الله، كما كان أهل الجاهلية يحكمون به من الضلالات والجهالات، مما يضعونها بآرائهم وأهوائهم، وكما يحكم بِهِ التتار من السياسات الملكية المأخوذة عن ملكهم جنكزخان، الذي وضع لهم اليساق وهو عبارة عن كتاب مجموع من أحكام قد اقتبسها عن شرائع شتى، من اليهودية والنصرانية والملة الإسلامية، وفيها كثير من الأحكام أخذها من مجرد نظره وهواه، فصارت في بنيه شرعًا متبعًا، يقدمونها على الحكم بكتاب الله وسنة رسوله صلى الله عليه وسلم. ومن فعل ذلك منهم فهو كافر يجب قتاله، حتى يرجع إلى حكم الله ورسوله صلى الله عليه وسلم فلا يحكم سواه في قليل ولا كثير[1]]
(خوای گەورە سەرزەنشتی ئەوانە دەکا کە لە حوکمی خوا دەردەچن و لا دەدەن، کە هەموو خێرێکی لەخۆگرتووە و قەدەغەی هەموو خراپەیەک دەکا و ئەو کەسەی لا دەدات بۆ لای غەیری ئەو لەو بۆچوون و هەوا و ئارەزوو و دەستوورانەی کە مرۆڤەکان دایان ناوە بەبێ وەرگرتن لە شەریعەتی خوا، هەروەکو خەڵکی جاهیلیەت لەو گومراییانەی حوکمیان پێی دەکرد بە هەوا و ئارەزوو و بۆچوونەکانیان و هەروەکو ئەوەی تەتار حوکمیان پێ دەکرد لە سیاسەتە پادشاییە وەرگیراوەکەیان لە پادشاکەیان "جەنگیز خان" کە "یاسق"ی بۆ دانان کە ئەویش بریتیبوو لە کتێبێکی کۆکراوە لە حوکمەکان کە وەری گرتبوو لە شەریعەتی جیاجیا، لە یەهوودیەت و نەصرانیەت و ئیسلام و غەیری ئەوانە، وە تێیدا چەندین حوکم هەیە کە لە هەوا و ئارەزوو و بۆچوونی خۆی وەری گرتووە، جا ئەو یاسقە لەناو کورەکانی بووە شەرعێکی پەیرەوکراو کە بەپێش حوکمکردن بە کتێبی خوا و سوننەتی پێغەمبەرەکەیان دەخست، جا ئەوەی لەوان ئەو کارە بکات؛ ئەوا کافرە و

[1] تفسير ابن كثير : ٣ / ١٣١

واجبە جەنگی لەگەڵ بکرێ هەتاکو دەگەڕێتەوە بۆ حوکمی خوا و پێغەمبەرەکەی، لە غەیری حوکمی خوا و پێغەمبەرەکەی نابێ هیچ حوکمێک پەیڕەو بکرێ لە کەم و زۆر)

وەئەفەرمێ - بعدما نقل نُتفاً مما جاء في ياسق جنكزخان من القوانين : [وفي ذلك كله مخالفة لشرائع الله المنزلة على عباده الأنبياء عليهم الصلاة والسلام، فمن ترك الشرع المحكم المنزل على محمد بن عبد الله خاتم الأنبياء وتحاكم إلى غيره من الشرائع المنسوخة كفر، فكيف بمن تحاكم إلى الياسا وقدمها عليه؟ من فعل ذلك كفر بإجماع المسلمين[1].]

(ئەوەی واز بێنێت لە شەرعی موحکەم کە دابەزیوەتە سەر موحەممەدی کوڕی عبد الله کۆتای پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) و حوکم بباتە بەر شەریعەتە مەنسوخەکانی تر ئەوا کافربووە! چ جای ئەو کەسەی حوکم دەباتە بەر (یاسا) و بەپێش شەرعی خوای گەورەی دەخات! ئەوەی ئەو کارە بکات بە کۆدەنگی موسوڵمانان کافر بووە)

وە فەرموویەتی شيخ الإسلام ابن تيمية –رحمه الله- : [والإنسان متى حلل الحرام - المجمع عليه - أو حرم الحلال - المجمع عليه - أو بدل الشرع - المجمع عليه - كان كافراً مرتداً باتفاق الفقهاء[2]]

(وە مرۆڤ هەرکات حەرامێک کە کۆدەنگی لەسەربێت حەڵاڵکرد، یان حەڵاڵێک کە کۆدەنگی لەسەرە حەرامکرد، یان حوکمێکی شەرعی کە کۆدەنگی لەسەربێت گۆڕی؛ ئەوا کافرێکی مورتەددە بە کۆدەنگی زانایان و لە نموونەی ئەوانەدا خوای گەورە ئەم ئایەتەی دابەزاندووە: ﴿ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴾[3]

وەگومانی تیانیە دەستورە (ناوخۆیی و نێودەولەتیەکان) کە وڵاتان ملکەچی بوونە و داوەری ئەبنەوە بۆلای کردویانەتە سەرچاوەیەك ئەگەڕێنەوە بۆ لای لەکاتی دروست بوونی کێشەی نێوانیان ، کە بریتیە لەهەوەس و ئارەزووی دانەرەکانی بۆتە شەرعێکی شوێنکەوتراو لە نێوان خۆیان ، هەر خۆیان ناویان ناوە بە (شەرعیەتی نێودەوڵەتی) ئەو شەریعەتە بۆتە پێوەرێك بۆ دەوڵەتانی تر تاکو

---

[1] (البداية والنهاية: ١٣ / ١٣٩).

[2] (مجموع الفتاوى:٣/ ٢٦٧).

[3] (المائدة: ٤٤)

دانی پێدا بنەن ، مافی بدەنێ وای لێ هاتوە ئەو ،دەولەتەی لەژێر سایەیان نەبێت بەدەرچوو لە شەرعیەتی نێودەولەتی ئەژمێردرێ ، یان پێچەوانەیە لەگەل شەرعیەتی نێودەولەتی ، وای لێ هاتوە بۆتە تەرازوویەك و سیاسەتی ولاتانی پێ ئەپێون ، بۆیە ئەبینی هەرجارەو لەژێر ناوێك داوا ئەكەن حوكمێك دەرەكەن و حوكمەكەی تر رەت ئەكەنەوە بە ئارەزووی خۆیان ئەیگۆرن و زیادی ئەكەن بەناوی چاكسازی دەستووری ، بۆیە ئەگەر دین و بەرنامەو دەستورێكی تەواو و پیرۆز بوایە ئەوا كەس نەیەتوانی دەستی بۆببات و دەستكاری بكات و رەخنەی لێ بگرێت ، ئەوانە دینی خۆیان بۆخۆیان ئیمەش دینی خۆمان بۆ خۆمان ئەوان دەستوری خۆیان هەیە ئێمەش قورئانی خۆمان هەیە كە: ﴿ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴾[1] ئەوان یاساو ڕیسای خۆیان هەیە ئێمەش یاسا و رێسای خۆمان هەیە كە خوای پەروەردگار بەوەحی ناردوە بۆ پێغەمبەرەكەی ﷺ پێیی فەرمووە ﴿ ثم جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ (١٨) إِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴾[2]

ئەمە خەڵكە ئەوەنە نەزانە ئەوەنە ساویلكەو خەلەفاوە نەك هەر خۆی بەڵكو زانا و عابیدەكانیش ئەگەر هەر ولاتێك كە بەناو ولاتی ئیسلامی ناسراوە دەسەلاتدارەكانی بێن و بلێن ئیمە ئیتر حوكم بە ئینجیل یان بەتەوارت ئەكەین ، ئەو خەڵكە ئەیكەنە چ هەراو فەرتەنە و ئینكاركردنێك چەند گەورەی ئەكەنەوە ئەمە كوفری ئاشكرایە ئەمە گەورەترین كوفرە و نابێ !! یەكسەر هەموو هەڵەسن بەكافركردنی هەموو ئەوانەی بانگەشەی بۆ ئەكەن بەبێ راوەستان ، ئەمە لەگەل ئەوەشدا ئینجیل و تەورات لە بنچینەدا هەر كیتابی خوایە و لەلایەن خواوە دابەزێنراوە بەلام گەورەكانیان گۆرنكاریان تیاكردوە گۆریویانە وەكو خۆی نەماوە زیادو كەمی تیاكراوە بەپیی گونجانی هەوەس و ئارەزوویان وە زۆرجار حەقیشی تیایە و مەرج نیە هەمووی گۆرابێ چونكە بەردەوام كۆمەلە شتێكی تیایە قورئان بەراستی خستۆتەوە و دانی پێدا ناوە ، بەلاّم ئەبینی ئەم دەستووورە دانراوەی خەڵك و حاكمەكانیان بۆخۆیانیان داناوە رازی بوونە پێی بەهیچ جۆریك نابینی پەیوەندیەكی هەبیت بەدینی خواوە لە هیچ لایەك لەسەر ئەوەشەوە هەر نەك بەكوفری نازانن بەلكو بانگەشەشی بۆ ئەكەن داوای داوەری كردن و سەرووەری

[1] [فصلت/٤٢]

[2] [الجاثية/١٨، ١٩].

یاسا و دەستور ئەکەن نەك هەر خەلکەکە بەڵکو کەسانێکی بەناو ئیسلامیش تێیکەوتوە ، وە ئەگەر بەڕێکەوت حوکمێکی ئیسلامیشی تیا مابێت ئەوە بەدەر نیە لەو یاسقەی کە جەنگیز خان دایناوبوو کە دەستورێك بوو وەریگرتبوو یاساکانی لە قورئان و تەوارات و ئینجیل و ئارەزووی خۆی هەر وەك **ئیمامی أبن و کەسیر لە وەسفی دا ئەفەرمێ**:(وتحاكم إلى غيره من الشرائع المنسوخة كفر، فكيف بمن تحاكم إلى الياسا وقدمها عليه)[1]

(ئەوەی واز بێنێت لە شەرعی موحکەم کە دابەزیوەتە سەر موحەممەدی کوڕی عبد الله کۆتای پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) و حوکم بباتە بەر شەریعەتە مەنسوخەکانی تر ئەوا کافربووە! چ جای ئەو کەسەی حوکم دەباتە بەر (یاسا) و بەپێش شەرعی خوای گەورەی دەخات! ئەوەی ئەو کارە بکات بە کۆدەنگی موسوڵمانان کافر بووە)ئێمەش ئەڵێن ئەی ئەو کەسە حاڵی چۆنە کە داوەری بەریتە بەر دەستورێکی دانراو پێشی قورئانی دابەزێنراو،کاتێك موجاهیدان مەردانە ئاشکرای ئەکەن کوفری دەسەلاتداری سەپێنراوی ئەم وڵاتانە کە حەلال نەماوە حەرامی نەکەن و حەرام نەماوە حەلالی نەکەن و سنورەکانی خوایان نەهێشتوە، ئەوەنەبێت بەس ئەوان ئەقڵیان پێ شکابێ و بەڵکو زۆر لە زانایان سەر ڕاستانە بەرامبەری وەستاونەتەوە قەت ملیان شۆر نەکردوە بۆی ئەوەتا زانای فەرموودەناس و قازی ولاتی میسر ئەحمەد شاکر بە شمشێری قەڵەمەکەی لیبان هاتۆتە مەیدان فەرموویەتی : **شێخ "ئەحمەد شاکر" (رحمه الله):** لە تەعلیقی لەسەر ئەو قسانەی سەرەوەی ئیمامی "ئبن "کەثیر"دا دەفەرمووێ :[أفرأيتم هذا الوصف القوي من الحافظ ابن كثير -في القرن الثامن- لذاك القانون الوضعي الذي صنعه عدو الإسلام جنكزخان؟ ألستم ترونه يصف حال المسلمين في هذا العصر، وفي القرن الرابع عشر؟ إلا في فرق واحد أشرنا إليه آنفا: أن ذلك كان في طبقة خاصة من الحكام. أتى عليها الزمن سريعا، فاندمجت في الأمة الإسلامية وزال أثر ما صنعت.ثم كان المسلمون الآن أسوأ حالا وأشد ظلما وظلاما منهم. لأن أكثر الأمم الإسلامية الآن تندمج في هذه القوانين المخالفة للشريعة، والتي هي أشبه شيء بذاك "الياسق" الذي اصطنعه رجل كافر ظاهر الكفر. هذه القوانين التي يصطنعها ناس ينتسبون للإسلام، ثم يتعلمها أبناء المسلمين ويفخرون بذلك آباء وأبناء، ثم يجعلون مرد أمرهم إلى معتنقي هذا "الياسق العصري"! ويحقرون من يخالفهم في ذلك، ويسمون من يدعوهم إلى الاستمساك بدينهم وشريعتهم "رجعياً" و "جامداً" إلى مثل ذلك من الألفاظ البذيئة.بل إنهم أدخلوا أيديهم فيما بقي من الحكم من

---

[1] البداية والنهاية: ١٣، ١٢٨.

التشريع الإسلامي، يريدون تحويله إلى "ياسقهم الجديد"، بالهوينا واللين تارة، وبالمكر والخديعة تارة، وبما ملكت أيديهم من السلطات تارات، ويصرحون – ولا يستحيون- بأنهم يعملون على فصل الدين عن الدولة!!....إن الأمر في هذه القوانين الوضعية واضح وضوح الشمس، هي كفر بواح، لا خفاء فيه ولا مداورة، ولا عذر لأحد ممن ينتسبون للإسلام –كائنا من كان- في العمل بها أو الخضوع لها أو إقرارها. فليحذر امرؤ لنفسه و "كل امرئ حسيب نفسه[1]]

(حوكمی ئەو یاسا دەستکردانە ڕوونە وەک ڕوونی خۆر، کە کوفری ئاشکرایە، هیچ شاراوە و پێچوپەنای تێدا نییە و عوزر بۆ هیچ کەسێک نییە لەوانەی خۆیان بەموسوڵمان دادەنێن (هەر کێیەک بن) کە کاری پێ بکەن یان ملکەچبن یان دانی پێدا بنێن، با هەرکەسێک ئاگاداری نەفسی خۆی بێ و هەموو کەسیش بەرپرسی نەفسی خۆیەتی.دەبا زانایان حەق ڕابگەیەنن بەبێ ترس و با ئەوە ڕابگەیەنن کە فەرمانیان پێکراوە بی گەیەنن و هیچ کەمتەرخەمی نەکەن.بەندەکان و سەرخەرانی ئەو (یاسقە سەردەمییە) پێم دەڵێن: (تۆ کۆنەپەرست و داخراوی) و قسەی تر لەو بابەتە، دەی چییان دەوێ با بی ڵێن، هیچ ڕۆژێک گوێم نەداوەتە ئەوە کە پێم دەوترێ، بەڵام من ئەوەم وتووە کە دەبێ بی ڵێم)

ئیمام "موحەممەد ئەمینی شەنقیطی" (رحمه الله) لە بارەی ئایەتی: ﴿ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِه أَحَدًا ﴾[2] دەفەرمووێ : (ئەم ئایەتە هەرحەوت قاریئەکە جگە لە "ئیبن عامر" بَە "وَلَا يُشْرِكُ"یان خوێندۆتەوە، بە "كافی خەبەری" و "لای نافییە" و ماناکەشی ئەوەیە: (وە خوای گەورە کەس ناکاتە هاوبەشی خۆی لە حوکمیدا، بەڵکو تەنها حوکم بۆ خۆیەتی و هەرگیز بۆ غەیری ئەو نییە)، جا حەڵاڵ ئەوەیە کە خوای گەورە حەڵاڵی کردووە و حەڕامیش ئەوەیە کە ئەو حەرامی کردووە و دینیش هەر ئەوەیە کە ئەو دای ناوە و حوکمیش هەر ئەوەیە کە ئەو کردوویەتی، وە "ئیبن عامر" بە "وَلَا تُشْرِكْ"ی خوێندۆتەوە بە "سیغەی نەهی"، واتە: (هاوبەشبڕیار مەدە ئەی پێغەمبەری خوا یان ئەی دوێندراو کەس مەکە هاوبەشی خوا لە حوکمەکەیدا، بەڵکو حوکمی خوای گەورە بە ئیخلاصت پاک ڕاگرە لە خڵتەکانی شیرک و بەشداریکردنی غەیری ئەو لە حوکمدا)، وە حوکمی خوای گەورە لە ئایەتی "﴿وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴾ گشتگیرە بۆ هەموو ئەوانەی حوکمیان

[1] (عمدة التفسير: ٦٩٧/١).

[2] الكهف: ٢٦،

دەرکردووە و تەشریع و یاسا دانانیش پێش هەموو شتێک دەچێتە ناو ئەو حوکمەوە).

وە ئەوەی ئایەتەکە لەخۆی گرتووە لەوەی کە حوکم تەنها بۆ خوای گەورەیە بەبێ شەریک لە هەردوو خوێندنەوەکەدا لە شوێنی تر ڕوونکراوەتەوە، هەروەکو خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ إِنِ ٱلۡحُكۡمُ إِلَّا لِلَّهِۚ أَمَرَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُۚ ﴾، **وە دەفەرمووێ** ﴿إِنِ ٱلۡحُكۡمُ إِلَّا لِلَّهِۖ عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُۖ﴾، وەَ دەفەرمووێ: ﴿ وَمَا ٱخۡتَلَفۡتُمۡ فِيهِ مِن شَيۡءٖ فَحُكۡمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِۚ ﴾ بەڵام لە دیموکراسی و پەرلەماندا (فحكمه إلى الشعب)ـە. وە دەفەرمووێ: ﴿ ذَٰلِكُم بِأَنَّهُۥٓ إِذَا دُعِيَ ٱللَّهُ وَحۡدَهُۥ كَفَرۡتُمۡ وَإِن يُشۡرَكۡ بِهِۦ تُؤۡمِنُواْۚ فَٱلۡحُكۡمُ لِلَّهِ ٱلۡعَلِيِّ ٱلۡكَبِيرِ﴾[1] وە دەفەرمووێ: ﴿ كُلُّ شَيۡءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجۡهَهُۥۚ لَهُ ٱلۡحُكۡمُ وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ﴾[2]وە خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿أَفَحُكۡمَ ٱلۡجَٰهِلِيَّةِ يَبۡغُونَۚ وَمَنۡ أَحۡسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكۡمٗا لِّقَوۡمٖ يُوقِنُونَ ﴾[3] وە دەفەرمووێ: ﴿أَفَغَيۡرَ ٱللَّهِ أَبۡتَغِي حَكَمٗا وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ إِلَيۡكُمُ ٱلۡكِتَٰبَ مُفَصَّلٗاۚ﴾[4] وە چەندین ئایەتی تر. وە وا فەهم دەکرێ لەو ئایەتانەی وەکو ﴿وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا﴾[5] کە شوێنکەوتووانی یاسا دەستکردەکانی غەیری ئەوەی کە خوای گەورە دای ناوە هاوبەشبڕیاردەرن بۆ خوای گەورە و ئەم تێگەیشتنە لە ئایەتی تر ڕوونکراوەتەوە، وەکو فەرموودەی خوای گەورە دەربارەی ئەوانەی شوێن تەشریعی شەیطان دەکەون لە حەڵاڵکردنی گۆشتی ئاژەڵی مردارەوەبوو بە بیانووی ئەوەی کە سەربڕاوی خوایە: ﴿ وَلَا تَأۡكُلُواْ مِمَّا لَمۡ يُذۡكَرِ ٱسۡمُ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ وَإِنَّهُۥ لَفِسۡقٞۗ وَإِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰٓ أَوۡلِيَآئِهِمۡ لِيُجَٰدِلُوكُمۡۖ وَإِنۡ أَطَعۡتُمُوهُمۡ إِنَّكُمۡ لَمُشۡرِكُونَ ﴾[6] واتە: لەو سەربڕاوە مەخۆن کە ناوی خوای لەسەر نەهێنراوە لە کاتی سەربڕین، بێگومان خواردنی ئەوە تاوان و لەسنوور دەرچوونە، وە بێگومان شەیتانەکان بەنهێنی شت بە دۆستانیان دەڵێن بۆ ئەوەی موجادەلە و دەمەدەمێتان لەگەڵ بکەن، جا ئەگەر بەگوێیان بکەن؛ ئەوە بێگومان لە هاوبەشبڕیاردەران دەبن، خوای گەورە بەئاشکرا فەرموویەتی ئەوانە بە هۆی ئەو گوێڕایەڵییەیان دەبنە موشریک و ئەمەش هاوبەشپەیداکردنە لە

[1] [الغافر: ١٢]

[2] [القصص: ٨٨]،

[3] [المائدة:٥٠]

[4] [الأنعام: ١١٤]،

[5] [الكهف:٢٦]،

[6] [الأنعام: ١٢١]

گوێڕایەلیکردن و شوێنکەوتنی تەشریعی موخالفی ئەوەی کە خوای گەورە دای ناوە و ئەوە مانای پەرستنی شەیطانە لە فەرموودەی خوای گەورە: ﴿أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُواْ ٱلشَّيْطَٰنَ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ (٦٠) وَأَنِ ٱعْبُدُونِي هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ﴾[١] واتە: ئەی نەوەکانی ئادەم ئایا وەسیەتم بۆ نەکردن کە شەیطان نەپەرستن؟! چونکە بەڕاستی شەیتان دوژمنی ئاشکرای ئێوەیە، وە ئایا وەسیەتم بۆ نەکردن کە من بپەرستن؛ ئەمە ڕێگەی ڕاستە؟! وە فەرموودەی خوای گەورە دەربارەی پێغەمبەرەکەی ئیبراهیم (عليه السلام): ﴿ يَٰٓأَبَتِ إِنِّي قَدْ جَآءَنِي مِنَ ٱلْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَٱتَّبِعْنِيٓ أَهْدِكَ صِرَٰطًا سَوِيًّا (٤٣) يَٰٓأَبَتِ لَا تَعْبُدِ ٱلشَّيْطَٰنَ إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ عَصِيًّا ﴾[٢]واتە: (ئەی باوکی خۆشەویستم بەڕاستی دڵنیابە زانست و زانیارییەکم بۆ هاتووە کە بۆ تۆ نەهاتووە و پێت نەدراوە، کەواتە شوێنم کەوە و گوێڕایەڵیم بکە ڕێنموونیت دەکەم بۆ ڕێبازی ڕاست، ئەی باوکی خۆشەویستم شەیتان مەپەرستە، بەڕاستی شەیتان هەمیشە سەرپێچیکەر و یاخیبووە لە خوای بەبەزەیی)، وە فەرموودەی خوای گەورە: ﴿ إِن يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦٓ إِلَّآ إِنَٰثًا وَإِن يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَٰنًا مَّرِيدًا ﴾[٣] واتە: تەنها شەیطان دەپەرستن، ئەمەش بەهۆی شوێنکەوتنی تەشریعی شەیطان، بۆیە خوای گەورە ئەوانەی کە گوێڕایەلی دەکرێن لەوەی کە تاوانەکان دەڕازێننەوە بە "شركاء" ناوبردووە و دەفەرمووێ: ﴿ وَكَذَٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَٰدِهِمْ شُرَكَآؤُهُمْ ﴾[٤] واتە: (وە بەم شێوەیە ئەو هاوبەشانەی کە موشریکان بۆ خوا بڕیاریان دابوو کوشتنی منداڵەکانیان بۆ زۆرێک لە موشریکان ڕازاندۆتەوە).

وە پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ ئەوەی بۆ "عەدی کوڕی حاتەم" ڕوونکردەوە کاتێک پرسیاری لێ کرد دەربارەی فەرموودەی خوای گەورە: ﴿ ٱتَّخَذُوٓاْ أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَٰنَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ﴾، پێغەمبەریش بۆی ڕوونکردەوە، کە ئەحبار و ڕاهیبەکان ئەوەی خوای گەورە لێیانی حەرامکردبوو حەلاڵیان کرد و ئەوەی خوای گەورە بۆیانی حەلاڵکردبوو لێیان حەرامکردن، جا ئەوانیش گوێڕایەلییان کردن، بۆ عەدی ڕوونکردەوە کە ئەمە بە خوادانانی ئەحبار و ڕاهیبەکان بوو، وە لە ڕاشکاوترینی

---

[١] [يس:٦١]،

[٢] [مريم: ٤٤]،

[٣] [النساء: ١١٧]،

[٤] [الأنعام: ١٣٧]

بەڵگەکان لەسەر ئەمە ئەوەیە کە خوای گەورە لە سورەتی "النساء"دا ڕوون دەکاتەوە کە ئەوانەی دەیانەوێ حوکم بەرنە بەر غەیری ئەوەی کە خوای گەورە دای ناوە سەرسوڕهێنەرە کە ئەوانە بانگەشەی ئەوە دەکەن کە باوەڕدارن و ئەوەش تەنها لەبەر ئەوەی کە بانگەشەکردنیان کە باوەڕدارن لەگەڵ ویستنی حوکمبردنە بەر طاغووت لەو پەڕی درۆدایە، کە مایەی سەرسوڕمانە و خوای گەورە دەفەرمووێ: ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾[1]

بەم دەقە ئاسمانییانە کە باسمان کرد زۆر بەڕوونی بەدیار دەکەوێت کە ئەوانەی شوێن یاسا دەستکردەکان دەکەون کە شەیتان دای ناوە لەسەر زمانی دۆستەکانی و پێچەوانەی ئەوەیە کە خوای گەورە دای ناوە لەسەر زمانی پێغەمبەرەکانی (عليهم الصلاة والسلام)؛ ئەوانە کەس گومان ناکات لە کوفر و شیرکیان تەنها کەسێک نەبێت کە خوای گەورە بەرچاوڕوونی لێ سەندۆتەوە و کوێری کردووە لە بینینی نوری وەحی.

دوای ئەوەی زانای پایەبەرز ئەحمەد شاکر _رحمه الله _ چەند نموونەیەك باس دەکات لەو یاسا دەستکردانە کە پێچەوانەی دەقە ئاشکراکانی ئیسلامە و دژایان وەستاوەتەوە ئەفەرمێ : [وكل هذه الأشياء وأمثالها تحليل لما حرم الله، واستهانة بحدود الله، وإنفلات من الإسلام، وكلها حرب على عقائد المسلمين، وكله تعطيل لفروض الدين]اهـ.

هەموو ئەم یاسایانەو هاوشێوەکانی بریتیە لە حەلال کردنی حەرامکراوەکانی خوا و سوکایەتی کردن بەو حەد و سنورانەی کە خوا دیانناون ، ئەمانە دەرچونە لە ئیسلام ، هەمووی جەنگە لەدژی بیروباوەڕی موسلمانان ، هەمووی لەکارخستنی فەڕزەکانی دینە)

ووتەی زانایان لەوبارەیەوە زۆرو بۆرە و یەکلابۆتەوە .

ئایا کەس هەیە بتوانێ بڵێت دەستوری هەریمی کوردستان دەستوری عیراق دەستوری ولاتانی ناوچەکە ، دەستورێکە دەقاو دەق لەسەر کیتابەکەی خوا و سونەتی پێغەمبەرەکەی ﴿ﷺ﴾ هەلهێنجراوە و واجبە لەسەر بەندەکان شوێنی بکەون ملکەچی بن و بە موو لێی لانەدەن ؟؟!!

[1] [النساء: ٦٠.]

یان هەمویان بریتین لە یاسقەکانی سەردەم و عەقڵە و بۆگەنەکان هێناوینەتەوە کاتێك لەلای سەگەکانی بەراز و مەیمون لەوەڕابوون هەوەك وەسفیان ئەکات ئیمامی شەنقیتی کە سەپاوە بەسەر بەندەکانی خواو حەرامیان پێ حەلال کردوە و حەلالیان پێ حەرام کردوە و دینیان پێ گۆریوە ، و شەریعەتیان پێ هەڵوەشاندۆتەوە .

نزیکەی سەدەیەك دەبێت زانای پایەبەرزی وڵاتی میسر ئەحمەد شاکری کتێبێکی نوسی بەناوی (کیتاب و سونەت ئەبێت تاکە سەرچاوە بێت بۆ یاساکان لە میسر) لەوکاتەوە هەستی بە ترسناکی ئەو یاسا نەفرەتیانە کردبوو کە چۆن عەقڵ و چاو دڵی موسڵمانانی کوێر کردوە ، وای لێ هاتوە خەریکە ئیسلام لە ڕەگەوە لە ولاتانی موسڵمانان هەڵئەکەندرێ ، بۆیە کەسێك نەبوو گوێ بداتە ناڵەو هاوارەکانی هەتا دڵ و گیانیانی پر کرد هەر لەدونیادا دوژمنانی خوا دۆزەخیان بۆ موسلمانان ساز کرد **لەو کتێبەدا ئەفەرمێ :** (ئەم یاسایانە خەریکە ئەو دین و ئەخلاقەی کە ماویشە نایهێڵێ ، ناموس حەلال کرا ، خوێن ڕژێنرا ، تاوانبار سزای نەماوە ، ستەمکار ڕێگری نەماوە زیندانەکان بونەتە قوتابخانە بەرهەمهێنەری دزو جەلاد ، خەڵك غیرەت و پیاوەتی تیا نەماوە ،وڵات پربوە لەشوێنی زینا و بەرەلایی و عارەق ، ژن و پیاو تێکەڵ یەك بوونە لە هەموو شوێنەکان بەئازادی ، هەرچی ڕێگای خراپە هەیە ڕازاندویانەتەوە و ئاسانیان کردوە گەیشتۆتە ئاستێك ئیمان لە دڵەکان دەرهێنراوە چاك بۆتە خراپ و خراپ یش بۆتە چاك) ئەی هاوار ئەوە پێش سەدەیەك وای وتوە ئەی ئهگەر ئیستا زیندوو بوایە چی ئەوت لاحول ولا قوة الا بالله.

کۆ دەنگی(اجماع) دووەم : کۆدەنگن زانایان لەسەر ئەوەی کاربەدەستی (وەلی ئەمر)دانامەزرێت بۆ کافر ، ئەگەر پێشەوا کوفری لێ دەرکەوت لائەدرێ و واجبە دەرچوون شۆرش کردن لەدژی ولادانی کاتێ توانا هەبێ.

ئیمامی ابن المنذر ئەفەرموێ-رحمه الله- : [أجمع كل من يحفظ عنه من أهل العلم أن الكافر لا ولاية له على مسلم بحال[1]]

واتە: (کۆڕان هەموو ئەهلی عیلم کە کافر بۆی ببێتە کاربەدەست و دەسەڵاتدار بەسەر موسڵمانەوە بەهیچ شێوەیەك)

وە ئیمامی نەوەوی ئەفەرمێ –رحمه الله- : [قَالَ الْقَاضِي عِيَاض : أَجْمَعَ الْعُلَمَاء عَلَى أَنَّ الْإِمَامَة لَا تَنْعَقِد لِكَافِرٍ ، وَعَلَى أَنَّهُ لَوْ طَرَأَ عَلَيْهِ الْكُفْر انْعَزَلَ، قَالَ : وَكَذَا لَوْ تَرَكَ إِقَامَة الصَّلَوَات وَالدُّعَاء إِلَيْهَا ... قَالَ الْقَاضِي : فَلَوْ طَرَأَ عَلَيْهِ كُفْر وَتَغْيِير لِلشَّرْعِ أَوْ بِدْعَة خَرَجَ عَنْ حُكْم الْوِلَايَة، وَسَقَطَتْ طَاعَته، وَوَجَبَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْقِيَام عَلَيْهِ وَخَلْعه وَنَصْب إِمَام عَادِل إِنْ أَمْكَنَهُمْ ذَلِكَ، فَإِنْ لَمْ يَقَع ذَلِكَ إِلَّا لِطَائِفَةٍ وَجَبَ عَلَيْهِمْ الْقِيَام بِخَلْعِ الْكَافِر، وَلَا يَجِب فِي الْمُبْتَدِع إِلَّا إِذَا ظَنُّوا الْقُدْرَة عَلَيْهِ، فَإِنْ تَحَقَّقُوا الْعَجْز لَمْ يَجِب الْقِيَام، وَلْيُهَاجِرْ الْمُسْلِم عَنْ أَرْضه إِلَى غَيْرهَا ، وَيَفِرّ بِدِينِهِ[2]]

واتە : (زانایان کۆدەنگن لەسەر ئەوەی پێشەوایەتی دانامەزرێ بۆ کافر .بۆیە هەرکاتێك کوفری لێ دەرکەوت ،لا ئەدرێ ، بەهەمان شێوەش ئەگەر وازی هێنا لەبەرپاکردنی نوێژەکان بانگ کردنی خەڵك بۆی، قاضی ئەفەرمێ : ئەگەر کوفری لێ دەرکەوت و شەرعی گۆڕی یان بیدعەی لێ دەرکەوت ئەوا دەرئەچێت لە وەلی ئەمر و گوێڕایەڵی نامێنێت ، و واجب ئەبێت لەسەر موسڵمانان هەستان لێی و لادانی و دانای پێشەوایەکی دادپەروەر لەجێگاکەی ئەگەر توانیان ئەگەر کەس بەم ئەرکە هەڵنەسا ئیلا کۆمەڵێك کەس ئەوە واجب ئەبێت لەسەریان لادانی ئەو کافرە.بەلام لادانی کاربەدەستی موبتەدیع کاتێك لائەدرێ کە توانایان هەبێت ، ئەگەر بێ توانابوون ئەوە واجب نیە دەرچوون لەسەری ، بۆیە واجبە موسڵمان ئەو خاکە جێ بهێڵێ کۆچ بکات بۆ خاکێکی تر دینەکەی بپارێزێ)

[1] (أحكام أهل الذمة : ٢/ ٤١٤)

[2] (شرح النووي على مسلم : ٦ / ٣١٤).

- ئەگەر کاربەدەست موسڵمان بێت بەلام موبتەدیع بێت واجب بێت کۆچ کردن لەو وڵاتە ئەی ئەگەر کاربەدەست کافر بێت و کوفر و فەساد بەڵاوبێت لە ولاتدا ئەبێت چەنە واجب بێت .
- جا توخوا ئەوانەی ئێمە ولاتانی دەوروبەر سەدان کوفریان لێ نەبینراوە ؟!! ئەی باشە ئەوە نیە ئیجماعی زانایان لەسەر ئەوەی ئەگەر یەك کوفری لێ دەرکەوت ئەبێت خروج و شۆرشی لەسەر بکرێ و لابدرێ ئەی باشە مەدخەلیەکان بۆ پێمان ئەڵێن خەوارج !!! باشە ئەو بەناو وەلی ئەمرانە نوێژیان بەرپاکردوە وەکو خۆی باشە وازهێنانی تەوحید و دژایەتی کردنی و لەناوبردنی و رازاندنەوەی شیرك و کوفر و بانگەواز بۆ کردنی گەورەتر نیە لە نویژ یان لە نەکردنی ، باشە ئەو بەناو وەلی ئەمرانە خەلك بانگ ئەکەن بۆ ئەوەی نوێژ بکەن ؟ یان خەلك بانگ ئەکەن ببنە مەسیحی و جولەکە و یەزیزدی و عەلمانی و دیموکراتی و عارەق خۆر و داوێن پیس و گۆرانیبیژ !!!! باشە ئەبێت رۆژێك بێت مەدخەلیەکان بێنەوە هۆش؟!!!

لە ووتەی ئەو زانا بەڕێزانە دوو حوکمی شەرعی پێك دێت : یەکەم : تەنها بەدەرکەوتنی کوفر لێی کاربەدەستی موسڵمانان لا ئەدرێت ، بەومانایەی سیفەتی وەلی ئەمری شەرعی نامێنێ ، ئەبێە هۆی لادانی مافی بەسەر کەسەوە نامێنێت ، نەکاربەدەستی نەبەیعەت نە گوێبیستی و گێڕایەڵی وە هیچ گرێبەستێکی لەگەل ئەنجام نادرێ کەسیش پەیوەست ناکرێ بە بریارەکانیەوە ، ئەو لەدۆلێ خەڵکیش لە دۆڵێ خەڵك مامەلە دەکەن لەنیوان خۆیان وەك ئەوەی کاربەدەستیان هەر نەبێت ، بۆیە بوونی دەسەلاتی ئەو کاربەدەستە لە ولات و بوونە خاوەنی قوەت و هیز و پاراستنی ئەمن و ئەمان بەریوەبردنی ولات دەستگرتنی بەسەر هەموو پایەکانی ، نایکاتە ئەوەی والیەك و پێشەوایەك و کاربەدەستێکی شەرعی بێت ، چونکە زانایان کۆکن لەسەر ئەوەی مەرجی وەلی ئەمری شەرعی موسلمان بوونە بۆیە مەحالە وەلی ئەمری شەرعی و کوفر کۆبببێتەوە لەکەسێکدا .

هەروەك ئیمامی حەرەمەین ئەفەرموێ -رحمه الله- : [الإسلام هو الأصل والعصام فلو فرض انسلال الإمام عن الدين لم يخفَ انخلاعه وارتفاع منصبه وانقطاعه[1]]
واتە : (ئیسلام بنچینەیە و پاراستنی مانەوەیە ، ئەگەر کاربەدەست لەدین دەرچوو ، ترس نابێ لەلادانی و دەرکردنی لە شوێنەکەی .)بۆیە ئیسلام فەرمان ئەکات بەدابران لەکافران و جەنگان لەگەلیان و دوژمنایەتی راکابەرایەتی کردنیان و هاندان لەسەر سوك کردنیان و توندبوون لەگەلیان ، دوای ئەمانە ئاخر بەچ دینێك ڕەوایە قبول کردنیان بەوەلی ئەمر ئەمر بەکەن بەسەر موسڵماناندا رێزیان بگیرێ و بەگەورە دابنرێن؟!!!

جیاوازی هەیە لەنێوان (العزل لادان) وە (الانعزال لادراو) یەکەم : پێویستە موسڵمانان توانایان هەبێت لەلادانی دەسەلاتدارە کافرەکە لەکارەکەی بەوەی هیچ دەسەلاتێکی نەمێنێ لە ولاتدا ، دووەم الانعزال : لەمانایەکی ئەوەیە سیفەتی شەرعی نامێنی لەوەسف کردن و ناوهێنانی بە وەلی ئەمری شەرعی لە حەقی کافری زاڵ بوو (متغلب) هیچ مافێکی نامێنێ لەبەرئەوەی نەبوونی شەرعی وەك نەبوونی حەقیقەتە ،بۆیە ئەم نەبوونە شەرعیە وا ئەکات واجب بێت دەرچوون و شۆرش کردن دژی دەسەلاتداری کافر چونکە هەموو زانایان کۆڕان لەسەر ئەوەی واجبە دانانی پێشەوایەکی موسلمان بۆ موسڵمانان دین و ژین و نفوزی موسڵمانان بپارێزێ ئەحکامەکانی دینیان بەرپا بکات **وەك ئیمامی قورطبی ئەفەرمێ : لە تەفسیرکەیدا دەربارەی ئەم ئایەتەی خوای گەورە :** ﴿ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً ﴾ [البقرة/٣٠] ئەفەرمێ :[هذه الآية أصل في نصب إمام وخليفة يسمع له ويطاع، لتجتمع به الكلمة، وتنفذ به أحكام الخليفة. ولا خلاف في وجوب ذلك بين الأمة]](تفسير القرطبي : ١ / ٢٦٤).
واتە ــ ئەم ئایەتە بنچینەیەکە دەربارەی دانانی پێشەواو خەلیفەیەك کە گوێڕایەڵی بکرێ ، بۆ ئەوەی یەکرێزی پێ دروست بێت، وە حوکمە شەرعیەکانی پێ بەرپابکرێ .

هەربۆیە لادانی کاربەدەست لەکاتێك کاربەدەست کافربوو زۆر زیاتر واجبەو تەئکیدی لەسەر ئەکرێتەوە وەك لەوەی ستەمکاربێت و بیدعەی تیابێ چونکە زیانی کەسێکی کافر کە دوژمنایەتی خواو پێغەمبەر ئەکات و خەلك بانگ ئەکات

[1] (غياث الأمم : ١ /٧٥)

بۆ کوفر و دینەکەیان ئەفرۆشێ با خۆشی بێ یان بەناخۆشی بەئاگر و ئاسن هەوڵ ئەدات بۆ کاڵ کردنەوەی ئیسلامەتی لە نێو ئەهلی ئیسلام خوای گەورە بۆی باسکردوین کەکافر ناهێڵێ موسڵمان لەسەر دینەکەی بمێنیتەوە و بەردەوام لە هەولدایە و دەست و دەمی ناپارێزێ بێ وەچان بەس ئەوەندە دەستی بڕوات **وەك دەفەرمێ :** ﴿ مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴾[1] وەئەفەرمێ : ﴿ وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ ﴾[2] وەئەفەرمێ : ﴿ وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً ﴾[3] وەئەفەرمێ : ﴿ إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴾[4]

حوکمەکەی زۆر قورستر ئەبێتەوە ئەگەر دەسەلاتدار مورتەد بێت چونکە مورتەد لە کافر حوکمی سەختترە.

١-ئیجماع لە لادانی کاربەدەستی کافر ، فەرمووودەی پێغەمبەرە ﴿ﷺ﴾عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه قال دعانا رسول الله صلى الله عليه وسلم فبايعناه فكان فيما أخذ علينا أن بايعنا على السمع والطاعة في منشطنا ومكرهنا وعسرنا ويسرنا وأثرة علينا وألا تنازع الأمر أهله. قال: (إلا أن تروا كفرا بواحا عندكم من الله فيه برهان). وفي رواية "كفر براح [5]]

لە عوبادەی کوری صامتەوە ڕەزای خوای لێ بێ ئەفەرمێ پێغەمبەر ﴿ﷺ﴾ بانگی کردین ، بەیعەت مان پێدا لەسەر ئەوەی گوێ بیست و گوێرایەڵی بین لە چالاکی و لە سستیمان لە خۆشی و لە ناخۆشیمان لە پێویستیمان ، وە ململانێی خاوەن

---

[1] [البقرة/١٠٥]

[2] [البقرة/١٠٩]،

[3] [النساء/٨٩]،

[4] [الممتحنة/٢].

[5] متفق عليه

دەسەلات نەکەین ، فەرموویەتی : هەتا کوفرێکی ئاشکرا نەبینن و بەڵگە پیبێ لەلایەن خواوە لەسەری .

ئیمامی ابن حجر ئەفەرمێ -رحمه الله- : [وملخصه أنه ينعزل بالكفر إجماعاً، فيجب على كل مسلم القيام في ذلك، فمن قوي على ذلك فله الثواب، ومن داهن فعليه الإثم، ومن عجز وجبت عليه الهجرة من تلك الأرض[1]]
واتە : (بەکورتی ، بە کوفر کاربەدەست لا ئەدرێ بەکۆدەنگی زانایان ، واجبە لەسەر هەموو موسڵمانێك هەلسان بەو ئەرکە ، ئەوەی توانی ئەوە پاداشتی بۆ هەیە ، ئەوەشی تەنازولی کرد گوناحی بۆ هەیە ، ئەوەشی نەیتوانی واجبە لەسەری کۆچ بکات لەو خاکە)

لێرەدا ئەمەوێ ئەوە بڵێم جەنگ و کوشتار لە نێوان موجاهیدان دەسەلاتدارانداندا یە تەنها ئەوە نیە دەرچوونە لەسەر ئەو دەسەلاتدارە کافرە نا چونکە هەر طاغوتێ مردبێ یا نکوژرابێ یان گۆرابێ هیچ لە کێشەکە نەگۆراوە کەسێکی تریان هێناوەتە جێگاکەی هەر ناوەکەی جیازە ئەگینا هەر یەك حکومەت و سیستەم و بەرنامەیە و نەگۆراوە کە بۆ جەنگ کردن لەگەل خواو پێغەمبەرەکەی و دینەکەی دانراوە چونکە بنچینەکەی پیشوو هەر ماوە و وەکو خۆیەتی لەبەرئەوەی چ بەجێگرتنەوە بێ یان بە هەلبژاردن بێت یان بە کودەتا ناچار دەبێت هەر لەسەر ئەو سیاسەت و دەستورە کوفرە بروات کە پیشتر هەبوە بۆیە نابێت بەتنها شۆرش بکریت دژی ئەو حاکمە بەڵکو دەبیت کودەتا بکرێت دژی هەموو ئەو واقیعە کوفرەی کە لەسەری بوە طاغوتەکە لەرەگەوە هەلبەکەندرێ سیستەم و فیکر و کوفرەکانی، بۆیە نابینم سوودێکی زۆر لەو شۆرشانەی ئەمرۆ لە ولاتان دەکرێ چونکە تەنها دەموچاوەکانە ئەگۆرین خۆ ئەو خەڵکە تەنها پێویستیان بەدەسەلاتداریکی موسلمان نیە و تەواو بەلکو پێویستیان بە حوکمی ئیسلامە،ئەویش بەبێ لەرەگەوە هەلکێشانی درەختەکانی کوفر لە ولاتدا نایاتە دی ، ئەم طاغوتانە خۆ تەنها بەوە کافرنەبوونە کە هەلوەشێنەرەوەی ئیسلامیان ئەنجام دابێ یان حەقیان ویستبێ و نەیان پێکابێت بەلکو ئەوانە هاتونەتە سەر حوکم تەنها بۆ ئەوەی سەنگەرێك بن لە دژی ئیسلام دەولەتە عەلمانیەکەیان بنیات نەناوە ئیلا بۆ ئەوەی خەلك دوربخەنەوە لەوەی بیر لە پکێهێنانی دەولەتێکی ئیسلامی بکەنەوە ئەوانە خۆیان نەوەی داگیرکەرانن و لەلایەن ئەوانەوە دانراون بست بەست بەدوایاندا ئەرۆن.

[1] (فتح الباري : ١٢٣/١٣).

کۆ دەنگی سێیەم : کۆدەنگن زانایان لەسەر ئەوەی هەر کۆمەڵێکی خاوەن هێز ڕێگر بوو لە جێبەجێ کردنی حوکمێك لە حوکمە ئاشکراکانی ئیسلام ، ئەوا واجب دەبێت کوشتار و جەنگ لەگەڵیان هەرچەن شایەتومانیش بێنن بەدەم

ئەمەش مەسەلەیەکی ناسراو و بەلاوە وە زانایان ووتەیان لەوبارەیەوە زۆرە لەوانە ووتەی شێخ **الاسلام ابن تەیمیەیە کە ئەفەرمێ:** [ويجوز بل يجب بإجماع المسلمين قتال كل طائفة ممتنعة عن شريعة من شرائع الإسلام الظاهرة المتواترة مثل الطائفة الممتنعة عن إقامة الصلوات الخمس، أو عن أداء الزكاة، أو عن الصيام المفروض، ومثل من لا يمتنع عن سفك دماء المسلمين، وأخذ أموالهم بالباطل، ومثل ذوي الشوكة المقيمين بأرض لا يصلون بها، ولا يتحاكمون بينهم بالشرع الذي بعث الله به رسوله، ولا عندهم مسجد، ولا يؤذنون ولا يزكون مع وجوبها عليهم، أو يقتل بعضهم بعضاً وينهب بعضهم مال بعض، ويقتلون الأطفال ويسبونهم، ويتبعون ما يسنه الإفرنج، وإذا دعي أحدهم إلى الشرع قال: جاءنا الشرع، فهؤلاء يجب قتالهم كما أمر رسول الله صلى الله عليه وسلم بقتل الخوارج مع كون الصحابة رضي الله عنهم كان أحدهم يحقر صلاته مع صلاتهم وصيامه مع صيامهم، فقاتلهم علي رضي الله عنه. ويدعون قبل القتال إلى التزام شرائع الإسلام، فإن التزموها استوثق منهم ولم يكتف بمجرد قولهم، بل تنزع منهم الخيل والسلاح كما فعل أبو بكر رضي الله عنه بأهل الردة حتى يرى منهم السلم، ويرسل إليهم من يعلمهم الإسلام ويقيم بها الصلاة، ويستخدم بعض المطيعين منهم في جند المسلمين، ويجعلهم في جماعة المسلمين، ويمنعون من ركوب الخيل وأخذ السلاح حتى يستقيموا، فإن لم يستجيبوا لله ورسوله وإلا وجب قتالهم حتى يلتزموا شرائع الإسلام الظاهرة المتواترة وهذا متفق عليه بين علماء الإسلام[1]]

واتە : (دروستە ، بەڵکو واجبە بە کۆدەنگی زانایان کە هەر کۆمەڵێك ڕێگربوون لە جێ بەجێ کردنی حوکمێك لە حوکمەئاشکراکانی ئیسلام ئەوە دەبیت جەنگ و کوشتاریان لەگەڵ بکرێ ، وەك کۆمەڵی ڕێگر لە بەرپاکردنی پێنج نوێژە فەڕزەکان و دانی زەکات یان بە ڕۆژوو بونی ڕەمەزان وەك ئەوانەی ڕێگری ناکەن لە ڕشتنی خوینی موسڵمانان و بەناحەق بردنی سەروەت وسامانیان یان وەك ئەوانەی لە ولاتێکن نوێژی تیاناکەن و لە نێوانی خۆیان حوکم ناکەن بەشەرع یان مزگەوتیان نیە ، بانگ نادەن و زەکات دەرناکەن کە واجبە لەسەریان ، یان یەکتر ئەکوژن و

[1] (مختصر الفتاوى المصرية: ٤٦٨)

مالّی یەکتر بەناحەق تالان ئەکەن یان منالّ بکوژن و بیگرن ، شوێنی میلەتی غەیری موسلمانان ئەکەون ، ئەگەر یەکی لەوانە بانگ باکرێ بۆ حوکمی شەرع ، ئەلّێ شەرعمان بۆ هات ، ئەوانە وواجبە کوشتاریان هەر وەك چۆن پێغەمبەر ﷺ فەرمانی کردبوو بە کوشتنی خەوارج کە ئەیفەرموو بە هاوەڵەکانی لە سیفەتیان نوێژی خۆتان لەچاو نوێژ ئەوان لەبەرچاو ئەکەوێت رۆژوی خۆتان لە ئاست رۆژوی ئەوان لەبەرچاو ئەکەوێت ، عەلی کوشتاریانی کرد ، پیش جەنگ و کوشتار لەگەلیان بانگی ئەکردن بۆ دەستگرتن بە شەریعەتی ئیسلام کە ئیلتیزامیشیان کرد بە شەریعەتی ئیسلامەوە چەك و ئەسپەکانیان لێ ئەسەنرێت هەروەك چۆن ابو بەکری صدیق کردی بەرامبەر هەلّگەراوەکان تا دەرەکەوێ تیایان تەسلیم بوون و ئاشتی پاشان نیردراویان بۆ ئەنیرێ فیری ئیسلامیان بکات نوێژیان پێ بکات و کەسە گوێرایەلەکانیان هەلبژێری بۆ سەربازی موسڵمانان، وە مەنع ئەکرین لە بەکارهێنانی چەك و ئەسپ تا چاك ئەبنەوە ، بۆیە ئەگەر وەلامی خواو پێغەمبەرەکەیان نەدایەوە واجب ئەبیت جەنگانیان تا دەست گرتوو ئەبن بە حوکمە ئاشکراکانی ئیسلامەوە ، ئەمەش زانایانی ئیسلام ڕەزامەند بوونە لەسەری)

وە ئەفەرموێ - : [وقد اتفق علماء المسلمين على أن الطائفة الممتنعة إذا امتنعت عن بعض واجبات الإسلام الظاهرة المتواترة فإنه يجب قتالها، إذا تكلموا بالشهادتين وامتنعوا عن الصلاة والزكاة أو صيام شهر رمضان، أو حج البيت العتيق، أو عن الحكم بينهم بالكتاب والسنة، أو عن تحريم الفواحش أو الخمر، أو نكاح ذوات المحارم، أو عن استحلال النفوس والأموال بغير حق، أو الربا أو الميسر، أو عن الجهاد للكفار، أو عن ضربهم الجزية على أهل الكتاب ونحو ذلك من شرائع الإسلام فإنهم يقاتلون عليها حتى يكون الدين كله لله]اهـ.

واتە : (کۆکن زانایانی موسڵمانان کە ئەگەر کۆمەڵێکی خاوەن هێز ڕێگری بکات لەهەندێك لە واجیبە ئاشکراکانی ئیسلام واجبە ئەبێت جەنگ و کوشتار کردن لەگەلی هەرچەندە بەسەر زارەکی شایەتومان بێنن لە کاتێکدا رێگر بن لە نوێژ و زەکات و رۆژووی رەمەزان و حەج یان ڕێگر بن لە حوکم کردن بە قورئان و سونەت ، یان ڕێگربن لە قەدەغەکردنی زینا و عارەق خواستنی مەحرەمەکان ، یان ڕێگا بدەن بە کوشتنی نەفس و بردنی مالّ بەناحەق و مامەڵە کردن بە سوو و قومار و یان ڕێگر بن لە جیهاد کردن لە دژی کافران و دانانی سەرانە لەسەریان ...وێنەی هەموو حوکمەکانی تری ئیسلام ، بۆیەکوشتار ئەکرێ لە بەوهۆیەوە تا دین و بەرنامەو گوێرایەلی هەر بۆ بەرنامەی خوا ئەبێت)

ئەمرۆ لە ولاتی ئیمە نەك هەر ریگری دەکرێت لە جێبەجێ کردنی شەریعەتی ئیسلام بەلکو دژایەتییش ئەکرێ هەوالی نەهێشتنی ئەدرێ ، ئەمرۆ لە ولاتی ئیمە نەك هەر جیهادی کافران ناکرێ بەڵکو بە گەورەترین تاوان لە قەڵەم ئەدرێ کە تیرۆرە ، ئەمرۆ لە ولاتی ئیمە نەك هەر جیزیە سەرانە لە یەهود و نەصاری وەرناگیرێ بەلکو مال و سەروەت و ناموسی موسڵمانان ئەکرێتە قوربانی بۆ ئەوان.!!!!

لێرەدا ووتوێژێك دروست ئەبێت ئایا ئەم کۆمەلانە کە ریگریان کردوە لە جێ بەجێ کردنی حوکمێك لە حوکمەکانی ئیسلام بەلام نەچونە بیکەنە یاسا و قانون حوکمێکی تر دابرێژن کە ئەمە بۆ خۆی کوفری گەورەیە هیچ پاساوێکی لێ قبوڵ ناکرێ بەلام ئەم کۆمەلانە تەنها ریگریان کردوە ، بۆیە هەرچەندە کافرش نەبوبێتن ناچیتە باری جەنگ نەکردن لەگەلیان چونکە هۆکاری جەنگکردن و کوشتارکردنیان بوونی کوفر و هەڵگەرانەوە نیە بەلکو ڕیگری کردنەکەیانە لە حوکمێکی شەریعەت بۆیە جەنگان لەدژیان واجبە کۆدەنگی زانایان جا کوفر بێ یان کوفر نەبێت .

هەروەك ئیمامی جەصاص ئەفەرمێ : [... فالمقيم على أكل الربا إن كان مستحلا له فهو كافر، وإن كان ممتنعا بجماعة تعضده سار فيهم الإمام بسيرته في أهل الردة إن كانوا قبل ذلك من جملة أهل الملة، وإن اعترفوا بتحريمه وفعلوه غير مستحلين له قاتلهم الإمام إن كانوا ممتنعين حتى يتوبوا، وإن لم يكونوا ممتنعين ردعهم عن ذلك بالضرب والحبس حتى ينتهوا.[1]]

واتە : (...ئەوەی خەریکی سوو خواردنە ئەگەر بەحەڵالی زانیبێ ئەوە کافرە ، ئەگەرش پاڵی دایە کۆمەلێکی خاوەن هێزەوە بیپارێزن ئەوە رێبازی ابو بەکر یان لەسەر جێ بەجێ دەکرێت کە کوشتاری هەڵگەراوەکان بوو کە پێشتر موسڵمان بوون، هەرچەندە دان بێنن بە حەرامیەتی و بەحەلالیان نەزانیبێ پێشەوای موسڵمان هەر دەبێ جەنگیان لەگەل بکات ، ئەگەر ڕێگریشیان نەکردبێ بەکۆمەڵێکی خاوەن هێز ئەوە بە لێدان و زیندان رووبەرویان دەبێتەوە هەتا ئەگەڕێنەوە)

[1] (أحكام القرآن للجصاص :١ / ٥٧٢).

نەك هەر ئەوەندە بەڵكو شێخ الاسلام ابن و تەیمیە زۆر لەوە دوورتر ڕۆیشتوە گومانی ئەو حوکمەی پێشووی هە نەهێشتوە کە ئەفەرمێ لە کوشتاری تەتارەکان:[بل لو كان فيهم قوم صالحون من خيار الناس ولم يمكن قتالهم إلا بقتل هؤلاء لقتلوا أيضاً؛ فإن الأئمة متفقون على أن الكفار لو تترسوا بمسلمين وخيف على المسلمين إذا لم يقاتلوا؛ فإنه يجوز أن نرميهم ونقصد الكفار]اهـ.

واتە : (ئەگەر لە ناو بێ باوەڕەکاندا گەلێکی چاك و صالح و هەلبژاردەیان لەچاکترینی کەس تێدا بیت بەلام شەڕ و کوشتاری بێ باوەڕان نەکرێت تەنها بەکوشتن و لەناوبردنی ئەو کۆمەڵە چاك و صاڵحە نەبێت ، ئەوە ئەوانیش لەگەل بێباوەڕاندا دەکوژرێن _واتە بەناچاری _چونکە هەموو پیشەواو ئەئیمەکان پێکهاتوون و موتەفیقن لەسەر ئەوەی ئەگەر بێ باوەڕان موسوڵمانە بارمەتەکانی ژێردەستی خۆیان کردە قەڵغان بۆ پاراستنی گیانی خۆیان وە موسڵمانەکان مەترسیان لەسەربوو ئەگەر شەڕ نەکەن ئەوە دروستە بۆردومان بکرێن بەنیاز و مەبەستی بێ باوەڕان خۆ ئەگەر لەبەر مەترسی نەبێت لەسەر موسڵمانان ، ئەوە بەهەمان جۆر بۆردومان کردنی ئەو موسڵمانانەش ڕێگەپێدراو بوو لەسەر یەکێك لە ووتەکانی زانایان .)

کۆدەنگی چوارەم : کۆدەنگن هەموو زانایان لەسەر ئەوەی ئەگەر کافر هێرش بێنێتە سەر ولاتێ لەولاتانی موسڵمانان ئەوە واجب دەبێت لەسەر خەڵکی ئەو ولات و شوێنە جەنگان وکوشتار لەدژی ئەگەر نەیانتوانی و کەمتەرخەم بوون ئەوا لەسەر شوێن و ولاتانی دەوروبەر واجب دەبیت یارمەتی دانیان هەتا ئەگەر هەر نەیانتوانی ئەوا ئەو واجب هەموو موسلمانانی سەر زەوی دەگریتەوە.

ئەمەش مەسەلەیەکی ئاشکرایە ووتەی زانایان تیایدا بەناوبانگە.

لەوانە ئیمامی حەرەمەین ئەفەرمێ : [فأما إذا وطئ الكفار ديار الإسلام فقد اتفق حملة الشريعة قاطبة على أنه يتعين على المسلمين أن يخفوا ويطيروا إلى مدافعتهم زرافات ووحدانا حتى انتهوا إلى أن العبيد ينسلون عن ربقة طاعة السادة، ويبادرون الجهاد على الاستبداد، وإذا كان هذا دين الأمة ومذهب الأئمة فأي مقدار الأموال في هجوم أمثال هذه الاهوال لو مست إليها الحاجة وأموال الدنيا لو قوبلت بقطرة دم لم تعد لها ولم توازها[1]]

[1] (غياث الأمم:١٩١).

واتە : ئەگەر بێ باوەڕان پێیان نایە وڵاتی موسڵمانانەوە ئەوا هەڵگرانی شەریعە بەگشتی موتەفیقن کە واجب دەبێت لەسەر دانە دانەی موسڵمانان بەتاك و بەکۆ هەلبسن بەووەدەرنانیان ، تا ئەگاتە بەندە و کۆیلەکان ئەوانیش ئەبیت دەربچن بەبێ گویرایەلی خاوەنەکانیان پەلە بکەن بۆ جیهاد ئەمە دینی هەموو مەزهەب و پێشەواکانە ، هەرچەندە پارە هەبوو کە بۆ روبەرووبوەنەوەیان ئەبیت بدرێ لەبەرامبەر نەرژانی دلۆپێ خوێنی موسڵمانێك .)

هەربۆیە شێخی ئیسلام أبن تەیمیە (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرموێت : (وأما قتال الدفع فهو أشد أنواع دفع الصائل عن الحرمة والدين واجب إجماعا، فالعدو الصائل الذي يفسد الدين والدنيا لا شيء أوجب بعد الإيمان من دفعه، فلا يشترط له شرط - كالزاد والراحلة – بل يدفع بحسب الإمكان، وقد نص على ذلك العلماء أصحابنا وغيرهم)واتە: شەروکوشتاری بەرگری و دەفع ، لە توندترین و سەختترین جۆرەکانی بەرگری و دوورخستنەوەی دوژمنی (صائیل)خراپە کارو فاسیدە، لە حورمەت و ئایین ، کەواجبە بەکۆڕاو ئیجماع چونکە ئەو دوژمنە فاسید و صائیلەی کە دین و دونیا فاسید دەکات هیچ شتێك واجب تر نیە لەدوای ئیمان لە رووبەرووبونەوەی و دوورخستنەوەی وەهیچ مەرجێك لە مەرجەکان نەکراوەتە مەرجی ئەوکارە وەك ئامرازی گواستنەوە و توێشوو بەڵکو بەرگری دەکرێت لە دژی بەویەری هێز و دەسەلات وە ئەمەش زانایانی هاوەڵامان و غەیری ئەوانیش ئاماژەیان پێداوە و بڕیویانەتەوە .)

ئیبن عابدین لە (حاشیەی ئیبن عابدین)دا دەفەرموێت : (وفرض عين إن هجم العدو على ثغر من ثغور الإسلام فيصير فرض عين على من قرب منه، فأما من وراءهم ببعد من العدو فهو فرض كفاية إذا لم يحتج إليهم، فإن احتيج إليهم بأن عجز من كان بقرب العدو عن المقاومة مع العدو أو لم يعجزوا عنها ولكنهم تكاسلوا ولم يجاهدوا فإنه يفترض على من يليهم فرض عين كالصلاة والصوم لا يسعهم تركه، وثم وثم إلى أن يفترض على جميع أهل الإسلام شرقا وغربا على هذا التدريج).

واتە جەنگ و جیهاد کاتێك دەبیتە فەڕزی عەین ئەگەر دوژمن هێرشی بردە خاکێك لە خاکەکانی ئیسلام ، لەم کاتەدا جیهاد کوشتار فەڕز دەبێت لەسەر هەموو ئەوانەی لەو خاکەوە نزیکن ، بەلام ئەوانەی لەدوایانەوەن بەدووری

لەدوژمنەوە ئەوە جەنگ و جیهاد لەسەر ئەوانە فەرزی کیفایەتە ئەویش بەو مەرجەی خەلکان و دانیشتوانی ئەوخاکە پێویستیان بەوان نەبێت ، کە لەو دیو ئەوانەوەن ، خۆ ئەگەر ئیحتیاج و پێویستی یان پێیان هەبوو بەوەی ئەوانەی لەدوژمنەوە نزیکن تواناى موقاوەمەو بەرگری و رووبەروو بونەوەی دوژمنیان نەبێت ،یان توانایان هەبێت بەلام تاقەتیان نەبێت و خەم ساردبن و پشت هەلکەن لەبەرگری کردن ، جەنگ و کوشتار نەکەن ، ئەوە ئەوکاتە جەنگ و جیهاد فەرز دەبێت لەسەر هەموو ئەوانەی دواى ئەوان ، فەرزی عەین وەك نوێژوو رۆژوو وە هیچ شتێك نابێتە بەهانە بۆ نەکردنی و تەرك کردنی وە پاشان بەو جۆرە هەتا فەرز دەبێت لەسەر هەموو ئەهل و دنیشتوانی ئیسلام لەشەرقەوە بۆ غەرب واتە لەرۆژهەلاتەوە بۆ رۆژئاوا لەسەر ئەم پلەو قۆناغە [1]).

لە (نهاية المحتاج) دا کە دانراوی شێخی گەورەمان ئیمامی (رەملی) یە هاتووە دەفەرموێت : (فإن دخلوا بلدة لنا وصار بيننا وبينهم دون مسافة القصر فيلزم أهلها الدفع حتى من لا جهاد عليهم، من فقير وولد وعبد ومدين وامرأة) ئەگەر داگیرکەران هاتن بۆ سەرخاکی ئێمە و هاتنە ناوی وە لەنێوان ئیمە و ئەواندا هیچ ماوەیەکی کورت نەبوو ئەوە بەرگری و ڕووبەڕووبونەوە لەسەردانیشتوان و ئەهلی ئەو خاکە واجب دەبێت ، هەتا لەسەر ئەوانەش کە جەنگ و جیهادیان لەسەر نیە لە هەژار و وبەندەو قەرزدار و ئافرەت[2] .)

بۆیە زۆر ئاشکرایە هێرشی بێ باوەڕان بۆ سارخاکی موسڵمانان زیاتر لەسەدەیەکە بەردەوامە چ بە راستەوخۆ چ بەناراستەوخۆ لە رێگەی بەکرێگیراوەکان خۆیان کە سیستەم حوکم رەوشت و بەرنامەی ئەوان بەزەبری ئاگر و ئاسن ئەسەپێنن بەسەر موسڵماناندا ئەوەشی بێتەدەنگ چارەنوسی کوشتن یان ئەشکەنجە و زیندان یان دەربەدەرکردنە ، بۆ جیاوازی نیە دوژمنەکە خارجی بیت یان داخلی هەر دوژمنە هەر یەك پیلانە بەڵکو دوژمنە داخلیەکە زۆر ترسناك تر و کاریگەر تربوە ئەمرۆکە

[1] حاشية ابن عابدين (٢٣٨/٣).

[2] نهاية المحتاج (٥٨/٨).

ولاتانی موسڵمان زۆربەی داگیرکراوە لەلایەن ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی بۆیە قیتالی مورتەدان بەکرێگیراوان زۆر لەپیشترە چونکە ١- **خوای گەورە ئەفەرموێت** ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قَٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ يَلُونَكُم مِّنَ ٱلۡكُفَّارِ وَلۡيَجِدُواْ فِيكُمۡ غِلۡظَةٗۚ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلۡمُتَّقِينَ﴾[1]واتە : لەگەڵ کافرە هاوسێکانتان بەشەڕ بێن: {يا أيها الذين آمنوا} ئەی گەلی خاوەن باوەڕ! {قاتلوا الذين يلونكم من الكفار} لەگەڵ ئەو کافرانەدا بجەنگێن لێتانەوە نزیکن، واتە: بەر لە هەمووشتێ دەبێ دەورو بەری خۆتان پاك بکەنەوە لەشیرك وخوانەناسی ئەوجا برۆن بۆ جێگەکانی تر بۆیە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم سەرەتا لە عەرەبەکانی دەورو بەریەوە دەستی پێدە کرد {وليجدوا فيكم غلظة} و دەبێ توندو تیژیی و زەبرو زەنگیشتان لێ ببینن، واتە: باهەست بکەن بە توندو تیژیی و لێبڕانتان

{واعلموا أن الله مع المتقين} و چاکیش بزانن کە: خوا لەگەڵ خۆ پارێزانە.

ئەمەش کەواتە بەڵگەیە کە ئەبیت لەو کافرانەی کە لەنێو ولاتەکانی خۆماندا بەسەربەستی دێن وئەچن و ڕێ بۆ یەهود و نەصاری خۆش ئەکەن خێرو بیری ولاتمان تالان بکەن وە موسلمانیان بۆ بەگرت ئەدەن حوکم بە ئیسلام ناکەن وسلمانان تیرۆر ئەکەن دژایەتی ئیسلام و ئەخلاق ئەکەن و ڕێی لێ ئەگرن وە ناهیلن ئیسلام حوکم بکات بەزۆر بەرنامەی کوفر بەسەر موسلمانان تطبیق ئەکەن بە ئاسن و ئاگر حوکمیان ئەکەن ئەیان چەوسینەوە ڕێ بە مولحید وکافرەکان ئەدەن سوکایەتی بە دینی موسلمانان بکەن زۆری تر بۆیە ئەوان زۆر لە پێشترن کە جیهادیان دژ بکرێ وەك لە کافرێك لەو پەری دونیایە .

٢ _ **پیغەمبەر صلی الله علیه وسلم سەرەتا دژایەتی و تەبەرای لە خزم و کەس وکارو** عەشیرەتەکەی خۆی کرد کاتێ کافربوون وەیەکەم شەری و زۆربەی شەرەکانی دژی قەومەکەی خۆی عەرەبە کافرەکانی ناوچەکە بوو نەك دەولەتی رۆم و فورس کە ئەوکاتە بە ولاتانی زل هێز دا ئەنران .

٣ _ **لە دوای پیغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم خەلیفەی پیغەمبەر ئەبو بەکری صدیق** رەزای خوای گەورەی لێ بێ کە پیغەمبەر صلی الله علیه وسلم وەفاتی کرد خەلك و ناو چەیەکی زۆری عەرەب لە ئیسلام هەڵگەرانەوە (زەکاتیان نەئەدا تەنها بەوەندە بە هەڵگەراوە دانران کە نوێژ و رۆژو بانگ و شایتومانیشیان

[1] [التوبة ١٢٣]

ئەهێنا بەلام ریگریك ردن لە حوكمێكی ئیسلام بە هەڵگەراوە دانران ئەی ئەوانەی ئەمرۆ كە حوكم بە هەموو ئیسلام ناكەن بەلكو دژایەتیشی ئەكەن ئەوانە ئەبێ حوكمیان چۆنبێ ؟!!!) تەنها مەككە و مەدیننەو تائیف بە موسڵمانی مانەوە ئەوە ، ئەبو بەكری صدیق رەزای خوای لێ بێ بە رەزامەندی هەموو صەحابە هەستا بە كوشتار كردنی ئەو خەلك و نەتەوانە كە هەڵگەرابونەوە لە ئیسلام ،،،بۆیە ئەوەی لیرە گرنگە ئەوەیە ابو بەكری صدیق نەچوو بلّێ با واز لەو هەلگەراوە مورتەدانە بێنم بچم جیهاد دژی فارس و رۆم بكەم نەخێر چونكە ئەیزانی دوژمنی ناوەكی خەتەرترە لە دوژمنی دەرەكی چونكە دوژمنی ناوەكی ئەوەشی بنیاتت ناوە لێت ئەڕوخێنێ و ورەی موسڵمانان دا ئەبەزێنیێ لە دینەكەیان وە ئەبنە رێگایەك بۆ هاتنە ناوەوەی دوژمنی دەرەكی لە رێگای ئەو مورتەدانەی هەڵگەراونەتەوە بۆیە كوشتارو رووبەڕووبونەوەی مورتەدان لە پێشترە وەك لە كافری ئەصلی . ئاشكرایە هەرچی شكان و بەڵا هەیە كەهاتبێتە سەر موسڵمانان بەهۆی مورتەدانەوە بوە ، ئەوەتا ئیبن العلقمی شیعە كە وەزیری خەلیفەی عەباسیەكان بوو لە بەغداد بەهۆی ئەوەو توانیان مەغۆلەكان بەغداد داگیربكەن و سەد هەزار موسلمان سەر ببرن بەرۆژێك وە هەرچی داگیركاری هەیە كە رووی داوە بەسەر ولاتانی موسلماندا بەهۆی مورتەدانەوە بوە .

كۆدەنگی پێنجەم :موتەفیقن زانایان لەسەر كافربوونی ئەوكەسەی پشتیوانی و یارمەتی كافرەكان بدات لەدژی موسڵمانان .

لێرەدا پێم باش بوو وتە وبۆچوونی شێخ عبد العزیز ئیبن باز بێنمەوە ، چونكە ئەم زانایە لەلای زۆرێك لەخەلكی ناسراوە و بانگەشەی متمانە پێكردنی ئەكەن .

تێبینی: ئەم وتانەم هەمووی لە كتێبی (سبل السلام شرح نواقض الإسلام، للشیخ عبد العزیز بن باز) وەرگرتووە.

وتەی یەكەم :" وقد أجمع علماء الإسلام على أن من ظاهر الكفار على المسلمين، وساعدهم بأي نوعٍ من المساعدة، فهو كافر مثلهم، كما قال سبحانه: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْض وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللهَ لا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ} [المائدة: 51]، وقال تعالى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْأِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾[1]

واتە: بە تەئكید زانایانی ئیسلام یەكدەنگن لەسەر ئەوەی كە هەركەسێك كافرەكان سەربخات بەسەر موسڵماناندا و، یارمەتییان بدات بەهەر جۆرێك لە جۆرەكانی یارمەتییدان ، ئەوە وەكو ئەوان كافرە ، هەروەكو خوای پاك وبێگەرد فەرموویەتی: ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە! جوولەكەو نەسڕانییەكان مەكەنە دۆست و پشتیوانتان، واتە: نە یارمەتیان بدەن و، نەداوای یارمەتیشیان لێبكەن، وە بەهیچ جۆرێك موالات و هاوكاریی و خۆشەویستیتان بۆیان نەبێ ، چونكە ئەوانە هەندێكیان پشتیوان و یارمەتیدەری هەندێكیانن و، لەبەر ئێوەش دەست لەدینی خۆیان هەڵناگرن و، گشتیشیان بۆ ئێوە دەبنە یەك دەستەو بەستەو، لەرۆژی خۆیدا گەلەكۆمەتان لێدەكەن و، هەركەسێكیشتان دۆستایەتیان لەگەڵ بكاو، بیانكا بەیارمەتیدەرو دۆستی خۆی، وە یان هاوكاریی و هاوڕێییان بكات، بێ شك ئەوكەسە هەر لەوانەو بەوان دادەنرێ، ئەگەرچی بەناسنامەیش موسڵمان بێت ، بێگومان خوا هیدایەت و ڕێنمایی گەلی ناهەق‌و ستەمكار ناكات .

هەروەها خوای بەرز وبڵند فەرموویەتی : ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە! ئەگەر باوب و باپیران و براكانتان كوفریان لا باشترو چاكتربوو لە ئیمان و باوەڕ، مەیانكەنە دۆستی خۆتان و خۆشەویستی و پەیوەندیتان بۆیان نەبێ و، هەركەسێكتان ئەوانەی خۆشبووێ و بیانكاتە دۆستی خۆی، دیارە ئەو جۆرە كەسانە ستەمكارن. (ئیبن عەباس) ئەڵێ: دەبنە موشریك و هاوبەشدانەر بۆ خوا[2].

وتەی دووەم:" والواجب على المؤمنين أينما كانوا مع أعداء الله: بغضهم في الله ، سواء كانوا حربا أو سلما ، إن كانوا حربا لنا وبيننا وبينهم الجهاد صارت مساعدتهم بالقليل والكثير ردة عن الإسلام ، ومظاهرة لأعداء الله ، كما يقول – سبحانه -:{وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ}](51) سورة المائدة]. ومظاهرة الكفار ومساعدتهم ومعاونتهم ضد المسلمين هذا من نواقض الإسلام عند جميع العلماء[3].

واتە: واجبی سەرشانی ئیمانداران لەهەر شوێنێك بن لەگەڵ دوژمنانی خوا ئاوایە:

---

[1] [التوبة: 23]

[2] [انظر: مجموع فتاوى ومقالات:(1/269)]

[3] [أسئلة الجامع الكبير]

ڕق لێبوونەوەیان لەبەر خوا ، جا یەکسانە لە حاڵەتی جەنگدابن یا ئاشتی ، ئینجا ئەگەر لەحاڵەتی شەڕدابن لەگەڵمان و لەنێوانی ئێمە وئەواندا جیهاد هەبێت ، ئەوە یارمەتییدانیان بەکەم و زۆر هەڵگەڕانەوەیە لە ئیسلام و، سەرخستنی دوژمنانی خوایە، **هەروەکو خوای پاك وبێگەرد دەفەرموویت:** هەرکەسێکتان دۆستایەتییان لەگەڵ بکاو، بیانکا بەیارمەتیدەرو دۆستی خۆی، وە یان هاوکاریی و هاوڕێییان بکات، بێ شك ئەوکەسە هەر لەوانەو بەوان دادەنرێ، ئەگەرچی بەناسنامەیش موسڵمان بێت .

هەروەها سەرخستنی کافرەکان و یارمەتییدان وهاوکاریکردنیان دژی موسڵمانان ، ئەمە لەلای هەموو زانایان یەکێکە لە هەڵوەشێنەرەوەکانی ئیسلام.

وتەی سێیەم:" أما الكفار الحربيون فلا تجوز مساعدتهم بشيء ، بل مساعدتهم على المسلمين من نواقض الإسلام . لقول الله عز وجل : ﴿ ومَنْ يَتولَّهُمْ منْكُمْ فَإِنَّهُ منْهُمْ ﴾

واتە: بەڵام ئەو کافرانەی شەڕیان لەگەڵ موسڵماناندا هەیە ، ئەوە بەهێچ شتێك یارمەتییدانیان دروست نییە ، بەڵکو یامەتییدانیان لەسەر موسڵمانان یەکێکە لە هەڵوەشێنەروەکانی ئیسلام . لەبەر ئەم وتەیەی خوای گەورە: هەرکەسێکتان دۆستایەتییان لەگەڵ بکاو، بیانکا بەیارمەتیدەرو دۆستی خۆی، وە یان هاوکاریی و هاوڕێییان بکات، بێ شك ئەوکەسە هەر لەوانەو بەوان دادەنرێ، ئەگەرچی بەناسنامەیش موسڵمان بێت [١].

وتەی چوارەم:" ففي حال الحرب مع الأعداء لا يجوز أن يساعدوا بشيء بالكلية، لا سلاح ولا مال ولا طعام ولا غير ذلك ، لإن إعطائهم عون لهم على المسلمين ومظاهرة لهم ، فيكون ذلك كفرا وردة عن الإسلام، وناقضا من نواقضه [٢] .

واتە: لەکاتی شەڕ لەگەڵ دوژمندا بەهێچ شێوەك دروست نییە بەهێچ شتێك یارمەتی بدرێن ، نە بە چەك و نە بە سەروەت وسامان و نە بە خواردن و نە بە جگە لەمانەش، چوکە پێدانی ئەم شتان بەوان یارمەتییدانیانە لەسەر موسڵمانان و سەرخستنیانە ، ئەم کارەش ئەبێتە کوفر و هەڵگەڕانەوە لە ئیسلام و، هەڵوەشێنەرەوەیەك لە هەڵوەشێنەرەوەکانی ئیسلام .

[١] [انظر: مجموع فتاوى:(6 /446)]

[٢] [أسئلة الجامع الكبير].

ئیمامی أبو محمد ابن حزمٍ ئەفەرمێ : [فصح بهذا أن من لحق بدار الكفر والحرب مختاراً محارباً لمن يليه من المسلمين فهو بهذا الفعل مرتد له أحكام المرتد كلها، من وجوب القتل عليه، متى قدر عليه ومن إباحة ماله وانفساخ نكاحه وغير ذلك؛ لأن رسول الله صلى الله عليه وسلم لم يبرأ من مسلم...وكذلك من سكن بأرض الهند والسند والصين والترك والسودان والروم من المسلمين، فإن كان لا يقدر على الخروج من هنالك لثقل ظهر، أو لقلة مال، أو لضعف جسم، أو لامتناع طريق فهو معذور، فإن كان هنالك محارباً للمسلمين معينا للكفار بخدمة أو كتابة فهو كافر[1]]
واتە : جێگیربوە ئەوەی بەویستی خۆی پەیوەندی بکات بە ولاتی کوفرشەرخوازەوە دەست بکاتە دژایەتی و جەنگ بەرامبەر موسلمانان ئەوە بەم کردەوەیەی مورتەد بوە هەموو حوکمەکانی مورتەدی هەیە ، لەواجب بونی کوشتنی و بردنی مالەکەی و هەڵوەشانەوەی گرێبەستی هاوسەرگیریەکەی هەرکاتێك دەسەلات گیرا بەسەریدا چونکە پێغەمبەر﴿ﷺ﴾ تەبەرای نەکردوە لە موسڵمان ، بەهەمان شێوە ئەو موسلمانەی لە خاکی هیند و سند وچین تورك سودان رۆم نیشتەجێ بێت بەهۆی بارگرانی یان نەبوونی ماڵ کە ناتوانی خۆی رزگاربکات یان لاشەی لاوازبێت بەنەخۆشی ، یان رێگای گیرا بێت ئەوە پاساوی شەرعی هەیە ، بەلام ئەوەی لەوێ بێت و یارمەتی بێ باوەران بدان بە خزمەت کردن یان نوسین ئەوە کافر بوە)
وە شێخ ئەحمەد شاكر لەنامە دورو درێژەکەیدا کە ئاراستەی خەڵکی میسری کردبوو بەتایبەتی و ئاراستی موسڵمانانی کردبوو بەگشتی ئەفەرمێ : [أما التعاون مع الإنجليز، بأي نوع من أنواع التعاون، قلّ أو كثر، فهو الردّة الجامحة، والكفر الصّراح، لا يقبل فيه اعتذار، ولا ينفع معه تأول، ولا ينجي من حكمه عصبية حمقاء، ولا سياسة خرقاء، ولا مجاملة هي النفاق، سواء أكان ذلك من أفراد أو حكومات أو زعماء. كلهم في الكفر والردة سواء]
واتە : هەروەها هاوکاری کردن لەگەڵ ئینگلیز بەهەر جۆرێکی هاوکردن بێت ، کەم یان زۆر ، ئەوە ڕیدە و هەڵگەرانەوە و کوفرێکی ئاشکرایە پاساو لێکدانەوەی هەڵە و دەمارگیری نەفامی و سیاسەتی درۆ موجامەلەی نیفاق لەئاستی

[1] (المحلى:١١ / ٢٠٠).

وەرناگیرێت ، جا لە تاکەکانی کۆمەڵگابێت یان حکومەت و سەرکردەکان ئەوا هەموویان لەریدە و هەڵگەرانەوەیان لە دین یەکسانن.)

ئایا حکومەتی کوفری کوردستان یەکیتی و پارتی و گۆران و کۆمەل و یەکگرتوو و بزوتنەوە و مەدخەلی بەشداریان نەکردوە لەگەل ئەمریکا و نەبونەتە هاوپەیمانی و سەریان نەخستوە یارمەتیان نەداوە دژی موسڵمانان لە عێراق وشام ئایا ئەوە بەس نیە کە هەموویان موڕتەد بوبێتن کە شەو رۆژ شانازیش دەکەن و بەوهاوپەیمانیە ، بەڵکو هەرکەسێك پێچەوانەیان بکات بە تیرۆریست و تەکفیری و کافری ئەناسێنن وهەوڵی لەناوبردنی ئەدەن.

ئینجا شێخ ئەحمەد شاکر باسی فەرەنسیەکان دەکات کە ولاتەکەیان داگیرکردبوو ئەفەرمێ : (وهم يقتلون إخواننا المسلمين في كل بلد إسلامي لهم فيه حكم أو نفوذ، ويرتكبون من الجرائم والفظائع ما تصغر معه جرائم الإنجليز ووحشيتهم وتتضاءل، فهم والإنجليز في الحكم سواء، دماؤهم وأموالهم حلال في كل مكان)

واتە : ئاوانە کە برا موسڵمانەکانمان ئەکوژن لە هەموو وڵاتانی موسلمانان کە حوکم و نفوزی خۆیان سەپاندوە بەسەرمانەوە ، تاوانی قێزەونی وا ئەنجام ئەدەن کە تاوانەکانی ئینگلیز لە ئاستیدا بچوکن وەحشیەتیان لە ئاستێکە کە باسناکرێ ، ئەوان ئینگلیز لە حوکمدا یەکسانن ، کە خوێن وماڵیان حەڵالە لە هەرشوێنێکدا بن) ئایا هەمان شت نیە ئەمریکا و بەریتانیا و هاوپەیمانەکانی ئەیکەن لە عێڕاق و ئەفغانستان و شام کە رۆژانە سەدان موسڵمان ئەکوژن بە فرۆکەکانیان بەیارمەتی پێشمەرگە و سعودیە و قەتەر و ئیمارات . ئایا لەوە کوفر تر و هەلگەرانەوە زیاتر چی هەیە و کامەیە بەلام مەدخەلیەکان تا ئیستا بڕوایان وایە ئەمریکا خاوەن ئەمانە و نابێ کەس دەستی بۆ درێژ بکات.!!!!!!!

پرسی پێنجەم : کوفرە ئاشکراکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەسەرکردایەتی مەسعود بارزانی :

ئەو هەڵوەشێنەرەوانەی ئیسلام کە زانایان هەموو کۆدەنگن لەسەری وئیسلامی پێ هەڵئەوەشێتەوە و لەکتێبەکانیان باسیانکردوە و زۆر بەربەڵاون ئەوانەیە کە شێخ موحەمەدی کوڕی عەبدولوەهاب لە کتێبە نایابەکەیدا بەناوی هەلوەشێنەرەوەکانی ئیسلام هێناویێتی ، باسەیرکەین بزانین ئایا هەموو ئەو هەولوەشێنەرەوانە یان زیاتر لەدەسەلاتدارە تاغووتەکانی ئەم سەردەمە هەیە یان نا بەتایبیەت حکومەتی کافری کوردستان .

هەڵوەشێنەرەوەکانی ئیسلام ئەمانەن بە کورتی:

١-[هاوبەش دانان بۆخوا لە بەرستنیدا خوای گەورە دەفەرموێت[اِنَ اللهَ لا يَغفرُ ان يُشرك به ويَغفرُ ما دونَ ذلكَ لمنْ يشاء] النساء/١١٦وە دەفەرموێت [انهُ مَن يُشرِكْ بالله فَقَد حرّم اللهُ عَليه الجنّةَ ومأواهُ النآرُ وماللظالمين مِن أنصار]المائدة/٧٢ وە لەم جۆرە هاوبەش دانانە وەکو:
-پارانەوە لە مردووان و هاوار کردن لێیان و نەزر کردن و قوربانی کردن بۆیان.]

دەبا ئیستا بزانین حکومەتی کافری کوردستان ئەم کوفرەیان چۆن تیایە و چۆن حەلال کراوە و کراوەتە دین (دەستور)خەڵکی پێوە پابەند دەکرێت .
وەك لە ماددەی (١٩) دەستورو دینی هەریمی کوردستان هاتووە لەژێر ناونیشانی کەرامەت و ژیان و ئازادی:
لەخاڵی نۆیەم ئەڵێ : زۆر لێ کردن لە ئاییندا نیە<u>هەموو کەس مافی ئازادیی ئایین و بیروباوەرو هزر و ویژدانی هەیە</u> و حکومەتی هەریم <u>ئازادی</u> موسڵمان! و مەسیحی و یەزیدی و کەسانی دیش لە بەجێگەیاندنی ڕێورەسمی خواپەرستی و داب و نەریتە ئایینیەکاندا دەستەبەر دەکات <u>بێ ئەوەی کەس پێشیان پێ بگرێ</u> هەروەها <u>رێزی مزگەوت وکەنیسە و شوێنەکانی دیکەی</u>

<u>خواپەرستی دەستەبەردەکا</u> بۆ پاراستنی ریزی ئەو شوێنانە <u>و پیرۆزی پەیامەکەیان قەدەغەیە مزگەوت و کەنیسە و شوێنەکانی خواپەرستی بکرێتە گۆڕەپانی چالاکی حیزبی سیاسی.</u>

موسلمانان سەیرکەن :

١-ئازادی ئایین هەیە ، چی ئەپەرستی چ بیروباوەڕێکت هەیە ئەوە ئازادی بە ئارەزووی خۆت بیکە و بانگەشەی بۆ بکە و موسڵمانانی پێ لەدین دەرکە و حکومەتیش پاڵپەشتە !!

١ -لەلای حکومەتی کوفری کوردی مزگەوت ودینی ئیسلام و کەنیسە ومەسیحی و شەیتان پەرستی لالشەکانی یەزیدی بەیەك چاو سەیر ئەکرێ وەکو یەك مافیان هەیە !!!

٢ -قەدەغەیە دینی ئیسلام لە مزگەوت بێتە دەرەوە مافی حوکمی سیاسەتی هەبێت حەرامە و تیرۆرە .

٢- [هە رکەسێ لە نێوان خۆیی و پاشان لە نێوان خوادا چەند واستەیەك دابنێ و لێیان بپاڕێتەوەو داوای شەفاعەتیان لێ بکات وپشتیان پێ ببەستێت ئەوە کافر بووە بە ئیجماعی زانایان.]

حکومەتی کافری کوردستان بە یاسا وەك لەسەرەوە ئاماژەمان پێدا ئەوەی شەرعاندوە بەناوی ئازادی ئایینی و بیروباوەر وە هەرکەسێك روبەروویان ببێتەوە ئەو تاوان بارە و ئاژاوەگێڕ و توندڕەو لە قەڵەم ئەدرێ بێ سەروشوێن دەکرێ!!!!

٣-[هەر کەسێ هاوبەش دانەرەکان بەکافر نەزانێ وە یان گومانی هەبێت لە کافرێتیاندا یان ڕێچکەو رێبازەکەیان بە ڕاست بزانێ ئەوا کافرە.]

لەیاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠٠٦ یاسای بەرەنگاربونەوەی تۆقاندن(تیرۆر)لەهەرێمی کوردستاندا_عیراق دا

مادەی دووەم :

ئەم کردەوانەی خوارەوە بەتاوانی تیرۆر کاری (تۆقاندن) دادەنرێن سزایان لەناوبردنە (إعدام):

١-دامەزراندن ، ریکخستن یان بەڕێوەبردنی ڕێکخراو کۆمەڵە ، دەستە ، باند ، بنکە، یان کۆمەڵێك ، بەئامانجی ئەنجامدانی یەکێك لەو تاوانە تۆقێنەرانەی لەم یاسایەدا هاتون،
٢-تیرۆرکردن بۆ مەبەستێکی سیاسی ، ئایدیۆلۆجی، **یان بەکافردانان.**

بڕوانن ئەی ئەو کەسانەی تۆزقاڵێك ئیمان و ئیسلامەتی لە دڵتان ماوە توخوا لەو کوفرە ئاشکرا تر هەیە ؟!
کەسێك مولحیدێك یان جولەکەیەك یان نەصرانیەك یان کەسێ کە جنێو بە خوا و پێغەمبەرەکەی بدات ﷺ کەسێك قورئان بکاتە ناو پیسایی هەموو ئەو کەسانە بەیاسا فەرز کراوە بەباش بناسرێن کەسانی خراپ نین هەرکەسێك بەکافریان بزانێ لەسێدارە بدرێت، لاحول ولاقوة الا بالله ، ئەمە چ ڕۆژێکە تێی کەوتوین .

٤-[هەر کەسێ بروای وابێت کە ڕێبازێکی تر جگە لە ڕێبازەکەی پێغەمبەر(صلی الله علیه وسلم) تەواوە یان حوکمی غەیری ئەو چاکترە، وەکو ئەوانی حوکمی تاغوتەکان ئەدەن بەسەر حوکمی دا ئەوانە کافرن.]

ئایا حکومەتی هەرێمی کافرستان ڕیبازی جگە لە رسول الله ی نەگرتۆتە بەر و بەباشی نەزانیوە و بانگەشەی بۆ نەکردوە حوکمی پێ نەکردوە وەك دیموکراسی .
ئەوەتا لەدەستورە کوفرەکەیان هاتوە و ئەڵێ : کوردستان-عێراق هەرێمێکە لە نێو دەوڵەتی عێڕاقی فیدڕالیدا ، سیستەمە سیاسیەکەی پەرلەمانی، کۆماری و دیموکراتیە.(دەروازەی بنەما سەرەکیەکان مادەی(١) لاپەرە ٥ پرۆژە دەستوری هەریمی کوردستان)

کۆمەڵی نامەلای مورتەد و دین فرۆش خۆڵ نەکەنە چاوتان بڵێن ئەی ئەوە نیە لەدەستور نابێت یاسایەك دابنرێت ناکۆك بێت لەگەل حوکمە نەگۆرەکانی ئیسلام ؟
لەوەلامیاندا ئەڵێین : جارێ تەواوی یاساکە وەکو خۆی بخەنە روو ئەوکاتە قسە بکەن ، ئەمەش دەقی مادەکەی دەستورە و ئەڵێ : بنەماکانی شەریعەتی ئیسلام سەرچاوەیەکی سەرەکی یاسادانانن و نابێ :
یەکەم : یاسایەك دابنرێت ناکۆك بێت لەگەل حوکمە نەگۆڕەکانی ئیسلام .

دووەم : یاسایەك دابنرێت ناكۆك بێت لەگەل بنەماكانی دیموكراسی.
سێیەم : یاسایەك دابنرێت ناكۆك بێت لەگەل ئەو ماف و ئازادیە بنەڕەتیانەی لەم دەستورەدا هاتوون ._.(دەروازەی بنەما سەرەكیەكان مادەی(٦) لاپەرە ٧ پڕۆژە دەستوری هەریمی كوردستان)

سەرەنج بدەن موسڵمانان :

١ - ئەڵێ : (بنەماكانی شەریعەتی ئیسلام سەرچاوەیەكی سەرەكی یاسادانانن) وەكو ئەوە وایە بلّێ ، لا إله سەرەكی الا الله ، بەلام خوای تر هەیە بەلام سەرەكی نیە !!!
٢ - ئەڵێ : (نابێ یاسایەك دابنرێت ناكۆك بێت لەگەل حوكمە نەگۆڕەكانی ئیسلام و نابێ یاسایەك دابنرێت ناكۆك بێت لەگەل بنەماكانی دیموكراسی.)ئەمەش وەك ئەوە وایە نابێ یاسایەك دەربچێ ناكۆك بێت لەگەل الله و نابێ یاسایەكیش دەربچێ ناكۆك بێت لەگەل شەیتان ، ئەمە چ دینێكە چ تەڵەیەكە بۆ گێلە موسلمانەكانیان داناوە. بنەماكانی دیموكراسی هەمووی كوفرە بەهەموو جۆرێك دژی ئیسلامە چۆن یەكسان ئەكرێ لەگەل ئیسلام!!!
٣ - ئەڵێ : (نابێ یاسایەك دابنرێت ناكۆك بێت لەگەل ئەو ماف و ئازادیە بنەڕەتیانەی لەم دەستورەدا هاتوون) واتە هیچ كەسێك تەنانەت خواش مافی ئەوەی نیە یاسایەكی هەبێت پێچەوانەی یاساكانی ئێمە بێت لەیاسا و دەستورەكەمان پیرۆزتربێت لە بەڕلاییەكانمان لە پێشتر بێت .
توخوا لەو كوفرە لە و سوكایەتیە زیاتر ئاشكرا چی یە بە خوای گەورە و دینەكەی ؟
لەمادەی (٥٣) ی دەستوری هەریمی كوردستان هاتوە و ئەڵێ : (پەرلەمان بێجگە لەو ئەركانەی كە بەپیی یاسا پێی یاسا كارپێكراوەكانی هەریم پێی دەسپێردرێن ئەم ئەركانەشی لەسەرشانە :
سێیەم :
١ -دانانی یاسا .
كەواتە حكومەتی كافری كوردستان ڕازی نیە الله تعالی حوكمی بكات و شیاو نیە یاساكانی و مافی ئەوەی نەماوە وەك خۆیان ئەڵێن بۆ ئەم سەردەمە ناگونجێ كەواتە لای ئەوان پەرلەمان و

ئەندام بتخانەکە لە خوا باشتر و پیرۆزتر و خاوەن ماف ترن . !!! پەنا بەخوا لەو بێ ڕێزی و کوفرە

لە **پەیڕەو پرۆگرامی یەکیتی نیشیمانی کوردستان لەلاپەڕە ١٢هاتوە و ئەڵێ :** یەکێتی نیشتیمانی کوردستان حزبێکی سۆسیال دیموکراتی گەلی کوردستانی عێڕاقە ، لەپیشەوەدا نوێنەری کرێکاران و رەنجدەرانی بیرو بازوی کۆمەڵ. تێدەکۆشێت لە پێناو تەواوکردنی ئەرکەکانی ڕزگاری نیشتیمانی و ، سیستەمی دیموکراسی سکولار،)سکۆلار واتە عەلمانیەت بێ دینی ئازادی ڕە ها ، جا توخوا لەو کوفرانە زیاتر هەیە حکومەتی کافری کوردستان بەرپایدەکات لای مەدخەلیە مورتەدەکانیش هەر وەلی ئەمرن !!!!!!ئەمە مشتێکە لە خەرمانێك لە کوفرەکانی پرۆگرامی یەکیتی

لەپەیڕەو پرۆگرامی پارتی دیموکراتی کوردستان هاتوە لە مادەی (٨) بەشی دووەم : ئامانجە نیشتمانییەکانی پارتی : (چەسپاندنی سیستەمی دیموکراتی ، پەڕلەمانی لە عێڕاقدا....)
ئایا لایەنێك هەولی چەسپاندنی کوفر بدات کافر نابێت و وەلی ئەمرە؟!!
لەمادەی (٣)هاتوە : گەل سەرچاوەیەی دەسەلاتەکان بێ و لەوەوە هەموو دەستە بالاکانی هەریم دروست بن) بەدەسەلاتی یاسادانیشەوە گەل کراوەتە خواو ئەپەرسترێ لەخوا گەورە ترە لایان وە مافی زیاترە .

هەر لەهەمان پرۆگرام لەمادەی (٤١)بەشی دووەم: لە بڕوابوونی پارتی بەپرنسیبی : دادوەری سەربەخۆ جگە لە یاسا هیچ دەسەلاتێکی تری بەسەرەوە نیە .) نەشەرع نەدین نەخوا ناگاتە یاسا پەنا بەخوا.

هەر لە پرۆگرامەکەی خۆیان لەمادەی (٢١٥) دان بە عەلمانی بونی خۆیان ئەنەن و ئەڵێ :(مزگەوت و شوێنە ئاینییەکان پەیامی پیرۆزیان هەیە ، نابێت بۆ کاری سیاسی بەکاربهێنرێت .)

وە لەمادەی (٤١)پرۆگرامی پارتی ئەڵێ : (کۆششکردن لەپێناوی دەرکردنی یاسایەکی تایبەت بۆ قەدەغەکردنی جیاکاری بەهەموو شێوەو شێوازەکانیەوە و سزادانی هەر کەسێك بانگەشەی بۆ بکات یان پەیرەو کردنی جیاکاری پەردە پۆش بکات) کەواتە دەبێ ژن و پیاو یەکسان بن لەهەموو شتێك هەموو ئاینەکان وەك یەك سەیربکرێن و وەك یەك مافیان هەبێت ئەوەشی رەتی بکاتە دۆزەخێکیان بۆ ساز کردوە !!!

لەمادەی (٢٩) پڕۆگرامی پارتی هاتوە کە داوەری و حوکم دەبنە لای تاغووتانی یەهود و نەصاری و شانازیشی پێوە دەکەن : (ڕێزگرتنی مافەکانی مرۆڤ و ئازادییە بنڕەتیەکان و کارکردن بۆ بەدیهێنانی ئەو ماف و ئازادیانەی ، کەلەبەڵگەنامەو پەیماننامە نێودەوڵەتیەکاندا هاتوە و عێراق بەشێکە لێیان ، پابەندە بەخستنە بواری جێبەجێ کردنیان لە سیستەمی یاسایی ناوخۆیی لە عیراق و هەرێمی کوردستاندا)

هەروەها لەدەستوری هەرێمی کوردستان یش هاتوە لە مادەی (٢٢)خاڵی پێنجەم : بەبێ دەقێکی یاسایی، نەتاوان هەیە و نەسزا و ناکرێ هیچ کەس بەکردن ، یان بەنەکردنی کارێك کە لەکاتی ئەنجام دانیدا تاوان نەبووە سزا بدرێ.
باشە بەس پێمان بڵێن ئەمە دین نەبێ چی دینە کە بۆ ئەو خەڵکەیان داناوە خەڵکیش پێوەی پابەند بوە و دەنگی پێداوە ؟!!!ئەزانن ئەوە یانی چی
واتە : نەحەرام هەیە و نەحەلال مادام یاسا شتێکی قەدەغە نەکردبێ ئیتر هیچ دینێ بۆی نیە بڵێ قەدەغەیە ، مادام یاساکەی ئەوان دینەکەی ئەوان شتێکی بەڕەوا نەزانیبێ بۆ هیچ دینێ نیە بڵێ حەلالە ، مادام یاساکەی ئەوان و خواوەندەکانیان ئەو سزایەیان

دانەنابێ بۆ هیچ دینێك نیە سزایەتر بلّێ و دابنات. لا حول ولا قوة الا بالله . ئەوەش مشتێکە لە خەرمانێك

٥-[هەر کەسێ ڕقی لە شتێك بێت لەوانەی کە پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) هێناویەتی با کردەوەشی پێ بکات ،ئەوە کافر بووە بەپێ ی وتەی خوای پەروەردگار[ذلك بِانّهُم كرِهوا ما انزَلَ اللهُ فَاحْبَطَ اعمالهُم] محمدُ/٩]

ئەوەتا بە ئاشکرا لەدەستوری هەریمی کوردستان بە ئاشکرا بە حوکمەکانی ئیسلام ئەوترێ توندرەوی و تیرۆر و کۆنەپەرستی و تاریکی چ جا لەدەزگا راگایەندنەکانیان.
لە پرۆژەی دەستوری هەریمی کوردستان لە مادەی (١٩) هەژدەهەم خاڵی ٤- ئەڵێ : (هەر قەوارە یان ڕێبازێك پەیڕەوی لە پرۆگرامێکی فاشی ڕەگەزپەرستانە ، تیرۆریستی ، بەکافردانان ، پاکتاوی رەگەزی یان ئایینی بکات ، هاندەری بێت ، ڕێی بۆخۆش بکات ، پیدا هەڵبدات یان پاساوی بۆ بێنێتەوە قەدەغەدەکرێ و کاربەدەستانی هەرێمی کوردستان پابەندن بەبەرەکانیکردن دژی هەموو شێوەکانی تیرۆر و کارکردن بۆ پاراستنی خاکی هەرێم لەوەی ببێتە بنکە بەردەبازی هاتووچۆ ، یان گۆڕەپان بۆ چالاکیەکانی.) ئەمەش تەنها نموونەیەکە لەو سەدان کوفرەی تری ناو دەستورەکەیان.
کە کە بەکافردانان حوکمێك و داواکاریەکی شەرعی و بنچینەیی ئیسلامە ئەمانە قەدەغەی ئەکەن و سزا بۆ پەیرەو کردنی دائەنەن بە تیرۆریستی و رەگەزپەرستی ئەزانن.

٦-[هەرکەسێ گاڵتە بە شتێ بکات لە دینەکەی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) وەکو ئەوەی گالتە بکات بە باسی ناو گۆڕو قیامەت و بەهەشت و دۆزەخ .بەڵگەش ئەم وتەیەی خوای گەورەیە کە دەفەرموێت: [قُل أبالله وآياته وَرَسُولِه كُنْتُم تَسْتَهْزِئونَ لا تَعتذِرُوا قَد كَفَرتُم بُعْدَ ايمانِكُم] التوبة/٦٥-٦٦

واتە: ئەی محمد(صلى الله عليه وسلم) پێیان بڵێ: ئەوە بەخوای گەورە و ئایەتەکانی وە پێغەمبەرەکەی گاڵتە ئەکەن، بە هۆی ئەو کارەتانەوە ئیتر (بەهانە) مەهێننەوە چونکە ئێوە کافر بوون دوای ئەوەی کە ئیمانیشتان هێنابوو.]

لەدەستور و پرۆگرامی حیزبە کافرەکانی کوردستان دەیان یاسایان دارشتوە بۆ ڕێگەدان و بەیاسایی کردنی گاڵتە کردن و سوکایەتی کردن بەهەموو پیرۆزیەکانی ئیسلام و خواو پێغەمبەر و قورئان لەژێر ناوی ئازادی بیروڕا و ئازادی تاك و ئازادی رۆژنامەگەری و ڕاگەیاندن و دیموکراسی.

لە مادەی (٣٨) پرۆگرامی پارتی دیموکراتی کوردستاندا هاتوە و ئەڵێ : (دەستەبەرکردنی ئازادی رۆژنامەوانی و ئازادی ڕادەربڕێن و کارکردن بۆ ئەوەی ئامرازەکانی ڕاگەیاندن و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی ببنە میکانیزمی کارا و بەرپرس بۆ داکۆکیکردن لە ماف و ئازادیەکانی گەلی هەرێمی کوردستان.)

لەپەیڕەو پرۆگرامی یەکیتی نیشتمانی کوردستان هاتوە لەبەشی ئامانجە گشتیەکان تێدەکۆشیت بۆ :-

١ -ئاشتی دیموکراسی ئازادی ، لێبوردەیی ،چەسپاندنی بنەماکانی ئابوری بازار و دادپەروەری کۆمەلایەتی ، خۆشگوزەرانی، سەروەری یاسا ، مافی هاولاتی بوون ، کۆمەڵی مەدەنی ، مافی چارەنوس ، سیستەمی سکولار ، ئازادی ویژدان ، هاوکاری و پێکەوە ژیانی گەلان ، بەئاشتی و ئارامی لەسەر بنەمای ڕێز گرتن لە ماف وئیرادەی یەکتر و پاراستنی ژینگە . هاوکات لەدژی :- دیکتاتۆری ، جەنگ کردن ، داگیرکردن ، چەوساندنەوە ، هەژاری گەندەڵ ، هەلاوێردی ؛ نەتەوەیی ، ڕەگەزیی ، ئایینی ، مەزهەبی ،

پیشیلکردنی مافەکانی مرۆڤ ، شۆڤینزم ، کۆنەپەرستی ، و تیرۆریزم تێدەکۆشێت .
٢ -پابەندبوون بەجاڕنامەی گەردوونی مافی مرۆڤ و تێکڕای ڕێکەوتنامە و پڕۆتۆکۆلە نێودەوڵەتیەکانی پەیوەست بەمافەکانی مرۆڤ .)

وە هەر لە هەمان کتیبی پەیرەو پرۆگرامی یەکێتی لەبەشی ئامانجە سیاسیەکان خاڵی سێیەم ئەڵێ : ڕەخساندنی زەمینەی یاسایی ژیانی دیموکراتی و مەدەنی بەدابین کردنی ئازادی ئایین ، مەزهەب ، بیرو ڕا ، میدیا ، هاتوچۆ و نیشتەجێ بوون ، ئازادی خۆ ریکخستنی سیاسی ...)

ڕەنگە لێرەدا کەسێکی کاڵ فام بپرسێ ئاخر خۆ ئەو یاسایانە مەسعود بەرزانی داینەناوە ئیتر بۆ کافر ئەبێت ؟
وەلام :
دیارە ئەو کەسەی ئەم پرسیارە ئەکات زۆر نەفامە بگرە نەخوێنەواریشە ، ئاخر ئەگەر کەسێك سەرۆك بێت دەسەلاتی نەبێت ئیتر بۆ سەرۆکە کاری چی یە ؟!!!بەڵکو مادام بەشداری کردوە و بۆتە سەرۆك بەپرسیارە لەهەموو وردودرشتی حکومەتەکەی چونکە رازی بوە پێی و دانی ناوە پێی و سوێندی خواردوە لەسەر پاراستنی . دەقی وەلامەکەش هەر لەخۆیانەوە وەربگرن کە لە مادەی (٦٥)ی دەستوری هەرێمی کوردستاندا هاتوە و ئەڵێ : (سەرۆکی هەرێم سەرەڕای هەر دەسەلاتێك کە بە یاسا پێی بدرێ ئەم دەسەلاتانەی خوارەوەش پیادە دەکات :
١ -پێشکەش کردنی پرۆژە یاسا و بڕیارەکان بۆ پەرلەمانی کوردستان.(کەواتە ئەویش سیفەتی خوای داوە بەخۆی کە یاسا دەرکردنە وەکو فیرعەون ئەلێ انا ربکم الاعلی)
٢ -دەرکردنی ئەو یاساو بڕیارانەی کە پەڕلەمانی کوردستان دایاندەنێ ، لەماوەی پازدە ڕۆژ لە وەرگرتنیانەوە ، بۆشی هەیە لەو ماوەیە ناڕەزایی لەسەر هەموویان یان هەندێکیان دەرببڕێ ، و بیانێرێتەوە بۆ پەرلەمان بۆ چاو پێداخشانەوەیان ، و دواتر بریاری پەرلەمان لەبارەیانەوە بنبڕ دەبێ ، ئەگەر سەرۆك لەو ماوەیەدا یاسا و بڕیارەکانی دەرنەکرد ، بێ ئەوەی نارەزاییان لەسەر دەرببڕێ ، ئەوا بەدەرچوو دەژمێردرێن ، سەرۆکایەتی پەرلەمان بەلاوکردنەوەیان لەرۆژنامەی فەرمیدا لە ئەستۆ دەگرێت .)

کەواتە مەسعود بەرزانی دەسەلاتی هەیە هەر یاسایەك دەربکرێ رەتی بکاتەوە ئەگەر لە ماوەی ١٥ رۆژ واژوی نەکرد یان نارەزایی لەسەر دەنەبری ئەوا بەدەرچوو دەژمێردرێ

ئا بەم شێویە ئەم سیحرەشیان مان بەتاڵ کردەوە ولله الحمد

٧-[جادووگەرێتی: بۆنمونە:(الصرف) کە بریتی یە لە کارێکی جادووگەرێتی..مەبەست تیایدا گۆڕانی ئارەزوی مرۆڤە وەکو گۆڕینی خۆشەویستی پیاو بۆ ژنەکەی بۆ ڕق لێ بوونەوە واتە: نوشتەی رەشی،وە(العطف) کە بریتی یە لە کارێکی جادووگەرێتی مەبەست تیایدا شیرین کردنی ئەو شتەیە کە مرۆڤ ئارەزووی لێ ی نییە بە رێگەی شەیتانی،لەبەر ئەوە هەرکەسێك بیکات یان پێ ی رازی بێت ئەوە کافرە. خوای گەورە ئەفەرموێت: [وما يُعلَمان مِنْ أحد حتى يَقُولا انَّما نَحْنُ فتْنَة فلا تَكْفُرْ] البقرة/١٠٢]

شەرعاندنی ئەم کوفرەش لەحکومەتە کوفریەکەی کوردستان دەگەرێتەوە بۆ ئەو یاسایەی کە دانراوە دەربارەی ئازادی ئایینی و مەزهەبی کە ئەڵێ : مافی ئازادیی ئایین و بیروباوەرو هزر و ویژدانی هەیە و حکومەتی هەریم ئازادی موسڵمان! و مەسیحی و یەزیدی و کەسانی دیش لە بەجێگەیاندنی رێورەسمی خواپەرستی و داب و نەریتە ئایینیەکاندا دەستەبەر دەکات بێ ئەوەی کەس پێشیان پێ بگرێ هەروەها رێزی مزگەوت وکەنیسە و شوێنەکانی دیکەی خواپەرستی دەستەبەردەکا بۆ پاراستنی ریزی ئەو شوێنانە و پیرۆزی پەیامەکەیان قەدەغەیە مزگەوت و کەنیسە و شوێنەکانی خواپەرستی بکرێتە گۆرەپانی چالاکی حیزبی و سیاسی.)

٨-[سەرخستن ویارمەتی دانی بێ باوەڕان لە دژ مسوڵمانان: [ومن يَتوَلهُم منكُم فانّه منْهم انّ الله لا يَهْدى القومَ الظّالمين] واتە:هەرکەسێ لە ئێوە یارمەتی و پشتیوانی ودۆستایەتی بێ باوەڕان بدات ئەوە بە لەوان لە قەڵەم دەدرێت وەخوا خۆی هیدایەتی قەومی ستەمکاران نادات ستەمکاران لێرەدا بە مانای کافرەکان دێت .]

گومانی تیا نیە کە حکومەتی کوردستان جولەکە و گاوریان کردوە بەدۆست و خۆشەویستی خۆیان و سەریان دەخەن و شانازیش بەدۆستایەتی و خۆفرۆشی خۆیان دەکەن بۆ جولەکەو گاور ، ئەگەر بڕوانین بۆ جەنگ و جیهاد و تێکۆشەرانی ڕێگەی الله لەدوای ساڵی ١٤٢٣ کۆچی یەوە کە بەرامبەر ئەمریکای گاوری خاچ پەرست بەرپایان کرد لەدوای داگیرکردنی عێراق لەلایەن ئەمریکای کافرەوە ، دەبینین کە طاغوتە کاربەدەستەکانی و هێزی بەکرێگیراوی پێشمەرگەی کافر و مورتەد شان بەشانی ڕافیزیە موشریکەکان هەرچیان پێ کرابێت بۆ سەرخستنی ئەمریکای کافرو هاوپەیمانەکانی کردویانە و جەنگ و کوشتاریان لەگەل دۆستانی الله تعالی دا بەرپاکرد و دۆستایەتی و خۆشەویستیان بۆ جولەکەو گاور ئاشکرا کرد . ئیستاش لەجاران زۆر خەراپتر هەر لە یەکێتی و پارتی و گۆران و یەکگرتوو و کۆمەڵ و بزوتنەوە و مەدخەلی مەلاکانەوە هەر هەموویان بەشانازیەوە باس لە هاوپەیمان بونیان ئەکەن لەگەل ئەمریکا لە جەنگ و کوشتارکردنی دژ بە موسڵمانان لە عێراق و شام بەهەموو جۆرێك یارمەتی ئەمریکا ئەدەن لەجەنگ و ووتار و نوسین و ڕێ بۆخۆشکردن و هەموو شێوەیەکی یارمەتی . " **إبن حزم الأندلسي " لەتەفسیری ئەم ئایەتەدا** ﴿ يأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَّخِذُواْ ٱلْيَهُودَ وَٱلنَّصَٰرَىٰٓ أَولِيَآءَ بَعضُهُم أَولِيَآءُ بَعض وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُم فَإِنَّهُۥ مِنهُم إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهدِي ٱلقَومَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴾[1] **دەفەرموێ :** (بەڕاستی ئەم ئایەتە بەپێی ظاهرەکەیەتی کە هەرکەسێك جولەکەو گاور بەدۆست و سەرخەر و خۆشەویستی خۆی بگرێ ئەوە کافرەو لەدەستەی کافرانە ، ئەمەش حەقە دوو کەس لە موسڵمانان جیاوازیان لەمەدا نیە) واتە موسڵمانان یەك دەنگن لەسەر ئەو حوکمە؟! ئەم ئایەتە پیرۆزە بەلگەیە لەسەر کافربوونی هەرکەسێك کە جولەکەو گاوری خۆش بوێت و سەریانبخات و دۆستایەتیان لەگەلدا بکات .

[1] [المائدة :٥١]

ئەم حوکمە شەرعیە تەنها حکومەتی کوردستان و حیزب و پارتە عەلمانیەکان و حکومەتی کوفری کوردستان ناگرێتەوە ، بەڵکو هەموو ئەو مەلا دین فرۆش و حیزب و کۆمەڵە بەناو ئیسلامیانەش دەگرێتەوە کە یارمەتی و هاریکاری پێشمەرگە و حکومەتی کوردستانیان کردوە ، هەموو ئەوانەش وەکو حکومەت کافر و مورتەد و هەڵگەراوەن .
وە ئەم حوکمە شەرعیە هەرکەسێکی تریش دەگرێتەوە کە خۆشەویستی و لایەنگری بۆ حکومەت دەسەلاتدارانی کافر و مورتەد هەبێت.

٩-[هەرکەس بڕوای وابێت کەوا ئەگونجێت لە غەیری ئیسلام پرۆگرامێکی تر دەست نیشان بکات بۆ هەندێ مەسائیل، واتە: لە شەریعەتی ئیسلام لابدەیت، خوای گەورە دەفەرموێت: [وَمَنْ يَبْتَغِ غَيرَ الإسلامِ ديناً فَلنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهوَ فِي الآخرةِ مِن الخاسرين].آل عمران ٨٦.
واتە: هەرکەسێ غەیری دینی ئیسلام دینێکی تر هەڵبژێرێ ئەوا لێی قبوڵ ناکرێ وە لە قیامەتیشا لە خەسارەت مەندەکان دەژمێرێت. دین لێرەدا بەمانای مەنهەج دێت.]

حکومەت و دەسەلاتداران کوردستان نەك هەر بڕوایان وایە کە ئەگونجێت پرۆگرامێکی تر پەیرەو بکەن جگە لە ئیسلام بەلکو ئەڵێن ئیسلام بۆ ئەم سەردەمە هەر گونجاو نیە کۆنەپەرستیە ، بەڵکو ئەوەی شیاوە گونجاوە دیموکراسیە ، کە بەشەو رۆژ زیکری ئەکەن وبەشان و باڵایا هەڵئەدەن ، هەروەك لەسەرەوە ئاماژەمان پێدا لە پرۆگرام و دەستورەکەیان چیان بۆ خۆیان کردۆتە دین و شانازی پێوە دەکەن .

١٠- [پشت کردن لەدینی خوا پاشان فێرنەبونی و کار پێ نەکردنی: [وَمَنْ اَظلم ممن ذکر بآيات ربه ثم أعرض عنها انا من المجرمين منتقمون] السجدة/٢٢
واتە: کێ لەوە ستەمکارترە لەکاتێکدا ئایەتی خوای گەورەی بیر دەخەیتەوە لە پاشا ئەو پشتی تێ ئەکات و ئەو بیر خستنەوەی بەدڵ نی یەو پێ ی ناخۆشە ،ئێمە تۆڵە لە موجریمەکان دەکەینەوە.
تێبینی
١-جیاوازی نییە لە هەموو ئەم هەڵوەشێنەرەوانەدا گەرچی کەسێك بە سوعبەتی بێت یاخود بە ڕاستی بێت مەگەر ئەو کەسە زۆری لێ کرابێت ، وە ئەگەر هەمووی لە کەسێکدا کۆبویەوە ئەوا لە ترسناکترینیانە. بۆیە پێویستە لەسەر مسوڵمان کە ئاگاداری بێت وەلێ ی بترسێت نەك لەخۆیدا هەبێت.
٢- ئەگەر کەسێك بڕوای وابێت کە ئەو نیزام و یاسایانەی کە خەڵکی دایدەنێت باشترە لە شەریعەتی ئیسلام یان نیزامی ئیسلام بەکەڵکی کار پێ کردن نایەت لەم سەردەمەدا، وە یاخود بڕوای وابێت کەوا ئەگونجێ حوکم بکرێت بەغەیری شەریعەتی خوا لە مامەڵەکردن یان سنوردانان یاخود غەیری ئەم دووانە، با بڕواشی وانەبوبێت کە ئەوە باشترە لە حوکمی شەریعەت لە بەر ئەوەی ئەو کەسە حەڵاڵی ئەو شتەی کردووە کەخوا حەرامی کردووە، وەکو زینا و شەراب خواردن و سوو وەرگرتن و حوکم کردن بەغەیری شەریعەتی خوا ئەوە کافرە بە ئیجماعی مسوڵمانان .
سەرچاوە: العقيدة الصحيحة و نواقض الاسلام.. شرح عبدالعزيز بن عبدالله بن باز]

حکومەتی کافری کوردستان نەك هەر پشتی لە دینی خوا کردوە و کاری پێ ناکات بەڵکو ناشرینیشی ئەکات لەرێگای ڕاگەیاندنەکانیەوە و ڕێشی لێ دەگرێت و دژایەتی ئەکات هەولی نەهێشتنی ئەدات بە یارمەتی جولەکە و ئەمریکا بەبەلاوکردنەوە و ڕێگە بۆخۆشکردنی سەدان دەزگا و ڕۆژنامە و ریکخراوی ماسۆنی و هەوالگری جیهانی و یەهودی و تەبشیری و ئیلحادی کە لەکوردستان بە ئاشکرا کاری خۆیان ئەکەن گەنجان ڕاو ئەکەن . ئەوەش ڕاستیەکی ئاشکرا و بەربڵاوە پێویست بەبەڵگە هێنانەوە هەر ناکات.

ئیستاش روون مان کردەوە کە حکومەتی کوردستان ئەم کوفرانە ئەکات:

١ -شەریك بۆ خوا بریاردان لە عیبادەتەکان لەژێر ناوی ئازادی ئایینی.

٢ -حوکم نەکردن بە قورئان و سونەت

٣ -گۆرینی حوکمەکانی خوا و سزاکانی

٤ -سوکایەتی و گالتە پێکردنی هەر لەژێر ناوی ئازادی

٥ -دژایەتی کردنی دین و بەعەلمانیکردنی مەلاکان

٦ -سەرخستی بێ باوەران و پشتیوانی کردنیان دژی ئیسلام و موسڵمانان

٧ -سەدان و دەیانی تر کە پێویست بە دەیان کتێب دەکات تاکو هەمووی کۆبکرێتەوە.

٨ -لەدەیان کۆرو کۆبونەوە مەسعود بەرزانی وتویەتی دین تەنها پەیوەندی نێوان عەبد و خودێ یە کە لە سایتەکانی ئینتەرنێت بەلاوە و خەلکانێکی زۆر بینیوێتی و ە بەشانازیەوە ئەڵێ دینی کورد لە بنچینەدا یەزیدیە ئیمە وازمان لە دینی خۆمان هێناوە ئەوانە خوشك و برای ئێمەن ، وە بینراوە بەڵاوە تەواف ئەکات بەدەوری مەزاری لالشی یەزیدیەکان .!!!!!

٩ -هەروەکو قسە قۆرەکەی مەسعود بارزانی کە لە وڵاتی بەلجیکاکردی بۆ ئەوەی نشوستی بەسەر ئەم ئیسلامە بێنی لەناو یەکێتی ئەوروپادا ئیعلانی کرد ووتی هەتاکو ئێمە مابین ناهێڵین ئیسلام ببێت بەسەرچاوەی یاسا وەرگرتن.

پرسی شەشەم : وەڵامدانەوەی گومانەکان

گومانی یەکەم : ئەڵێن ئەزانین کەوتونەتە کوفرەوە بەلام نەزانن و پاساوی نەزانی (العذربالجهل)هەیە لەشەرعدا !!!

لەوەلامیاندا ئەڵێم : هەمووتان بزانن مەسەلەی ئیقامە حوجە بە کۆدەنگی زانایان کۆتایی هاتوە و نەماوە بەهاتنی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و قورئان وەکو شێخ الاسلام ابن تیمیه و ابن قیم و شیخ محمد بن عبد الوهاب ئیجماع نەقڵ ئەکەن لەوبارەیەوە ، بۆیە هەرکەسێك بلێ هاتنی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم

حوجە نیە بۆ هەموو خەڵك تا رۆژی قیامەت ئەوە كافرە چونكە باوەڕی بەوەیە پێغەمبەر دینی خوای نەگەیاندوە و كەموكورتی هەبوە و پێویستە یەكێكی تربێ لەوباشتر بیگەیەنێ ، وە بڕواشی وایە ئەم قورئانە كە خوای گەورە ئەڵێ روونكراوەیە بۆ هەموو شتێ و ئاسنكراوە ، كەواتە ئاسان نەكراوە و ڕوون نەكراوەیە پەنا بەخوا وە مەسەلەی مەرجەكانی تەكفیر ، چاك بزانن هەموو زانایان وەك ابن تەیمیە و ابن قیم و محمد بن عبدالوهاب كۆدەنگن لەسەر ئەوەی كە مەرجەكانی تەكفیر كردن كار ناكات لە شتێك معلوم فی الدین بالضرورة بێت ، واتە پێویستیەكی زانراو بێت لە دین وەكو تەوحید و شیرك و كوفر و ئیمان و پایەكانی ئیسلام و حەلال و حەرامەكان ، لە بابەتانە هەركەسێ تێ بكەوێ ئەوە كافر ئەبێ بەبێ ئیقامە حوجە و شروطی تەكفیركردن بەلام ئەو زانایانە كە باسی شروطی تەكفیریان كردوە تایبەتیان كردوە بە مەسەلە خەفیەكان واتە ئەوبابەتانەی روون نین و وردەكارین تەنها زانایان ئەیزانن وەك وردە كاریەكانی اسماء و صیفات .

ئبن قەیم رەحمەتی خوای لێ بێت لە كتێبی (طریق الهجرتین)لەباسكردنی جۆرەكانی موكەلەفەكان لە جۆری حەڤدەیان ئەفەرمێ ئەوانەن كە: ("طبقة المقلدين وجهال الكفرة وأتباعهم وحميرهم الذين معهم تبعا لهم يقولون: إنا وجدنا آباءنا على أمة، وإنا على أسوة بهم.."

تەبەقەی لاسایی كەرە نەزانە كافرەكان و شوێنكەوتە جاشكەكانیان كە لەگەڵیان ئەڵێن : ئێمە بابوپایرمان لەسەر ئەو ریبازە بوە ئێمەش هەر چاو لەوان دەكەین.)

وە ئەفەرمێ : "وقد اتفقت الأمة على أن هذه الطبقة كفار وإن كانوا جهالاً مقلدين لرؤسائهم وأئمتهم إلا ما يحكى عن بعض أهل البدع أنه لم يحكم لهؤلاء بالنار، وجعلهم بمنزلة من لم تبلغه الدعوة، وهذا مذهب لم يقل به أحد من أئمة المسلمين لا الصحابة ولا التابعين ولا من بعدهم، وإنما يعرف عن بعض أهل الكلام المحدث في الإسلام، وقد صح عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: (إن الجنة لا يدخلها إلا نفس مسلمة) أخرجه مسلم في (كتاب الإيمان) وهذا المقلد ليس بمسلم، وهو عاقل مكلف، والعاقل المكلف، لا يخرج عن الإسلام أو الكفر.."

تا ئەو كاتەی ئەفەرمێ : "والإسلام هو توحيد الله وعبادته وحده لا شريك له، والإيمان بالله وبرسوله وإتباعه فيما جاء به، فما لم يأت العبد بهذا فليس بمسلم، وإن لم يكن كافرا معاندا فهو كافر جاهل. فغاية هذه الطبقة أنهم كفار جهال غير معاندين وعدم عنادهم لا يخرجهم عن كونهم كفارا.."اهـ

موتەفیقن ئەئیمە و زانایان کە ئەم جۆرو تەبەقەیە کافرن هەرچەندە نەزانن بن و لاسایی گەورەکانیان کردبێتەوە ، هەرچەندە هاتوە لەهەندێ ئەهلی بیدعەوە کە ئەوانەیان بە ئەهلی ئاگر لەقەلەم نەداوە ، بەمەنزیلەی ئەوانەیان داناون کە دینیان پێ نەگەیشتوە ، ئەم مەزهەبە هیچ لە پێشەواکان وای نەوتوە نەلە صەحابە و نەلە تابعین و نەلە دوای ئەوان قسەی وا نەکراوە ، ئەوەی ئەم قسەیەیان داهێناوە ئەهلی کەلام بوونە ، هاتوە لە **پێغەمبەرەوە** ﷺ **کە ئەفەرمێ** : کەس ناچێتە بەهەشت هەتا موسڵمان نەبێت .
ئەم کەسە موقلیدەش موسڵمان نیە چونکە عاقڵە و موکەلەفە جا عاقل و موکەلەف یان کافرە یان موسڵمانە.

وە ئەفەرمێ : ئیسلام بریتیە لە بەیەکدانانی خوا عیبادەت بۆ کردنی بەتەنها بەبێ هاوەڵ بۆ دانانی ، باوەڕ هێنان بەخواو پێغەمبەرەکەی و شوێنکەتنی ئەو دینەی کە هێناوێتی ، هەر عەبدێك ئەمەی تیا نەبێت موسلمان نیە ، ئەگەر کافرێکی عیناد نەبێ ئەوا کافرێکی نەزانە.
کەمترین حوکمی ئەم جۆرە کەسە ئەوەیە کەکافرێکی نەزانن عیندا نین کە زانیبێتیان پاشان ئینکاریان کردبێ و بۆیە کە عیناد نەبن نابنە ئەوەی کافر نەبن
.

ئەمەش ووتەی شێخ الاسلام ابن تەیمیە کە ئەفەرمێ لە مەسائیلی ئصول واتە بنچینەکانی دین ئینسان راستەوخۆ پێی کافر ئەبێت بەلام لقەکانی دین وردەکاریەکان نەخێر : :(وَمَا قَسَّمُوا الْمَسَائِلَ إلَى مَسَائِلِ أُصُولٍ يَكْفُرُ بِإِنْكَارِهَا وَمَسَائِلِ فُرُوعٍ لَا يَكْفُرُ بِإِنْكَارِهَا . فَأَمَّا التَّفْرِيقُ بَيْنَ نَوْعٍ وَتَسْمِيَتِهِ مَسَائِلَ الْأُصُولِ وَبَيْنَ نَوْعٍ آخَرَ وَتَسْمِيَتِهِ مَسَائِلَ الْفُرُوعِ فَهَذَا الْفَرْقُ لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ لَا عَنْ الصَّحَابَةِ وَلَا عَنْ التَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانِ وَلَا أَئِمَّةِ الْإِسْلَامِ وَإِنَّمَا هُوَ مَأْخُوذٌ عَنْ الْمُعْتَزِلَةِ وَأَمْثَالِهِمْ مِنْ أَهْلِ الْبِدَعِ وَعَنْهُمْ تَلَقَّاهُ مَنْ ذَكَرَهُ مِنْ الْفُقَهَاءِ فِي كُتُبِهِمْ)[١]

بەهەمان جۆر زیاتر شێخ الاسلام ابن تەیمیە روونی ئەکاتەوە کە ئەوەی بەهانەی نەزانی سوودی بۆی هەیە مەسەلە وردەکانە وەك ئەسماء و صیفات : (وَهَذَا إذَا كَانَ فِي الْمَقَالَاتِ الْخَفِيَّةِ فَقَدْ يُقَالُ : إنَّهُ فِيهَا مُخْطِئٌ ضَالٌّ لَمْ تَقُمْ عَلَيْهِ الْحُجَّةُ الَّتِي يَكْفُرُ صَاحِبُهَا؛ لَكِنَّ ذَلِكَ يَقَعُ فِي طَوَائِفَ مِنْهُمْ فِي الْأُمُورِ الظَّاهِرَةِ الَّتِي تَعْلَمُ الْعَامَّةُ وَالْخَاصَّةُ مِنْ الْمُسْلِمِينَ أَنَّهَا مِنْ دِينِ الْمُسْلِمِينَ؛ بَلْ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى يَعْلَمُونَ : أَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ و سَلَّمَ بُعِثَ بِهَا وَكَفَّرَ مُخَالِفَهَا؛ مِثْلُ أَمْرِهِ بِعِبَادَةِ

[١] [مجموع الفتاوى (٢٣ / ٣٤٦)].

اللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَنَهْيُهُ عَنْ عِبَادَةِ أَحَدٍ سِوَى اللَّهِ مِنْ الْمَلَائِكَةِ وَالنَّبِيِّينَ وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَالْكَوَاكِبِ وَالْأَصْنَامِ وَغَيْرِ ذَلِكَ؛ فَإِنَّ هَذَا أَظْهَرُ شَعَائِرِ الْإِسْلَامِ وَمِثْلُ أَمْرِهِ بِالصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ وَإِيجَابِهِ لَهَا وَتَعْظِيمِ شَأْنِهَا وَمِثْلُ مُعَادَاتِهِ لِلْيَهُودِ وَالنَّصَارَى وَالْمُشْرِكِينَ وَالصَّابِئِينَ وَالْمَجُوسِ وَمِثْلُ تَحْرِيمِ الْفَوَاحِشِ وَالرِّبَا وَالْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَنَحْوِ ذَلِكَ . ثُمَّ تَجِدُ كَثِيرًا مِنْ رُؤَسَائِهِمْ وَقَعُوا فِي هَذِهِ الْأُمُورِ فَكَانُوا مُرْتَدِّينَ)[1]

ـ **وە ئەفەرمێ :** (وفي الحقيقة: فكل رد لخبر الله، أو أمره فهو كفر، دق أو جل، لكن قد يعفى عما خفيت فيه طرق العلم، وكان أمرا يسيرا في الفروع، بخلاف ما ظهر أمره، وكان من دعائم الدين، من الأخبار والأوامر)[2]

ـ **وە هەروەها ئەفەرمێ :** (وَذَلِكَ أَنَّ أُصُولَ الدِّينِ إمَّا أَنْ تَكُونَ مَسَائِلَ يَجِبُ اعْتِقَادُهَا قَوْلًا، أَوْ قَوْلًا وَعَمَلًا، كَمَسَائِلِ التَّوْحِيدِ، وَالصِّفَاتِ وَالْقَدَرِ، وَالنُّبُوَّةِ وَالْمَعَادِ، أَوْ دَلَائِلَ هَذِهِ الْمَسَائِلِ.أَمَّا الْقِسْمُ الْأَوَّلُ: فَكُلُّ مَا يَحْتَاجُ النَّاسُ إلَى مَعْرِفَتِهِ وَاعْتِقَادِهِ وَالتَّصْدِيقِ بِهِ مِنْ هَذِهِ الْمَسَائِلِ، فَقَدْ بَيَّنَهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ بَيَانًا شَافِيًا قَاطِعًا لِلْعُذْرِ؛ إذْ هَذَا مِنْ أَعْظَمِ مَا بَلَّغَهُ الرَّسُولُ الْبَلَاغَ الْمُبِينَ، وَبَيَّنَهُ لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَعْظَمِ مَا أَقَامَ اللَّهُ الْحُجَّةَ عَلَى عِبَادِهِ فِيهِ بِالرُّسُلِ الَّذِينَ بَيَّنُوهُ وَبَلَّغُوهُ)[3]

بروانە شێخ ابا بەطین چی ئەڵێ لە تەعلیقەکەیدا لەسەر ئەو قسەیەی شێخ الاسلام ابن تەیمیە لە جیاوازی کردن لە مەسەلە ئاشکراکان و مەسەلە نادیارەکان کە کوفریشە : قد يقال: إنه فيها مخطئ ضال، لم تقم عليه الحجة التي يكفر صاحبها، ولم يقل ذلك في الأمور الظاهرة؛ بل قال: ثم تجد كثيرا من رؤوسهم وقعوا في هذه الأمور، فكانوا مرتدين، فحكم بردتهم مطلقا، ولم يتوقف في الجاهل، فكلامه ظاهر: في التفرقة بين الأمور المكفرة الخفية، كالجهل ببعض الصفات ونحوها، فلا يكفر بها)[4]

واتە : ئەوترێ لەمەسەلە نادیارە وردە کان هەڵەی کردوە یان گومڕایە یان ئیقامە حوجەیەك نەکراوە تا خاوەنەکەی کافر بکات ، بەڵام لە باسە ئاشکراکان وای نەفەرموە بەڵکو فەرموویەتی : ئەبینی زۆربەی سەرانیان کەوتونەتە ئەو کوفرە ئاشکرایانەوە بۆیە بەوە هەڵگەڕاوە بوونە ، ئەوە بە گشتی و ڕاستەوخوا حوکم ئەدرێت بە هەڵگەڕانەوەیان ، تەنانەت لە کەسێکی نەزان و جاهیلیش قبول ناکرێ ، بۆیە قسەکەی ئاشکرایە لەوەی جیاوازی دەکات لە نێوان مەسەلە کوفریە نادیارە کان وەك نەزانین بەهەندێ لە سیفات کە کافر نابێت پێی.)

[1] [مجموع الفتاوى ج ٤ / ٥٤].

[2] [الدرر السنية في الأجوبة النجدية ج ١٣ / ٣٨٨].

[3] [الفتاوى الكبرى ج ١ / ١٢٨].

[4] [الدرر السنية ج ١٣ / ٣٥٦].

شێخ موحەممەدی کوڕی عبدالوهاب لە ئامۆژگارییەکی زێڕینیدا دەفەرمووێ : لە خوا بترسن برایانم دەست بگرن بە بنچینەی ئایینەکەتان سەرەتاکەیی وکۆتاییەکەی وبنچینەکەیی وترۆپکەکەی کە بریتییە لە شایەتی لا إله إلا الله، واتاکەی بزانن وخەڵکەکەیتان خۆش بوێ و بە برای خۆتانیان بزانن ئەگەرچی دووریش بن، وە کوفر بە تاغووتەکان بکەن ودژایەتیان بکەن و رقتان لەو کەسە ببێتەوە کە خۆشی دەوێن یا موناقەشەیان لەسەر دەکات یان کافریان ناکات یان دەڵێت ئەوە لەسەرە من نییە یاخود دەڵێت خوا ئەو ئەرکەی نەخستۆتە سەر شانی من کە کوفریان پێ بکەم، ئەوە بە بێ گومان درۆ و بوختانی بە ناوی خواوە کردووە بەڵکو خوا ئەو ئەرکەی خستۆتە سەر شانی و فەرزی کردووە لەسەری کوفریان پێ بکات وبەری بێت لێیان ئەگەرچی برا یا کوڕیان بن[1].

وە هەروەها شێخ موحەممەدی کوری عەبدولوەهاب نامەیەکی نوسی بۆ عیسای کوری قاسم و ئەحمەدی کوری سویلم کاتێ پرسیاریان لێ کرد دەربارەی وتەیەکی شیخ الاسلام إبن التیمیة کاتێ ئەڵێ : هەرکەسێ ئینکارێ شتێ بکات لە پەیامەکەی پیغەمبەر صلی الله علیه وسلم دوایی ئیقامە حوجە(مەبەست لە ئیقامە حوجە لێرەدا ئەو کەسەیە کە ئیسلامی پێ نەگەیشتوە نازانێ ئیسلام هاتوە لەولاتێکە هەمووی کافرە یان تازە موسلمان بوە)کافر ئەبێ . بۆیە هەستا بەوەلامدانەوەی ئەو دوو برایە کە پرسیاریان ئاراستە کردبوو

فەرمووی شێخ موحمەد رحمه الله : ئەوەی باستان کرد لە وتەکەی شێخ الاسلام ابن تیمیة هەرکەسێ ئینکارێ فلان و فلان بکات ، وەئێوە پرسیار ئەکەن دەربارەی ئەو تاغوتانە و شوێنکەوتوانیان ئایا ئیقامە حوجە کراون یان نا ؟ بەڕاستی ئەم قسەیەتان لە سەیرو سەمەرەکانە ! چۆن ئێوە گومانتان ئەبێ لەمە ، لەکاتێکدا من چەندین جابۆتانم روون کردۆتەوە ، کە ئەو کەسە ئیقامە حوجە نەکراوە کە _تازە موسلمان بوە ، یان _ لەشوێنێك ژیاوە ئیسلامی پێ نەگەیشتوە ، یان _لە بابەتە وردە نادیارەکان وەکو سیحرو جۆرەکانی لەم جۆرانەدا ئیقامە حوجە هەیە و کافر ناکرێ هەتا بۆی ڕوون ئەکرێتەوە ،

---

[1] [الدرر : ١١٩/٢]

قال محمد بن عبدالوهاب رحمه الله : (إن هؤلاء الطواغيت الذي يعتقد الناس فيهم وجوب الطاعة من دون الله ، كلهم كفار مرتدون عن الاسلام ، كيف لا وهم يحلون ماحرم الله ، ويحرمون ما أحل الله ، ويسعون في الارض فساداّ بقولهم وفعلهم وتأييدهم ، ومن جادل عنهم ، أو أنكر على من كفرهم ، أو زعم أن فعلهم هذا لو كان باطلاّ لاينقلهم إلى الكفر ، فأقل أحوال هذا المجادل أنه فاسق ، لأنه لايصح دين الإسلام ، إلابالبراءة من هؤلاء وتكفيرهم)[1]

واته : شیخ موحەمەدی کوڕی عەبدولوەهاب ئەفەرموێ : (ئەم تاغووتانەی کە ئیستا خەڵك بڕوای پێیانەو گوێڕایەڵیان ئەکەن جگە لەخوا ، هەمویان کافرو هەڵگەڕاوەن لە ئیسلام ، چۆن هەڵگەڕاوە نابن لەکاتێکدا حەلال حەرام ئەکەن ، و حەرام حەلال ئەکەن ، وە فەساد لە زەوی بەڵاو ئەکەنەوە بە وتەکانیان و بە کردەوەکانیان و وە بشتگیری کردنی کافران ، بۆیە هەرکەسێك بەرگریان لێ بکات ، یان نکۆڵی بکات لەو کەسانەی کە کافریان ئەکەن ، یان وا گومان بەرێ کردەوەکانیان نایان کاتە ناو بازنەی کافربوونەوە ، بۆیە کەمترین حوکمی ئەم کەسەی بەرگریان لێ ئەکات ، فاسقە ، چونکە دینی ئیسلام راست نابێ تا بەرائەت نەکەی لەو تاغوتانەو کافریان نەکەی) جا مەدخەلیە بێ غیرەتەکان مەدخەلیە دین گۆڕەکان مەدخەلیە جاشەکان ، ئایا عەلمانیەکان لەپەرلەمانی کوردستان کام حەلال ماوە حەرامی نەکەن کام حەرام ماوە حەلالی نەکەن هەر ئەوان نەبوون چەن ژنەییان حەرام کرد ، هەر ئەوانین حوکم ناکەن بە ئیسلام و جیهاد بە تیرۆر ناو ئەبەن و حەرامی ئەکەن هەر ئەوانین کە ویستیان یاسای جێندەر جێ بەجێ بکەن کە ئەوەش کور لە کور مارە بکرێ و کچیش لە کچ ، هەر ئەوانەبوون یاسای باری کەسێتیان دەرکرد و پیاو بۆی نیە لە کچ و ژنی بدات ئەگەر هەرچی تاوانێکی ئەنجام دابێ !!! هەر ئەوان نین حوکمی خوایان گۆڕیوە وەکو دزی لەدەست برینەوە بۆ غەرامەوە سجن هەر ئەوان نین کە زینایان حەلال کردوە مادام بەرەزامەندی هەردوو لابێ ، هەر ئەوانین کە ئازادی بیروباوەریان داناوە وەکو یاسا کە خەلکك ئازادە کوفر ئەکات سوکایەتی بە خواو پیغەمبەر ئەکات شەرفت

---

[1] الرسائل الشخصية

ئەتك ئەكات بێ دین ئەبێ ئەوە ئازادیە ، هەر ئەوان نین كە دۆستایەتی و پشتیوانی لە ئەمریكاو بەرتانیاو هەموو میلەتی كوفر ئەكەن و دەستیان خستۆتە ناو دەستیان بۆ لێدانی ئیسلام موسلمانان و موجاهیدان و بەلاوكردنەوەی فەسادو بێ دینی ، هەرئەوان نین سەدان گەنجی موسلمانیان زیندانی كردوە لەسەر ئیسلام كە جۆرەها سوكایەتی و كوفر ئەكەن لەكاتی تەعزیب دانیان شتی وایان لێ ئەكەن كە فیرعەونیش نەی كردوە ، هەر ئەوان نین دەرسی مزگەوتیان حەرام كردوە و نەهێشتوە و بەشەو بەرۆژ لە راگەیاندنەكانیان دژایەتی ئیسلام ئەكەن و ناشرینی ئەكەن و بە كۆنەپەرستی ئەزانن ئەوان كوفر بێ دینی نەماوە نەیكەن ، ئێوەش هەر لەگوێی گایا نوستون بە صەحابەیان ئەچوێنن و هەركەسێ پێچەوانەیان بكات یان دژایەتیان بكات بە خەواریجی ئەزانن تخوا ئێوە لە زەرەو بەلاو بار زیاتر چین بەسەر ئەم ئیسلامەوە ئێوە وحیزبە بەناو ئیسلامیە كافرەكان وەلاهی ئەو یەكیتی و پارتیە هەڵوەشێنەرەوەی ئیسلام نەماوە نەیكەن دژایەتی خواو پێغەمبەر نەماوە نەیكەن بەلام لای كۆمەلێ گەمژەی میشك پوچ ی كافر هەر موسڵمانن وەلی ئەمرن !!دەك خوا لەناوتان بدات یاربی بۆ خۆتان چ ئیمانێكتان هەیە .

ئەمەش فەتوای لێژنەی دائیمە بۆ مەدخەلیەكان كە پێویستە دانی پێدا بنێن چونكە بەسەرچاوەی خۆیانیان ئەزانن هەموویان ئەڵێن بەهانە بە نەزانی قبول ناكرێ لە شیرك و نەبوونی تەوحید و كوفری گەورە.ئەمەش دەقی فەتواكەیان:

١ -(لا يعذر المكلف بعبادته غير الله أو تقربه بالذبائح لغير الله أو نذره لغير الله ونحو ذلك من العبادات التي هي من اختصاص الله إلا إذا كان في بلاد غير إسلامية ولم تبلغه الدعوة فيعذر لعدم البلاغ لا لمجرد الجهل، لما رواه مسلم عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه قال: « والذي نفس محمد بيده لا يسمع بي أحد من هذه الأمة يهودي ولا نصراني ثم يموت ولم يؤمن بالذي أرسلت به إلا كان من أصحاب النار » فلم يعذر النبي صلى الله عليه وسلم من سمع به، ومن يعيش في بلاد إسلامية قد سمع بالرسول صلى الله عليه وسلم فلا يعذر في أصول الإيمان بجهله.

أما من طلبوا من النبي صلى الله عليه وسلم أن يجعل لهم ذات أنواط يعلقون بها أسلحتهم فهؤلاء كانوا حديثي عهد بكفر وقد طلبوا فقط ولم يفعلوا فكان ما حصل منهم مخالفا للشرع، وقد أنكره عليهم النبي صلى الله عليه وسلم فلم يفعلوه.

وبالله التوفيق. وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه وسلم .

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

عضو ... عضو ... نائب رئيس اللجنة ... الرئيس

عبد الله بن قعود ... عبد الله بن غديان ... عبد الرزاق عفيفي ... عبد العزيز بن عبد الله بن باز) [فتاوى اللجنة الدائمة (١ / ١٣٦)]

و جاء في فتاوى اللجنة الدائمة أيضا:

٢ ـ س: هناك من يقول: كل من يتقيد برسالة محمد صلى الله عليه وسلم واستقبل القبلة بالصلاة ولو سجد لشيخه لم يكفر ولم يسمه مشركا، حتى قال: إن محمد بن عبد الوهاب الذي تكلم في المشركين في خلودهم في النار إذا لم يتوبوا قد أخطأ وغلط، وقال: إن المشركين في هذه الأمة يعذبهم ثم يخرجهم إلى الجنة، وقال: إن أمة محمد لم يخلد فيهم أحد في النار.

ج: كل من آمن برسالة نبينا محمد صلى الله عليه وسلم وسائر ما جاء به في الشريعة إذا سجد بعد ذلك لغير الله من ولي وصاحب قبر أو شيخ طريق يعتبر كافرا مرتدا عن الإسلام مشركا مع الله غيره في العبادة، ولو نطق بالشهادتين وقت سجوده؛ لإتيانه بما ينقض قوله من سجوده لغير الله. لكنه قد يعذر لجهله فلا تنزل به العقوبة حتى يعلم وتقام عليه الحجة ويمهل ثلاثة أيام؛ إعذارا إليه ليراجع نفسه، عسى أن يتوب، فإن أصر على سجوده لغير الله بعد البيان قتل لردته؛ لقول النبي صلى الله عليه وسلم: « من بدل دينه فاقتلوه » . أخرجه الإمام البخاري في صحيحه عن ابن عباس رضي الله عنهما، فالبيان وإقامة الحجة للإعذار إليه قبل إنزال العقوبة به، لا ليسمى كافرا بعد البيان، فإنه يسمى: كافرا بما حدث منه من سجود لغير الله أو نذره قربة أو ذبحه شاة مثلا لغير الله، وقد دل الكتاب والسنة على أن من مات على الشرك لا يغفر له ويخلد في النار؛ لقوله تعالى: { إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ } (٢) وقوله: { مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ } (٣)

وبالله التوفيق. وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه وسلم.

اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء

عضو ... نائب رئيس اللجنة ... الرئيس

عبد الله بن قعود ... عبد الرزاق عفيفي ... عبد العزيز بن عبد الله بن باز)

[فتاوى اللجنة الدائمة (١ / ٣٣٣ ـ ٣٣٤)]

بۆ زانیاریی زیاتر لەبارەی العذر بالجهل کتێبی (ایضاح والتبين في أَنَّ فَاعِلَ الشِّرْكِ جهلاً لَيس مِن المسلمِين)

یاخود کتیبی عارض الجهل بخوێننەوە .

گومانی دووەم : ئەڵێن مەسەلەی حوکم نەکردنیان بە قورئان کفر دون کفرە !!

لەوەلامیاندا ئەڵێم : ئەوکەسانەی ئەم قسەیە وەکو توتی بە زیکری بەیانیان و ئێواران بۆ وەلی ئەمر ی ئەڵێنەوە کاریان تەنها ئیمزا کردنە بەناو ئیسلام سەلەفەوە بۆ مانەوە ی تاغووتان بوونەتە هەڵگری عەرشیان لە هەموو جیهان ، **بۆیە سەرەتا بابزانین تاچە ند ئەو قسەیە راستەو لە کوێ وە هاتوە تاچەند سەلماوە لە رووی ئیسنادەکەیەوە لە ابن عەباسەوە** :ئەم شوێنەوارە لە گێردراوەتەوە لە ریگای سوفیانی کوری عویەینە لە هیشامی کوری جوحەیرەوە لە طاوسەوە پاشان لە ابن عەباسەوە کە فەرموویەتی (إنه ليس الكفر الذي تذهبون إليه، إنه ليس كفراً ينقل عن الملة: {**ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون**} [المائدة: ٤٤](كفر دون كفر) حاکم گێراوێتیەوە لەریگای هیشامی کوری حوجەیری مەکیەوە.

* وە هیشامی کوڕی حوجەیر بە زەعیف دانراوە لەلایەن ئەئیمەی سیقە کەسی تریش لێوەی نەگێراوەتەوە .

ئەحمەدی کوڕی حەنبەل دەربارەی (هیشام) ئەفەرمێ : (ليس بالقوي) بەهیز نیە گیرانەوەی وە فەرموویەتی : (مكي ضعيف الحديث) ئەمەش رەتکردنەوەیە لە لایەنی گیرانەوەکەی.

ئەمەش بەگشتی ووتەی زانایانە فەرموودەناسە دەربارەی ئەوکەسەی ئەم فەرموودەیەی گێراوەتەوە کە هەر هەموویان ئەفەرموون وەرناگیرێ و باوەڕ پێکراو نیە و ناگاتە ابن عەباس ئەمەش دەقی ووتەکانیانە :

وضعفه يحيى بن سعيد القطان وضرب على حديثه، وضعفه علي بن المديني وذكره العقيلي في الضعفاء، وكذا ابن عدي.

* وهشام صالح في دينه، لذا قال ابن شبرمة: (ليس بمكة مثله).

وقال ابن معين: (صالح)[1].. فهذا في الدين أو العبادة، بدليل أن ابن معين نفسه قد قال فيه: (ضعيف جداً).

وقال الحافظ ابن حجر: (صدوق له أوهام).

قلت: فلِعل هذا من أوهامه. لأن مثل هذا القول مرويّ ثابت عن ابن طاووس فلعله وَهَمَ فنسبه إلى ابن عباس.

وقال علي بن المديني: (زعم سفيان قال كان هشام ابن حجير كتب كتبه على غير ما يكتب الناس أي اقتداراً عليه، فاضطربت عليه) ا.هـ من معرفة الرجال (٢/٢٠٣).

* وهشام من أهل مكة وسفيان كان عالماً عارفاً بأهل مكة، (روى العقيلي بإسناده عن ابن عيينة أنه قال: (لم نأخذ منه إلا ما لم نجده عند غيره) اهـ.

فصح أن هذا الأثر مما تفرد به هشام لأنه من رواية ابن عيينة عنه.

وقال أبو حاتم: (يُكتبِ حديثه) وهذه أيضاً من صيغ التمريض والتضعيف، لأن هذا يعني أن حديثه لا يقبل استقلالاً وإنما يؤخذ به في المتابعات فقط.

* ولـ ذلك لم يرو له البخاري ومسلم إلا متابعة أو مقروناً مع غيره وكانت أحاديثه من الأحاديث المنتقدة على الصحيحين.

أما البخاري فلم يرو له إلا حديثاً واحداً هو حديث (سليمان بن داود عليهما السلام): (لأطوفن الليلة على تسعين امرأة... الحديث). أورده في كفارة الأيمان من طريق هشام وتابعه في كتاب النكاح برواية عبد الله بن طاووس. ومن المعلوم أن الحافظ ابن حجر من عادته في مقدمة فتح الباري أن يذب عمن تكلم فيهم بغير حق ويدافع بكل ما أوتي من علم، أما من ظهر له ضعفهم وأن البخاري لم يعتمد عليهم وحدهم وإنما أوردهم في المتابعات أو مقرونين.. فمثل هؤلاء لا يكلف نفسه عناء الرد عنهم بل يذكر المتابعات الواردة لهم في الصحيح وكفى.. وكذلك فعل مع هشام بن حجير (راجع المقدمة).

أما مسلم فكذلك ليس له عنده إلا حديثان ولم يرو له إلا مقروناً.. وراجع في هذا ما قاله الشيخ الهروي في كتابه: (خلاصة القول المفهم على تراجم رجال الإمام مسلم).

(١) قد يكون مقصود ابن معين، صلاح الدين وقد تكون هذه صيغة من صيغ التضعيف والتمريض فإنه والإمام أحمد يفعلان ذلك. قال ابن حبان في ترجمة عبد الرحمن بن سليمان بن عبد الله بن حنظلة الأنصاري: (كان يخطىء ويهم كثيراً، مرَّض القول فيه أحمد ويحيى وقالا: صالح) ا.هـ انظر مقدمة الفتح لابن حجر، وانظر المجروحين لابن حبان.

والخلاصة أنه عرف مما سبق أنه لا حجة لمن حاول تقوية هشام بالاحتجاج برواية البخاري ومسلم له.. لأنهما لم يرويا له استقلالاً ولكن متابعة.. وهذا من الأدلة على تضعيفه إذا انفرد.

* ومن أجل هذا كله لم يوثق هشام بن حجير إلا المتساهلون كابن حبان فإنه مشهور بالتساهل في التوثيق. ومثله العجلي، قال المعلم اليماني: (توثيق العجلي وجدته بالاستقراء كتوثيق ابن حبان تماماً أو أوسع). الأنوار الكاشفة ص: (٦٨).

وقال الألباني: (فالعجلي معروف بالتساهل في التوثيق كابن حبان تماماً فتوثيقه مردود إذا خالف أقوال الأئمة الموثوق بنقدهم وجرحهم). انظر السلسلة الصحيحة ص(٧/٦٣٣).

وكذا توثيق ابن سعد فإن أغلب مادته من الواقدي المتروك كما ذكر ابن حجر في مقدمة الفتح عند ترجمة عبد الرحمن بن شريح.

فإذا كان هذا حال من وثقوه فإن رواياته لا تقوم بها حجة بتوثيقهم هذا.

فكيف وقد عارضهم وقال بتضعيفه الأئمة الجبال الرواسي كأحمد وابن معين ويحيى بن سعيد القطان وعلي بن المديني وغيرهم.

فخلاصة القول: أن هشام بن حجير ضعيف لا تقوم به حجة استقلالاً وحده. نعم هو يصلح في المتابعات كما عرفت، والمحتجون به لم يوردوا له على رواية ابن عباس هذه متابع، فيترجح ضعفها وعدم صحة الجزم بنسبتها إلى ابن عباس.

بل قد روى ابن جرير الطبري عن ابن عباس بإسناد صحيح في تفسير هذه الآية غير ذلك فقال: ثنا الحسن بن يحيى قال: أخبرنا عبد الرزاق قال أخبرنا معمر عن ابن طاووس عن أبيه قال سئل ابن عباس عن قوله تعالى: {**ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون**} [المائدة: ٤٤]. قال: هي به كفر. قال ابن طاووس: (وليس كمن كفر بالله وملائكته ورسله)[(١)] اهـ[(٢)].

فهو رد على الخوارج الذين أرادوا تكفير الحكمين، وعلي ومعاوية ومن معهما من المسلمين لأجل الخصومة والحكومة التي جرت بينهم في شأن الخلافة والصلح وما

(١) قلت: وكذا رواه مسلم بن نصر المروزي في تعظيم قدر الصلاة ص(٥٧٠)، وفي هذه الطريق الصحيحة التصريح بأن قوله: (وليس كمن كفر بالله... الخ، مدرج من قول ابن طاووس، وليس هو من قول ابن عباس كما قد يفهم من ظاهر رواية (سفيان عن معمر) المجملة عند الطبري، فهذه الرواية مبينة لها، هذا على فرض صحة تلك الرواية، إذ قد ضعفها بعض أهل الحديث لعنعنة سفيان إذ هو متهم بالتدليس.

جرى بين الحكمين عمرو بن العاص وأبي موسى الأشعري.. إذ تلك الحادثة كانت أول مخرجهم - كما هو معلوم - فقالوا: (حكّمتم الرجال): {**ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون**} [المائدة: ٤٤] [1] ولا شك أنهم مخطئون في ذلك ضالون.. إذ ذلك الذي وقع بين الصحابة ولو جار بعضهم فيه على بعض ليس بالكفر الذي ينقل عن الملة بحال، وقد بعث علي رضي الله عنه عبد الله بن عباس إلى الخوارج يناظرهم في ذلك، فخرج إليهم فأقبلوا يكلمونه، فقال: نقمتم من الحكمين وقد قال الله عز وجل: {**فابعثوا حكماً من أهله وحكماً من أهلها**} [النساء: ٣٥] الآية. فكيف بأمة محمد صلى الله عليه وسلم.

ئەمما ئەگەر گریمان ئەو وتەیەی ئین عەباس راستیش بێ و هی ئەوبێ کە ئەفەرمێ (کفر دون کفر) (یان لیس الکفر الذی تذهبون الیه ...)

ابن عەباس تەفسیری ئایەتەکەی نەکردوە بەڵکو ، بەڵکو گوتارێك بوە و ئاراستەی خەواریجەکانی کردوە کە ئەیانویست تەکفیری دوو دەسەلاتدارەکە و دوو حەکەمە بکەن عەلی و موعاویە عەمری کوری عاص و ابو موسای ئەشعەری هەرچیش لایەنگریانە بە هۆی ئەو صولحەی کرا لە نێوانیان کە وتیان ئەوە پیاوان حوکم ئەکات وایان ئەزانێ ئەبێ خوا دابەزێت و حوکم بکات!! وتیان (ومن لم یحکم بما أنزل الله فأولئك هم الکافرون)گومانی تیاینە ئەو خەوارجانە گومرا بوون بۆیە ئەو هەڵانەی کەوتبوە نێو هاوەڵانەوە و رووی دا نەچوو بوە ئاستی کوفری گەورە و دەرچوون لەدین هەروەك أبین عەباس بە خەوارجی ئەفەرموو ئەو کوفرە نیە کە ئێوە ئاماژەی پێ ئەکەن بۆیە ئیمام عەلی ابن عەباسی نارد بۆ لای خەوارجەکان تاکو بۆیان ڕوونبکاتەوە ، ابن عەباس فەرموی : باشە بۆ ئێوە رقتان لەو دوو حەکەمەیە و پێی رازی نین ئەی ئەوە نیە خوای گەورە ئەفەرموێ : (فابعثوا حکما من أهله و حکما من أهلها) کاتێك ژن و پیاو کێشە کەوتە نێوانیان با حەکەمێك لەمالی ژنەکە و حەکەمێك لە مالی بیاوەکە صولح بکەن لە نێوانیان یان خوای گەورە دەربارەی کەسێك کە لە ئیحرامدا بالندەیەك دەکوژێت دەبێت هاوشێوەکەی کەفارەت بدات دوو کەسی دادپەروەریش حوکمی لەسەر بدەن ، ئەوە دوو کەسن یان باڵندەیەکە کە خوای گەورە فەرمان دەکات با دوو دادوەر صولح بکات بریار بدات لە نێوانیان ئەی چۆن ڕەوا نەبێت بۆ ئومەتێکی گەورەی موحەمەد کوشتار و خوێن رشتن بکەوێتە ناویان و دروست نەبێ دوو کەس صولح بکات لە نێوانیان ، ئیتر ئەوەبوو زۆرێك لە خەوارجەکان تەوبەیان کردوو گەرانەوە لەگەل ابن عەباس **.بۆیە با تێبگەن ئەو نەفامانە ئەو قسەیەی ابن عەباس لەشوێنی خۆیدا دابنەن نەیشارنەوە و تێکەلی**

بارودۆخ و شێوازێکی تری بکەن کەبۆ مەبەستێکی گەلاوی خۆیان بەکاری دێنن ، ئەوە ابن عەباس ئاراستەی خەواریجی کردوە ، و باسی پیشهاتێکی دیاریکراوی کردوە نەك حوکم کردن بەغەیری شەریعەتی خوا چونکە ئەو قسەیەی ابن عەباس هیچ پەیوەندی بە ئایەتی (ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون) نیە چونکە ئەم ئایەتە دەربارەی یەهود دابەزی کە حوکمی خوا بەردباران کردنی ژن و پیاوی زیناکەریان گۆریبوو بۆ دەموچاو رەش کردن و سواری ولاخ کردنیان و گەرانیان بەناو خەڵکی ئەوان تەنها سزاکەیان گۆری بوو خوای گەورە کافری کردن نەك حەلالی بکەن وەك ئەم تاغووتانەی ئەمرۆ کە زینا حەلالە ئەگەر بەرەزامەندی هەردولا بێت ، و یاسایان دارشتوە و حوکمی شەرعیان لاداوە و دژایەتی ئەکەن و بەزەبری ئاگری و ئاسن خەڵك پابەند ئەکەن بەیاسا کانیان بۆیە ئەو قسەیەی ابن عەباس لەگەل واقیعی ئەمرۆی موسڵمانان جیاوازیان ئاسمان و ریسمانە ، بۆیە ئەو کەسانەی کە ئەیچوێنن ئەو قسەیەی ابن عەباس بەم بارودۆخەی تاغووتانی ئەم سەردەمە ئەو کەسانە هاوەڵانی پێغەمبەریان صلى الله عليه وسلم چواندوە بەم تاغووتانە و بەوەی کە حوکمیان نەکردوە بە شەرعی خوا و دینی خوایان گۆریوە ، پەنا بەخوا لەو بێ ئەدەبیە لەو نەفامیە لەو چەواشەکاریە حاشا هەرگیز شتی وا رووی نەداوە لە هیچ سەرەمێکی خەلافەت ئیسلامی نە لەسەردەمی صەحابە نە لەسەردەمی ئەمەویی و عەباسی و عوسمانی .

هەر بۆیە زانای پایەبەرز و فەرموودەناس شێخ ئەحمەد شاکر لە تەعلیقاتیدا لە تەفسیرەکەی دەربارەی ئەم ووتەیەی کە گوایە لە ابن عەباسەوە گێردراوەتەوە ئەفەرمێ : (وهذه الآثار - عن ابن عباس وغيره - مما يلعب به المضللون في عصرنا هذا، من المنتسبين للعلم، ومن غيرهم من الجرءاء على الدين: يجعلونها عذراً أو إباحة للقوانين الوثنية الموضوعة، التي ضربت على بلاد الإسلام)[1]

واتە : ئەم ووتانەی کە لە ابن عەباسەوە گێردراوەتەوە ، کە گومراکەرەکان یاری پێ ئەکەن لەم سەردەمە کە خۆیان بە ئەهلی زانست ئەزانن و ئەوانەشی دین لایان سوکە کردویانەتە بەهانەیەك بۆ حەڵال کردنی بتی یاسا دەستکردەکان کە ولاتانی موسلمانانی وێران کردوە .)

پاشان بیربکەرەوە ئەگەر وا دابنەین ابن عەباس مەبەستی ئەو تاغووتانەی ئەم زەمانەی بوە کە سەد حاشا وانیە ، بەلام ئایا ابن عەباس بەشەرێك نیە و کە هەڵە دەكات و دەپێکێت ئایا هەر ابن عەباس نەبوو کە پرسیاریان لێ دەکرد دەربارەی حەجی تمتع ئەویش بە فەرموودەی پێغەمبەر ﷺ وەلامی دانەوە ، ئەوانیش وتیان ئەی ئەبو بەکر و عومەر وا نالێن کە چەندە گەورەن ، ئەویش فەرمووی : (ئەوە خەریکە لە ئاسمانەوە بەرد بباریت بەسەرتاندا من ئەلێم

---

[1] (١٥٦/٤/عمدة التفسير).

پیغەمبەر وا ئەلیّت ، ئێوەش ئەلێن ئەبو بەکر و عومەر وا ئەڵێت)ئایا باشتر نیە قسەی خواو پێغەمبەر ئایا راستگۆتر نیە کە ئەفەرموون مەرجی موسلمان بوون ئەوەیە کوفر بکەیت بە تاغووت کەچی تۆ بچی ووتەیەکی ابن عەباس بێنیتەوە کە هەر کەس نازانێ لە کوێ وە هاتوە . بۆیە لە خوا بترسن خوا .

ئەبو ئەنەسی تەوحیدی لەوەلامێکی دا بۆ مەدخەلیەکان لە بەلاوکراوەیەکی دا بەناونیشانی (کێشەی خەواریجە بیدعەچییەکان لە بابەتی حوکمکردن بە غەیری قورئان ناوەڕۆکی ئەم بابەتە وەڵامێکە بۆ مەدخەلییەکان بە گشتی و بۆ "عبداللطیف"ی مەدخەلیش بە تایبەتی !!! ئەفەرمێ:(بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله ذي المعارج،والصلاة والسلام على من حذرنا من سبیل الخوارج،وعلى آله وصحبه ومن على طریقهم دارج ،أما بعد:

تۆمەتی خەواریج بە هێزترین بەڵگەیە-بە گومانی خۆیان-بە دەست ئەو کەسانەی حاکمە تاغووتەکان کافر ناکەن، چونکە ئەوان بانگەشەی ئەو دەکەن کافرکردنی ئەو کەسەی حوکم بە قورئان ناکات، قسەو فیکری خەواریجە !!!

دەڵێن:ئەوەتا خەواریجەکانیش ئەو ئایەتانە بە بەڵگە دەهێننەوە کە ئێوە دەیهێننەوە،(ومَن لم یحکم بما أنزل الله فأولئك هُم الكافرون).وە(إن الحكم إلا لله)

بۆیە پێویستە بزانین مەبەستی خەواریجەکان چی بوو بەم ئایەتانە و، چۆن لێ تێگەیشتبوون و،لەسەر کێیان جێبەجێ دەکرد .لەسەرەتادا دەڵێم:یەکێك لە نیشانەی مورجیئەکان، تۆمەتبارکردنی بانگخوازانی تەوحیدە بە خەواریج وتەکفیری بە بێ بەڵگە، وە بەبێ ئەوەی شارەزاییان هەبێ بە ڕێبازی خەواریج و لێی تێگەیشتبن، وە ئەم تۆمەتەش هەر لە کۆنەوە چەکی دەستی مورجیئەکان بووە و، ئەهلی سوننەیان پێ ترساندووە.(کبرت کلمة تخرج من أفواههم إن یقولون إلا كذبا .(

وخصومنا قد (جرمونا) بالذي

هو غایة التوحید والإیمانِ !

سلّوا على سنن الرسول وحزبه

سیفین سیف ید وسیف لسانِ

لەو زانایانەی ئەم تۆمەتەیان بۆ هەڵبەستراوە :

١-**ئیمامی ئەهلی سوننە ئەحمەدی کوڕی حەنبەل(ڕەحمەتی خوای لێبی)**، کاتێك دەیوت قورئان کەلامی خوایە و، ئەوەشی بڵێ دروستکراوە ئەوە کافرە، کەسانێك ڕەخنەیان لەو قسەیە گرت و، گوتیان ئەوە قسەی خەواریجە،واتە کافرکردنی ئەو

کەسەی بڵێ قورئان دروستکراوە، کە ئیمامی ئەحمەد ئەو قسەیەی بیست پێکەنی و، گوتی:ئەوانە خەڵکانێکی خراپن !!!

٢-شەیخولئیسلام ئبن و تەیمییە(ڕەحمەتی خوای لێبی)، هەر لە سەردەمی خۆیەوە هەتا ئێستاش خەڵکانێك هەبووینە و هەنە کە تۆمەتی خەواریجی دەدەنە پاڵ .

٣-شەیخولئسلام موحەممەدی کوڕی عبدالوهاب(ڕەحمەتی خوای لێبی)، ئەم زانا بەڕێزە بە هۆی بانگەوازی بۆ تەوحید و کافرکردنی موشریکەکان، زۆر جار تۆمەتی خەواریجی دراوەتە پاڵ .

شیخ أبو بطین دەفەرمووێ:زۆرێك لەخەڵکی ئەم سەردەمە وا گومان دەبەن کە موحەممەدی کوڕی عبدالوهاب وشوێنکەوتووەکانی خەواریجن،...، وەکەسێکیش ئەو قسەیە دەکات کە یاخی و کەللە ڕەق بێت، مەبەستی ئەوەیە خەڵکی عەوام دووورخاتەوە، یاخود کەسێك ئەم قسەیە دەڵێت کە نەزان بێت بە ڕێبازی خەواریج و، لەبەر نەزانینی ئەو قسەیە دەکات[١].

ئیتر بەم شێوەیە تا ئەمڕۆش ئەهلی سوننە ئەم تۆمەتەیان دەدرێتە پاڵ، کە ئەوان لێی دوورن .

وە ئەگەر بێتوو مورجیئەکان تاخیر سەریان هەڵنەدابا، لەوانەیە ئیمامی ئەبوبەکر و ئەو صەحابانەیان بە خەواریج لە قەڵەم دابا، کە عەرەبە هەڵگەڕاوەکانیان بە کافر دەزانی !!!

ئێستا با بێین باسی مەبەستی خەواریجەکان بکەین لەسەر ئەم دوو ئایەتە :

١)-﴿ ومن لم يحكُم بما أنزل الله فأولئك هُم الكافرون﴾

جارێ ئەوەی لە عەقیدەی خەواریجەکان شارەزا بێ دەزانێ یەکێك لە بنچینەکانی ڕێبازی خەواریج ئەوەیە،کە بە گوناهی گەورە خەڵك کافر دەکەن .

ئینجا کێشەی خەواریجەکان لێرەدا ئەوەبوو کە جیاوازییان نەدەکرد لە نێوانی چەمك و زاراوە(الحكم)وە(العمل)یا(التطبيق)، بۆیە هەموو گوناە و تاوان و سەرپێچییەك لەلای ئەوان حوکم کردن بوو بە غەیری قورئان، وە هەرکەسێکیش حوکم بکات بە غەیری قورئان لەلای ئەوان کافرە بەبێ تەفصیل .

هەروەکو ئیمامی فەخری ڕازی لە تەفسیرەکەیدا دەفەرمووێ:(أما الخوارج فقد احتجوا بهذه الآية، وقالوا: إنما نص في أن كل من حكم بغير ما أنزل الله فهو كافر،

---

[١] (مجموعة الرسائل٢/١٧٥)

وكل من أذنب فقد حكم بغير ما أنزل الله، فوجب أن يكون كافرا)[١].
الرازی٥/١٢.)واتە:خەواریجەکان ئەم ئایەتەیان دەکردە بەڵگەو، دەیانگوت:ئەم ئایەتە دەقێکە دەربارەی هەرکەسێك کە حوکم بکات بە غەیری قورئان ئەوە کافرە، وەهەرکەسێکیش گوناە و تاوان ئەنجام بدات ئەوە حوکمی کردووە بە غەیری قورئان، بۆیە دەبێ ئەو کەسە کافر بێت .
بەڵام ئەم بۆچوونە هەڵەیەی خەواریجەکان لە دوو ڕووەوە وەڵام دەدرێتەوە :

یەکەم:ئەم ئایەتە تایبەتە بەو حاکم و کەسانەی کە حوکم دەکەن لە نێوان خەڵکی و کێشەی خەڵکی چارەسەر دەکەن، وەکو سوڵتان و قازی وجگە لەمانەش،نەك مەبەستی خودی کردەوەکانی مرۆڤ بێت، چونکە ئەوکەسەی تاوانێك ئەنجام بدات، ئەوە پێی دەوترێ(لم یعمل بالقرآن)نەك(لم یحکم بالقرآن)
وە خوای گەورەش فەرموویەتی:(ومن لم یحکم بما أنزل الله)نەیفەرمووە:**(ومن لم یعمل بما أنزل الله)!!!!**
بۆیە ئەگەر هەرکەسێك گوناە و تاوانێکی ئەنجام دا پێی بوترێ ئەوە حوکمی کردووە بە غەیری قورئان، بەڕاستی ئەوە گۆڕینی واتای ئایەتەکەیە، دواجاریش ئەمە سیفەتی خەواریجەکانە لە کۆن و لە نوێدا .
ئا لێرەوەیە کە پێغەمبەر(صلى الله عليه وسلم)باسی خەواریجەکان دەکات و دەفەرمووێت:(یقرؤن القرآن لایجاور حناجرهم).رواه البخاري.واتە:قورئان دەخوێننەوە بەڵام لەگەروویان تێناپەڕێ و ناگاتە دڵیان-کە شوێنی تێگەیشتنە-واتە: لێی تێناگەن .
ئێمە گوتمان ئەم ئایەتە تایبەتە بە چارەسەرکردنی کێشەی خەڵك و حوکم کردن لە نێوانیان، نەك گشتی بێت بۆ هەموو کاروکردەوی خودی مرۆڤەکە لە نەفسی خۆیدا، چونکە خوای گەورە پێش ئەو ئایەتە (ومن لم یحکم بما أنزَل الله فأولئك هم الکافرون).المائدة:٤٤.دەفەرمووێ:(وإن حَکمتَ فاحکْم بينهم بالقسط).المائدة:٤٢ .
وە هەروەها لە چەندان شوێنی تریش لە قورئاندا باسی ئەوە کراوە کە حوکمت کرد لە نێوان خەڵکی، نافەرمووێ کە حوکمت کرد لەسەر خودی خۆت!!!وەکو:(خصْمان بَغا بعضنا على بَعض فاحکم بيننَا بالحق).ص:٢٢ .

---

[١] (تفسیر الرازی١٢/٥.)

)یا داود إنا جعلناك خليفة في الأرض فاحكم بين الناس باحق).ص:٢٦ .
) وإذا حَكمتم بين الناس أن تحكموا بالعدل).النساء:٥٨ .
) فاحكّم بينهم بما أنزل الله).المائدة:٤٨ .
) لتحم بين الناس بما أراكَ الله).النساء:١٠٥ .
)يحكموك فيما شَجر بينهم).النساء:٦٥ .

كەواتە خۆشەویستان بۆمان ڕوون بۆوە کە ئەم ئایەتە تایبەتە بەو کەسەی حوکم لە نێوانی خەڵکی دەکات، جا قازی و حاکم بێت یا هەرکەسێکی تر کە حوکم لە نێوانی خەڵکی بکات.

دووەم:هەتا ئەگەر وامان دانا بۆچوونی خەواریجەکان ڕاستبێ کە دەڵێن: (ئایەتەکە گشتیە دەربارەی هەرکەسێك کە گوناە و تاوانێکی کرد، حوکمی کردووە بە غەیری قورئان)، ئەوە جیاوازی نییە لە نێوان موسڵمانان کە چەندان ئایەت و فەرموودەی تر هەیە دەربارەی هەندێ تاوانبار کە کافر نابن ، وەکو:زیناکەر و دز و ئارەق خۆر و....هتد .

وەهەروەها خەواریجەکان تێگەیشتنێکی هەڵەی تریشیان هەبوو دەربارەی ئەو ئایەتە،ئەویش ئەوەبوو:ئەو ئایەتەیان دەکردە بەڵگە لە سەر ئەو حاکمانەی کە موسڵمان بوون و بە ئیسلام ڕازی بوون،وە حوکمیشیان بە قورئان دەکرد،بەڵام هەندێ هەڵە و لادان و،یا جاروبار حوکمی خوایان جێبەجێ نەدەکرد،لەبەر هەواو و ئارەزوو، یا ڕەشوە،یا خزمایەتی،نەك لەبەرئەوەی باوەڕیان پێنەبوویێت،یا پێیان وابووبێ کە ئەم حوکمە بە کەڵك نایێت،وەهەروەها یاسەیەکی نوێشیان دانەنابوو لە جیاتی حوکمەکەی خوا کاری پێ بکەن.لێرەدا خەواریجەکان دەهاتن ئەو جۆرە حاکمەیان کافردەکرد،ئەو ئایەتەشیان دەکردە بەڵگە،کە بێگومان حاکمی ئاوا کارەکەی کوفری بچووکە و لە بازنەی ئیسلام ناچێتە دەرەوە،بە بەڵگەی ئەوەی جارێك خەواریجەکان هاتنەلای (أبوملجز)-یەکێکە لە زانایانی سەلەف-گوتیان:ئەدی خوا نافەرمووێ:(ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون)،(...هم الظالمون)،(...هم الفاسقون) ئەویش فەرمووی:بەڵی،قورئان دینیانە کە حوکمی پێدەکەن،وە بانگەوازی بۆ دەکەن،بەڵام ئەگەر شتێکیشیان واز لێهێنابێ دەزانن ستەمیانکردووە.
(عمدة التفسير،أحمد شاكر)

٢)-إن الحكم إلا لله).خەواریجەکان کاتێك دروشمی(لاحكم إلا لله)یان بەرزکردبۆوە و، دەیانگوت:(إن الحكم إلا لله)، کە ئیمامی عەلی و معاویە

ڕێککەوتن لەسەر ئەوەی ئەبو موسای ئەشعەری و عەمڕی کوڕی عاص ببنە حەکەم لە نێوانیان، ئا لەو کاتەدا خەواریجەکان ڕەخنەیان گرت و ڕازی نەبوون بەم کارە و گوتیان:(لاحكم إلا لله)

جا با بزانین مەبەستی خەواریجەکان چی بوو کە دەیانگوت(لاحكم إلا لله) کێشەی خەواریجەکان ئەوەبوو وایان دەزانی ئەو ئایەتە:(إن الحكم إلا لله)وا دەخوازی کە نابێ هیچ کەسێك بکرێتە حاکم لە نێوانی خەڵکی، چونکە حوکم هەر هەموو بۆ خوایە .بۆیەش کاتێك ڕوداوی تەحکیم هاتە پێشەوە، خەواریجەکان گوتیان:ئیمامی عەلی پیاوی کردۆتە حەکەم(حكم الرجال)و، حوکمیش هەموو بۆ خوایە نەك بۆ پیاوان !!ئیتر ئەوە بوو ئیمامی عەلیش وەڵامی دانەوە و هات قورئانێکی گەورەی لە پێش خۆی داناو فەرمووی:ئەی قورئانەکە قسە لەگەڵ خەڵك بکە، مەبەستی وەڵامدانەوەی خەواریجەکان بوو، تێیگەیاندن کە قورئان قسە ناکات، بەڵکو دەبێ پیاوان بێن دەستی بدەنێ و حوکمی پێبکەن .کەواتە ئیمامی عەلی حەق بوو، چونکە دانانی کەسێك بۆ ئەوەی حوکم لە نێوان خەڵکیدا بکات بە گوێرەی شەڕعی خوا و، چاکسازی لە نێوانی خەڵکی بکات،ئەوە خودی حوکمی خوایە، نەك حوکم کردن بێت بە غەیری قورئان .

کەواتە کێشەی ئیمامی عەلی لەگەڵ خەواریجەکان لەسەر ئەوە نەبوو کە ئەو کەسەی حوکم بکات بە غەیری قورئان کافرە یان نا، بەڵکو کێشەکە لەوەدابوو ئایە دانانی حەکەم لە نێوانی دوو کۆمەڵی موسڵمانان حوکم کردنە بە غەیری قورئان یان نا؟

یاخود بە شێوەیەکی تر ڕاستکردنەوەی هەڵەی خەواریجەکان بەو شێوە دەبێت بڵێین:(إن الحكم إلا لله)واتە:هەر خوای گەورەیە کە یاسا و دەستور دادەنێ و بڕیار دەردەکات(يعنى الله سبحانه وتعالى حاكم مشرع).بەڵام خۆ هەر خوای گەورەش نایێ لە نێوان خەڵکی حوکم بکات، بەڵکو واجبی کردووە لەسەر خەڵکی حوکمی پێبکەن و جێبەجێی بکەن، ئینجا ئەو کەسەی حوکمی پێ دەکات هەر پێی دەوترێ حاکم، بەڵام حاکم بە مانای جێبەجێکەر نەك بە مانای یاسا دانەر.(يعنى حاكم منفذ لامشرع)

کەواتە:(إن الحكم إلا لله)حوکمی یاسا دانان(تشريع)ە،نەك حوکمی جێبەجێکردن(تنفيذ)

بۆیە کاتێکیش ئیبن عەباس چووە لای خەواریجەکان و، لێی پرسین بۆچی دەرچووینە لە دژی ئیمامی عەلی، ئەوانیش چەند هۆکارێکیان باسکرد یەکێك لەو هۆکارانە گوتیان:ئیمامی عەلی پیاوی کردۆتە حەکەم و خوای

گەورەش دەفەرمووێ:(إن الحكم إلا لله).ئیبن عەباس وەڵامی دانەوە و فەرمووی:دەربارەی ئەو قسەیەتان کە دەڵێن پیاوی کردۆتە حەکەم، ئەوە خوای گەورە لە قورئاندا دەفەرمووێ:(يأيها الذين آمنوا لاتَقتلوا الصَيد وأنتم حُرم ومن قتله منكم متعمدا فَجزا ء مثل ما قَتل من النَعم يحكم به ذوا عَدل منكم).وە هەروەها دەربارەی کێشەی نێوان ژن و مێرد دەفەرمووێ:(وإن خفتم شقاق بَينهما فابْعثوا حكما من أهله وحكما من أهْلها). ئینجا فەرمووی ئایا حاکم دابندرێ بۆ ئەوەی خوێنی موسڵمانان پارێزراو بێ ئەوە باشترە،یا دەربارەی خوێنی کەروێشکێك و، کێشەی ئافرەتێك، ئەوانیش گوتیان بەڵێ ئەوە باشترە کە حاکم دابندرێ بۆ پاراستنی خوێن .

کێشەی خەواریجەکان و تێنەگەیشتنیان لە ئایەتەکە، وەکو کەسێکی نەخۆش وایە بیەوێ چارەسەری خۆی بکات، یەکێك بێت ڕێگری لێبکات و پێی بڵێ ئەم کارەت پێچەوانەی ئەو ئایەتەیە:(وإذا مَرضت فهو يشفين) ئاخر کەسێك نەخۆش بوو ، بۆی دروستە بچێت لەلای دکتۆر چارەسەری خۆی بکات، بە هەمان شێوەش دوو کەس کە کێشەیان لە نێواندا هەیە، دەبێ بچن بۆلای کەسێك بۆ ئەوەی حوکم لە نێوانیان بکات و کێشەکەیان بۆ چارەسەر بکات .

ئیمامی شاطبی دەفەرمووێ:وكذلك الخوارج اتبعوا قوله تعالى:(إن الحكم إلا لله).يوسف:٤٠.وتركوا مبينه:(يحكم به ذوا عدل منكم)،وقوله:(فابعثوا حكما من أهله وحكما من أهلها)کەواتە لەو بابەتەشدا ئێمە وەکو خەواریج نینە، خەواریجەکان ئایەتەکە(إن الحكم إلا لله)وا تەفسیر دەکەن کە حوکمی تەشریعی و حوکمی تەنفیزی هەردووکی هەر بۆ خوایە .بەڵام ئێمە دەڵێین:یاسادانان(تشريع)یەکێکە لە تایبەتمەندییەکانی خوای گەورە، بەڵام جێبەجێکردنی ئەو یاسایە کاری بەندەکانە و، فەرمانیان پێکراوە کە یاسی خوا جێبەجێ بکەن .لە کۆتاییدا دەڵێم:سوباس بۆ خوا لەو بابەتەشد دەرکەوت کە ئێمە خەواریج نینە،ئێوەی بە ناو سەلەفییەکان خەواریجن لەسەر بانگخوازان، مورجیئەن لەگەڵ تاغووتان .

إذا جاء موسى وألقى العصا فقد بطل السحر والساحرَ !

گومانی سێیەم : ئەڵێن پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (خيار أئمتكم الذين تحبونهم و يحبونكم، ويصلون عليكم و تصلون عليهم، وشرار أئمتكم الذين تبغضونهم ويبغضونكم، وتلعنونهم ويلعنونكم، قيل: يارسول الله أفلا ننابذهم بالسيف؟ فقال: لا ؛ ما أقاموا فيكم الصلاة،وإذا رأيتم من ولاتكم شيئا تكرهونه، فأكرهوا عمله، ولاتنزعوا يداً من طاعة)(أخرجه مسلم٦/٢٤) بۆیە ئەڵێن مادام نوێژی ئەکرد ئیتر نابێ ململانێی لەگەل بکەین!!!!!

لەوەلامیاندا ئەڵێم : سەرەتا فەرموودە وەرگرتن و تێگەیشتن لێی بەوجۆرە نابێت کە ئێوە هەتانە ، بەڵکو کاتێك فەرموودەیەك باس دەکەیت دەبێ ئەو واقیعە بزانی کە ئەو فەرموودەیەی تیا وتراوە تاکو واقیعێ ئاوات هاتە پێش ئەوکاتە قیاسی بکەی لەسەری ، پاشان دەبێت پەی بەهەموو فەرموودەکان بردبێت لەوبارەیەوە ، فەرموودە گشتیەکان جیابکەیتەوە لەو فەرمودانەی گشتیەکانیان تایبەت کردوە بە حوکمی وردەکاری ترەوە ، ئەوجا باسی حوکمەکانی فەرموودەکە بکەی .

پێغەمبەر ﷺ ووتوێژ لەگەل هاوەلانی ئەکات باسی پێشەواکانیان ئەکات ئەفەرمێ (خيار أئمتكم) باشترینی پێشەواکانتان کە لە خۆتانن واتە موسلمان بن نەك هەموو بەناو پێشەوایەك ، پاشان پێغەمبەر ﷺ فەرمووی خەراپترینی پێشەواکانتان ئەوانەن کە لەعەنەتتان لێ ئەکەن و ئێوەش لەعنەتی لی ئەکەن (، وتلعنونهم ويلعنونكم) لەعنەت پەیوەستە بەتاوانە گەورەکانەوە نەك کافربوون بۆیە پێغەمبەر ﷺ کە قەدەغەی ململانێ کردن و شمشێر دەرکردن دەکات لەسەریان کاتێکە کە تاوان بار بن نەك کافر ، **پاشان ئەفەرمێ :** (ما أقاموا فيكم الصلاة)مادام ئەو پێشەوا نوێژی بەرپا ئەکرد لەناوتان و جومعە و جەماعەتی بۆ ئەکردن نەك خۆی بەتەنها بیکات واتە حکومەتی ئیسلامی بوونی هەیە بۆیە خەلیفە ئەو مانایەی هەیە کە هەلدەستێت بەو کارانە ، پاشان بەرپا نەکردنی نوێژیش هەر یەکێکە لە کوفرەکان بۆیە دروستە کاتێك ئەو کوفرە هەبوو ململا نێ یان لەگەل بکرێ بە شمشێر بۆ لادانیان ، مانای ئەوە نیە کە کوفر تەنها بە نوێژ نەکردن بێت بەڵکو لەبەر گرنگی و پلە و پایەی نوێژ پێغەمبەر ﷺ باسی نوێژی کردوە ، ئەگینا باسی شتی تریشی کردوە کە کردوێتیە مەرج بە نەبوونی ئەو مەرجە دروست ئەبێت دەرچوون لەسەریان وەك ئەم **فەرموودەیەی ئیمامی**

ئەحمەد و ترمذی دەیگێڕنەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (يا أيها الناس اتقوا الله واسمعوا وأطيعوا وإن أمر عليكم عبد حبشي و مجدع ما أقام فيكم و كتاب الله عزوجل) رواه الترمذي وأحمد بإسناد صحيح.
ئەی خەڵکینە لە خوابترسن ، گوێ بیست و گوێرایەڵ بن ئەگەر کویلەیەکی حەبەشی گوێ بڕاویش کاربەدەستتان بوو ، مادام کیتابەکەی خوا لەنێوتان بەرپا ئەکرد حوکمی پێ ئەکرد .

کەواتەحوکمیش بکات بە شەریعەتەکەی خوا مەرجە، ئەگینا دەبێت لابدرێت بەشمشێر.
هەرلەوبارەیەوە زانای پایەبەرز شێخ عبدالقادر عبدالعزیز خوای گەورە لە زیندان ئازادی بکات ئەفەرمێ : (واعلـم أنه لا منافـاة بين قوله صلى الله عليه وسلم (إلا أن تروا كفراً بواحاً) وبين قوله (لا ما صلّوا). ففي الأول نهى عن منابذة الأئمة وقتالهم إلا إذا كفروا، وفي الثاني نهي عن ذلك إلا إذا تركوا الصلاة، ولا تعارض فإن ترك الصلاة كفر بإجماع الصحابة كما سبق بيانه، فتركها سبب من أسباب الكفر، والنص على هذا السبب مع عموم قوله (كفراً بواحاً) هو من باب النص على الخاص بعد العام لأهميته وللتنبيه عليه، كما في قوله تعالى (من كان عدواً لله وملائكته ورُسُله وجبريل وميكال فإن الله عدوّ للكافرين) البقرة ٩٨، فإن جبريل وميكال من الملائكة ومع ذلك أفردهما الله بالنص للتنبيه، وكذلك فإن ترك الصلاة من الكفر وأفردت بالنص لأهميتها. ويعتبر هذا من الأدلة على كفر تارك الصلاة فإن النبي صلى الله عليه وسلم نهى عن الخروج على الأئمة إلا إذا كفروا وأجاز الخروج عليهم بترك الصلاة فعُلمَ أن تركها من الكفر المبيح للخروج عليهم. أما إذا كفروا بسبب آخر غير إقامة الصلاَة فإن الخروج عليهم واجب أيضا لعموم حديث عبادة)[١].

واتە : باش بزانە هیچ پێك گیرانێك لەنێوان ئەو فەرموودەیە نیە کە ئەفەرمێ(إلا أن تروا كفراً بواحاً) وەلەگەل ئەو فەرموودەیەی کە ئەفەرمێ (لا ماصلوا) ، فەرموودەی باس لە ململانێی کردن و خروج کردن ئەکات لەدەسەلاتدار تەنها بەوەی کوفری تێدا دەربکەوێ ، بەلام فەرموودەی دووەم باس لە شەرعی بوونی ململانێی دەسەلاتدار ئەکات کاتێ نوێژیان وازیان لێ هێنا، ئەمە هیچ دژبەیەك بوونێکی دروست نەکردوە چونکە وازلێ هێنانی نوێژ کوفرە بە کۆدەنگی هاوەڵان وەك پێشووتر باسمانکرد، هەربۆیە وازلێ هێنانی نویژ هۆیەکە لەهۆیەکانی

[١] [الجامع ٦٦٢/٢]

کافربوون هەر بۆیە کاتێ پێغەمبەرﷺ ئەفەرمێ (کفراً بواحا) بەدەقێکی گشتی فەرموویەتی، پاشان هەرلە ماناکردنی بەشێك لەو کوفرانە باسی وازلێ هێنانی نوێژی کردوە لەبەر پلەو پایەکەی، هاوشێوەی ئەو ئایەتەی خوای گەورە کەئەفەرمێ : (من کان عدواً لله وملائکته ورُسِله وجبریل ومیکال فإن الله عدوّ للکافرین) واتە : هەرکەسێك دوژمنی خواو فریشتەکانی و پێغەمبەرەکانی و جبریل و میکائیل بێت ئەوا خوا دوژمنی ئەوە . ببینە خوای گەورە سەرەتا ناوی فریشتەکانی بەگشتی هێنا پشان ناوی جبریل و میکائیل بەتایبەت جیاکردەوە لەبەر پلەو پایەو ڕێزیان . هەر وەك کە فەرموودەکە باس وازلێ هێنانی نوێژی کرد لەنێوان هەموو کوفرەکانی تر ئەویش بەهۆی گرنگی و پلەو پایەی لە ئیسلامدا وەئەوەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی نوێژنەکەر کافرە ، لەبەرامبەردا ئەگەر کافربوو بە هۆکاری تر ئەوە بەهەمان شێوە خروجی لەسەر ئەکرێ بەپشت بەستن بە فەموودەکەی عوبادەی کوڕی صامت .

وە لەو هۆکارانەی تر کەپێغەمبەر ﷺ بۆی باسکردوین حوکم نەکردنە بە قورئان لەفەرموودەی کە ابن ماجە و موسلیم گێراویانەتەوە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (وإن أمر علیکم عبد حبشي مجدع فاسمعوا وأطیعوا ماقادکم بکتاب الله).رواه ابن ماجة بإسناد صحیح، ورواه مسلم أیضا

ئەگەر کویلەیەکی حەبەشی گوێ بڕاویشبوو گوێ بیست و گوێڕایەڵی بن مادام بە قورئانەکەی خوا بتابات بەڕێوە .)

پاشان ئەکەسانە پشت بە فەرموودەیەکی تر ئەبەستن کە ئیمامی موسلیم گێڕاویتیەوە لە ڕێگای موعاویەی کوری سەلامەوە لە زەیدی کوڕی سەلامەوە لە ئەبی سەلامەوە فەرموویەتی حوزەیفەی کوڕی یەمان فەرموویەتی : قلت: یا رسول الله، إنا کنا بِشرّ، فجاء الله بخیر، فنحن فیه، فهل من وراء هذا الخیر شر؟ قال: "نعم"، قلت: هل وراء ذلك الشر خیر؟ قال: "نعم"، قلت: فهل وراء ذلك الخیر شر؟ قال: "نعم"، قلت: کیف؟ قال: " یکون بعدي أئمة لا یهتدون بهداي، ولا یستنون بسنتي، وسیقوم فیهم رجال، قلوبهم قلوب الشیاطین في جثمان إنس"، قال: قلت: کیف أصنع یا رسول الله إن أدرکت ذلك؟ قال: "تسمع وتطیع للأمیر، وإن ضرب ظهرك وأخذ مالك فاسمع وأطع").

واتە : ووتم ئەی پێغەمبەری خوا ، ئێمە لە خراپەدابووین و خوای گەورە ئەم خێرەی بۆناردین کە تێی داین ، ئایا دوای ئەم خێرە هیچ خراپەیەك دەبێت ، فەرمووی : بەڵێ ، ووتم ئایا دوای ئەو خراپەیە خێر هەیە ؟ فەرمووی : بەڵێ ، پاشان فەرمووم ئایا دوای ئەو خێرە خراپەی تر هەیە ؟ فەرمووی بەڵێ ، منیش ووتم ، چۆنە ؟ فەرمووی : دوای من پێشەوایانێك دێن بە رێنماییەکان و سوننەتەکانی من رێنمایی وسونەت وەرناگرن، پیاوانێکیان تێدا دەبێت دلەکانیان دڵی شەیتانە لەلاشەی مرۆڤدا ، فەرمووی : ووتم ، ئەی پێغەمبەری خوا چی بکەم ئەگەر گەیشتم بەوکاتە ، فەرمووی : گوێ بیست و گوێڕایەڵی ئەمیر بە ئەگەر لەپشتی دایت و ماڵەکەشی بردی گوێ بیست و گوێرایەڵ بە .

<u>سەرەتا باچەن هەلوێستەیەك بکەین لەسەنەدی فەرموودەکە بزانین تاچەن ئەم فەرموودەیە دەگاتەوە بە پێغەمبەری خوا ﷺ ڕاستە :</u>

<u>رووی یەکەمی وەلامەکە :</u>

١- بڕگەی (تسمع وتطيع للأمير، وإن ضرب ظهرك وأخذ مالك فاسمع وأطع) تەنها بەڕێگای مرسل هاتوە واتە تەنها دەگاتە تابعین و گێرانەوەکەی تەنانەت ناگاتە هاوەڵانیش .

ئیمامی نەوەوی ئەفەرمێ :(قال الدارقطني: هذا عندي مرسل، لأن أبا سلام لم يسمع حذيفة وهو كما قال الدارقطني، لكن المتن صحيح متصل بالطريق الأول "أي طريق أبي إدريس الخولاني عن حذيفة" وإنما أتي بهذا متابعة كما ترى.)[١]

واتە: الدارقطني فەرموویەتی ، ئەم فەرموودەیە لای من مرسل، چونکە ابی سەلام گوێی لە حوزەیفە نەبوە ، هەر وایە کە دارقوطنی فەرموویەتی ، بەلام متەنکە صەحیحە بەوڕێگایەی یەکەم جار گەیشتوە لە ریگای ابی ادریسی خەولانی لە حوزەیفەوە ، وە ئیمامی موسلیم ئەم فەرموودەی هێناوە لە موتابەعات نەك لە فەرموودە صەحیحەکانی وەك ئەبینن.

---

[١] [شرح مسلم للنووي : ٢٣٧/١٢ – ٢٣٨].

ئەو گێرانەوەیەی ابی ادریش کە ئیمامی نەوەوی ئاماژەی پێکردوە ئەمە دەقی گێرانەوەکەیە کە ئیمامی موسلیم هێناویەتی ، فەرموویەتی : حدثني محمد بن المثنى حدثنا الوليد بن مسلم حدثنا عبد الرحمن بن يزيد بن جابر حدثني بسر بن عبيد الله الحضرمي أنه سمع أبا إدريس الخولاني يقول سمعت حذيفة بن اليمان يقول :

كان الناس يسألون رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الخير وكنت أسأله عن الشر مخافة أن يدركني فقلت يا رسول الله إنا كنا في جاهلية وشر فجاءنا الله بهذا الخير فهل بعد هذا الخير شر قال نعم فقلت هل بعد ذلك الشر من خير قال نعم وفيه دخن قلت وما دخنه قال قوم يستنون بغير سنتي ويهدون بغير هديي تعرف منهم وتنكر فقلت هل بعد ذلك الخير من شر قال نعم دعاة على أبواب جهنم من أجابهم إليها قذفوه فيها فقلت يا رسول الله صفهم لنا قال نعم قوم من جلدتنا ويتكلمون بألسنتنا قلت يا رسول الله فما ترى إن أدركني ذلك قال تلزم جماعة المسلمين وإمامهم فقلت فإن لم تكن لهم جماعة ولا إمام قال فاعتزل تلك الفرق كلها ولو أن تعض على أصل شجرة حتى يدركك الموت وأنت على ذلك).

واتە : بۆی گێراوینەتەوە محمد کوری المثنى ، وی گێراوینەتەوە ولید کوری موسلم ، بۆی گێراوینەتەوەعبدالرحمن کوری یزید کوری جابر ، بۆی گێراوینەتەوە بسر کوری عبيدالله الحضرمي کە بیستویەتی ابا ادریس الخولانی فەرموویەتی بیستوومە حذيفة ی کوڕی یەمان فەرموویەتی : خەڵکی پرسیاری خێر و چاکەی لە پیغەمبەری خوا ئەکرد و منیش پرسیاری شەر وخراپەم ئەکرد لە ترسی ئەوەی توشی نەبم ، ووتم ئەی پێغەمبەری خوا ئێمە لە نەفامی و خراپەدا بوین خوای گەورە ئەم خێرەی بۆناردوین ، ئایا دوای ئەم خێرە هیچ خراپەیەك هەیە ؟ فەرمووی بەڵێ ، منیش ووتم ئایا دوای ئەو شەڕە هیچ خێرێك هەیە ؟ فەرمووی بەڵێ بەلام دوکەڵێکی تیدایە ، منیش ووتم دوکەڵەکەی چی یە ؟ فەرمووی : قەومانێکە بە جگە لە رێنمایی و سونەتی من رێنمایی وەردەگرن ، خراپەو باشەیان لێ ئەبینی ، پاشان ووتم ئایا دوای ئەو خێرە هیچ شەرێك هەیە ؟ فەرمووی بەڵێ ، بانگخوازانێك پەیدا دەبن لەسەر دەرگاکامی دۆزەخن هەرکەسی وەلامیان بداتەوە فرێی ئەدەنە ناویەوە ، ووتم ئەی پێغەمبەری خوا ریزەکانی ئەوان لە ریزەکانی ئیمەیە ؟ فەرمووی بەڵێ ، ئەوانە کەسانێکن لە پیستی ئێمەن و بەزمانی ئێمە قسە ئەکەن ، ووتم ئەی پێغەمبەری خوا ئامۆژگاری چیم ئەکەی ئەگەر گەیشتمە ئەو رۆژە ؟ فەرمووی پابەند بە بە پێشەواو کۆمەڵی موسڵمانان ، منیش ووتم ئەی ئەگەر موسڵمانان نەکۆمەڵ و نە پێشەوایان نەبوو ، ئەویش فەرمووی

دوربکەوەرەوە لە هەمووی ئەو ڕێچکانە ئەگەر بەددان دانت نابوو بە رەگی دارێکەوە هەتا ئەوکاتەی مردن ئەتگاتێ تۆ بەوشێویە ئەبی.

هەر بۆیە ئەم گێڕانەوەیە راسترینی گێرانەوەکانە و بڕگەی "تسمع وتطيع للأمير، وإن ضرب ظهرك وأخذ مالك" تێدا نیە .

ڕووی دووەمی وەڵامەکە :

ئەگەر گریمان ئەم بڕگەیەش ڕاست بێ "تسمع وتطيع للأمير، وإن ضرب ظهرك وأخذ مالك" ئەوە پەیوەستە بە پێشەوای شەرعی موسڵمانان سەرجەم مەرجەکانی پێشەوایەتی تێدا هاتبێتە دی . چونکە ووشەی(الامير)ووشەیەکی شەرعیە و ناکرێ کەسێك ئەو ناوەی پێ بوترێ تاکو هەموو ئەحکامەکانی پێشەوایەتی (الامير) تێدا نەهاتبێتە دی.

بڵگەش بۆئەمە ئەم فەرموودەیەیە کە ئیمامی احمد لە مسندەکەی و عبدالرزاق لە مصنف هێناوێتی کە پێغەمبەر ﷺ فەموویەتی : (قال ثم تنشأ دعاة الضلالة فإن كان لله يومئذ في الأرض خليفة جلد ظهرك وأخذ مالك فالزمه وإلا فمت وأنت عاض على جذع شجرة).
واتە : پاشان بانگخوازانی گومرایی دروست ئەبن ، بۆیە ئەگەر لەوکاتەدا خوای گەورە لە زەوی دا خەلیفەی هەبوو ، لەپشتی دای بەدار و ماڵەکەشی بردی ئەوە پابەند بە پێوەی ئەگەر نەبوو ئەوە قەپ بگرە بەرەگی داریکەوە تا ئەمریت.

ابن حجر فەرموویەتی : (زاد في رواية أبي الأسود تسمع وتطيع وان ضرب ظهرك وأخذ مالك وكذا في رواية خالد بن سبيع عند الطبراني فان رأيت خليفة فالزمه وان ضرب ظهرك فان لم يكن خليفة فالهرب)[1]

واتە: لە گێرانەوەی (أبي الأسود)برگەی (تسمع وتطيع وان ضرب ظهرك)زيادكراوە بەهەمان شێوە لە گێرانەوەی (خالد بن سبيع عند الطبراني)فەرموویەتی ئەگەر

---

[1] [فتح الباري - ابن حجر - (١٣ / ٣٦)].

خەلیفەیەك هەبوو پابەند بە پێوەی هەرچەند لە پشتیشی دای ، ئەگەر خەلیفە نەبوو ، هەڵبێ .

هەلوێستەیەك لە مانای فەرموودەكە :

١- بۆمان دەركەوت فەرموودەكە چەسپاو نیە و مرسلە تەنانەت ناگاتەوە بە هاوەلانیش بەو گێرانەوەیەی كە ئەفەرمێ (ئەگەر لەپشتی دای و مالكەشی بردی هەر گوێ بیست و گوێڕایەڵ بە)بۆیە بەهیچ شێویەك پشتی پێ نابەسترێ .

٢- لە فەرموودەكە ئەوە واتاناكرێ كە مەبەست لە ووتەی (لايهدون بهدي ولا يستنون بسنتي) مانای ئەوە بێت كە ئەو حاكمانە حوكم بە ئیسلام و دینی خوا ناكەن بەلكو مانای ئەوەیە كە ستەم ئەكەن لەسونەت لائەدەن و ناپیێكن هەر وەك مبتدیعەكان كە سەریانهەڵدا لە دوای هاوەڵانەوە هەتا رووخانی خیلافەتی عوسمانی بوونی هەبوە بە هەموو جۆرەكانیەوە كە حوكمیشیان بە قورئان بوە و هەرگیز دین و بەرنامەی خوایان نەگۆریوە بەشتی تر و دژایەتیان نەكردوە و دوژمنانی خوایان نەسەپاندوە بەسەر خاكی موسڵماناندا و پشتیوانیان لی نەكردون بەبەڵگەی ئەوەی هێشتا سیفەت و مەرجی پیشەوایەتیان تێداماوە چونكە پێغەمبەر ﷺ بە پیشەوا(أئمة)ناوی بردون.

٣- پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی دەربارەی ئەو پێشەوایانە (قلوبهم قلوب الشياطين) دلەكانیان دڵی شەیتانەكانە كەواتە بە ئاشكرا كوفریان لێ دەرنەكەوتوە تا ئاشكرابن بەلكو نهێنین نیفاقیان هەیە.

٤- پاشان پێغەمبەر ﷺ لە فەرموودەی ابا إدريسی خەولانی كە پێشتر باسمانكرد فەرموودەیەكی راستە وەك ئیمامی نەوەوی فەرمووی كە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئامۆژگاری حوزیفەی كرد پابەند بیت بە پێشەواو كۆمەڵی موسڵمانانەوە پاشان ئەگەر نەیانبوو ئەوا وازبێنی لەو هەموو رێباز و رێچكانەی تر كە خۆیان ئەدەنە پال موسڵمان بوون چونكە سیفەتیان ئەوەیە كە بە جگە لە ریباز و سونەتی پیغەمبەری خوا ﷺ كار دەكەن بۆیە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمموی ئەوان خەڵك بانگ ئەكەن بۆ دۆزەخ ئەوەی وەڵامیان بداتەوە ئەیكەنە ناوی كەواتە ئەگەر فاسقیش بونایە ستەمكاریش بونایە پێغەمبەر صلی الله علیه

وسلم فەرمانی ناکرد بەوشێویە بە حوزەیفە کە لێیان دوربکەویتەوە و قەپبگرێ بە رگی دارێکەوە هەتا ئەمرێ لەپێناو ئەوەی نزیکی ئەوانە نەکەویتەوە کەواتە ئەوانە کافرن و دوژمنی خواو پێغەمبەرەکەین صلی الله علیه وسلم

٥- ئەو برگەیەی کە ئەفەرمێ ("تسمع وتطيع للأمير، وإن ضرب ظهرك وأخذ مالك فاسمع وأطع"). ئەگەر لەپشتی دای و ماڵەکەی بردی بۆ گوێرایەڵی بە ، پێغەمبەر ﷺ لە فەرموودەی صحیحدا ئەفەرموێ (لاطاعة فی معصية خالق) گوێرایەلێ هیچ کەسێك ناکرێ لە سەرپێچی خوای دروستکەر، وە فەرموودەکە ئەلێ ئەگەر ماڵەکەشی بردی گوێرایەلێ بە !! ئیمەش ئەلێین ئەوە سەرپێچی خوایە بردنی ماڵێ خەلکی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئەفەرمێ گوێرایەلێ بۆ هیچ کەسێك نیە لە سەرپێچی کەواتە بۆمان دەرکەوت کە ئەو فەرموودەیە لاوازە ناچەسپێ یەکناگرێتەوە لەگەل بنەما نەگۆرەکانی قورئان و سونەت .

وە شێخ الاسلام ابن تەیمیە فەرمانی کرد بە کوشتار جەنگ کردن لەگەل تەتارەکان کە بوبونە موسڵمانیش حەج و رۆژوو نوێژ و بانگیان ئەدا و شایەتمان یشیان ئەهێنا نەبوە هۆی ئەوەی ببنە پێشەوای موسڵمانان حەرام ببێ شۆڕشیان لە دژ بکرێ بۆچی چونکە بڕوایان بە یاسق هێنابوو وەك دەستورەکەی ئەمرۆ بوو کە پێکهاتبوو لە یاسا و ریسای ئاسمانی و دەستکردی جەنگیز خان خۆی کە شێخ الاسلام ابن تەیمیە ئەیفەرموو ئەگەر منتان بینی لە ریزی لەشکری ئەوان و قورئان یشم لەبان سەر بوو بمکوژن **ئەیفەرموو** :(كلّ طائفة ممتنعة عن التزام شريعة من شرائع الإسلام الظاهرة المتواترة من هؤلاء القوم و غيرهم فإنه يجب قتالهم حتى يلتزموا شرائعه، وإن كانوا مع ذلك ناطقين بالشهادتين، وملتزمين بعض شرائعه، كما قاتل أبو بكر الصديق والصحابة رضي الله عنهم مانعي الزكاة. وعلى ذلك اتفق الفقهاء بعدهم...

فأيما طائفة امتنعت عن بعض الصلوات المفروضات، أو الصيام، أو الحج، أو عن التزام تحريم الدماء، والأموال، والخمر، والزنا، و الميسر، أو عن نكاح ذوات المحارم، أو عن التزام جهاد الكفار، أو ضرب الجزية على أهل الكتاب، وغير ذلك من واجبات الدين - ومحرماته التي لا عذر لأحد في جحودها و تركها - التي يكفر الجاحد لوجوبها. فإن الطائفة الممتنعة تُقاتل عليها وإن كانت مقرّة بها. وهذا مما لا أعلم فيه خلافاً بين العلماء ...

وهؤلاء عند المحققين من العلماء ليسوا بمنزلة البغاة الخارجين على الإمام، أو الخارجين عن طاعته)[1]

بۆیە بۆمان دەرکەوت ئەوکەسانەی ئەم گومانە پوچە ئەهێننەوە تاچەند ئاستی زانستییان کەمە و خەلکیان چەندە چەواشە کردوە .نسأل الله العافية

گومانی چوارەم : ئەڵێن ئەم سەرکردانە(إمامی متغلب)ن و زانایانیش فەرموویانە هەرکەسێکی خاوەن دەسەڵات و هێز زاڵ بوو بەسەر هەر شوێنێکدا ئەوە إمامە و وەلی ئەمری ئەو شوێنەیە جا بەهەر شێواز و ڕێگایەك هاتبێ مادام متغلب بێت !!!

لەوەلامیاندا ئەڵێم : حاشا وللە قەت هیچ زانایەکی سەڕاستی ئومەتی ئیسلامی شتی وای نەوتوە ، بەڵام ئەشێت موفتیەکانی مارێنز لە واشنطۆنەوە فەتوای ئیمزاکراویان بۆ هاتبێت چونکە شەکری وایان پیشتر زۆر شکاندوە .

ئەم گومانە پوچەشیان تەنها ئیمامی نەوەوی بەسبێ کە وەلامیان بداتەوە چونکە ئەوان پشت ئەبەستن بە ووتەکەی ئەو کە نیوەی ئەقرتێنن کە ئەوە پێشەیانە .
ئیمامی نەوەوی ئەفەرمێ : (وأما الطريق الثالث : فهو قهر والاستيلاء ، فإذا مات الإمام ، فتصدى للإمامة من جمع شرائطها من غير استخلاف و لابيعة ، وقهر الناس بشوكته وجنوده ، انعقدت خلافته ، لينتظم شمل المسلمين ، فإن لم يكن جامعا للشرائط بأن كان فاسقا ..أو جاهلا فهو وجهان ، أحدهما أصحهما : إنعقادها كما ذكرناه و إن كان عاصيا بفعله .)[2]
واتە : ڕێگای سێیەم کە زاڵ بوون دەستگرتنە ، ئەگەر ئیمام مرد ، کەسێك بۆ ئیمامەتی پێشەوا وەلی ئەمر خۆی کردە پێشەوە و هەموو مەرجەکانی تیا بوو بەلام بەبێ جێگرتنەوە یان بەیعەت ، زال بوو بەسەر خەڵکدا بە قوەتی و سەربازەکانی ، ئەوە بون بە خەلیفایەتی دادەمەزرێت ، بۆ ئەوەی بارودۆخی

[1] مجموع فتاوى شيخ الإسلام أحمد بن تيمية ٥٠٢،٥٠٣/٢٨.
[2] [روضة الطالبين (١٠/٤٦)]

موسڵمانان ڕێکبخاتەوە ، ئەگەر یش هەموو مەرجەکانی تیانەبوو بەوەی فاسق بێت یان نەزان بێت ئەوە دوو بۆچوون هەیە لەبارەی : راسترینیان ، دامەزراوبونی خیلافەتەکەیەتی ، هەرچەندەش مەعصیەتی هەبێت بە کردەوەکانی)

کەواتە دەبێت :

١ -هەموو مەرجەکانی پێشەوایەتی تیا بێت کە یەکێك لەمەرجەکان ئەوەیە حوکمی شەریعەتی خوا پەیرە و بکات .

٢ -ئەو پێشەوایە بارودۆخی موسلمانان ڕێکبخات یەکریزیان بکات. ئایا ئەم تاغوتانەی ئیستا بارودۆخی موسڵمانان ڕێکدەخەن یان بارودۆخ بۆ یەهود و نەصاری و مولحیدەکان خۆش دەکەن و بارودۆخ و دین و ڕەوشت موسلمانان تێك ئەدەن؟!!!

٣ -کەمترین پلەی بونە خەلیفە ئەوەیە فاسق بیت نەك کافر .کەواتە ئەوانەی ئەم سەردەمە ناگریتەوە کە دینی دیموکراسیان هەلبژاردوە .

٤ -ئەوە مان بۆ دەرئەکەویت کە هەموو موتغەلب بێك کە زال و سەپاوە بەسەر ولاتی موسڵمانانەوە نابیتە پێشەواو وەلی ئەمر و ئەمیر بۆ موسڵمانان مادام مەرچەکانی پیشەوایەتی تیا نەبێت .

گومانی پێنجەم : ئەڵێن ئەوەتا ئیمام ئەحمەد خروجی نەکردوە لەسەر حوکامی وڵاتەکەی کە کوفریان ئەکرد ئەیانوت قورئان مەخلوقە و کەلامی خوانیە !!

لەوەلامیاندا ئەلێم :

ڕووی یەکەم : ئێمە سەرە ڕای ئەوەی ئیمام ئەحمەد خاوەنی گەورەیی و ڕێزە لە نێومان بەڵام ئەوە ناگەیەنێ بە مەعصومی بزانین و هەرچی ئەو کردویەتی وەری بگرین ، و وازبێنین لە دەیان و ئایەت و فەرموده و ئیجماع و قیاسی ئاشکرا کە مورتەدی دەسەلاتدارەکانمان وەسف دەکات و دەگرێتەوە .

پاشان ئەوەتا هەر ئیمام ئەحمەد کە فەرموودەی (الا ان تروا کفرا بوحا)مان بۆ دەگێڕیتەوە ئیتر چۆن ئەکرێ بێ دەنگ بوبێ لەوکارکردن بەو فەرمودەیە کە خۆی تەصحیحی کردوە ، ئەوەش تانەدانە لە ئیمام ئەحمەد بەوەی کەم تەرخەم بوبێت لە کارکردن بە فەرمووده

وە هەر ئیمام ئەحمەد خۆی دەفەرموێ :[عجبت لقوم عرفوا الإسناد وصحته يذهبون إلى رأي سفيان!][1]

پێم سەیرە لە کەسانێك کە سەنەدی فەرمودەکە و ئەزانن راستە پاشان ئەچن بزانن سوفیان چی ئەڵێ .)

ئیمام ئەحمەد لەوەلامێکی دا هەروەك ئەوەی بەم نەفامانەی ئەم سەردەمی بلێ ئەفەرموێ : "لا تقلدني ولا تقلد مالكا ولا الشافعي ولا الأوزاعي ولا الثوري وخذ من حيث اخذوا".اهـ

لاسایی من مەکەنەوە و لاسایی مالیك و شافعی و ئەوزاعی و سەوری مەکەنەوە بەڵکو لەوشوێنەوە وەر بگرن کە وەریانگرتوە .

رووی دووەم : چۆن ئیمام ئەحمەد بە جائیزی نەزانیوە دەرچوون لەسەر دەسەلاتدارەکانی سەردەمی خۆی ، ئەویش هەر پیاوێك بوە ، پێشەوایانی تری ئومەتی ئیسلامی هەر پیاون کە بەرەوایان زانیوە ، چۆن بۆ خۆتان بەرەوای ئەبینن بیکەنە بەڵگە بۆخۆتان ئەوە موخالیفەکانیشتان بۆیان هەیە ئەوانی تر بۆخۆیان بکەنە بەڵگە .

ئیمامی ابن حەزم ئەفەرمێ : "فإذا كان أهل الحق في عصابة يمكنهم الدفع ولا ييئسون من الظفر ففرض عليهم ذلك وإن كانوا في عدد لا يرجون لقلتهم وضعفهم بظفر كانوا في سعة من ترك التغيير باليد؛ وهذا قول:

ئەگەر ئەهلی حەق لەنێو کۆمەڵێك دابوون ئەیانتوانی شۆرش و بەرهەڵستی بکەن ئومێدیان هەبوو بەسەرکەوتن ئەوە فەرزە لەسەریان ، بەڵام ئەگەر کەم بوون ئومێدیان نەبوو بەسەرکەوتن بە هۆی کەمی ژمارەیان یان لاوازیان ئەوا بۆیان هەیە وازبهێنن لەگۆرێن بەدەست . ئەمەش ووتەی هەریەك لە :

١ - علي بن أبي طالب رضي الله عنه وكل من معه من الصحابة.
٢ - وقول أم المؤمنين عائشة رضي الله عنها.
٣ - وطلحة.
٤ - والزبير وكل من كان معهم من الصحابة.
٥ - وقول معاوية.
٦ - وعمرو.
٧ - والنعمان بن بشير وغيرهم ممن معهم من الصحابة رضي الله عنهم أجمعين.
٨ - وهو قول عبد الله بن الزبير.
٩ - ومحمد.
١٠ - والحسن بن علي وبقية الصحابة من المهاجرين والأنصار.

[1] [تيسر العزيز الحميد: ص٥٤٦-٥٤٨].

١١ - والقائمين يوم الحرة رضي الله عن جميعهم أجمعين.

ئەمەش ووتەی هەموو ئەو پێشەواو زانایانەی کە بەپشتیوانی هاوەڵان ڕەزای خوایان لێ بێت فەرموویانە بەشۆڕش و خروج کردن لەسەر حەجاجی فاسق کەنەکافر بوە نەحوکمی بە غەیری ئیسلام کردوە و نە دۆستایەتی و پشتیوانی لە یەهود و نەصاری کردوە نەدژایەتی دینی کردوە وەك ئەوانەی ئەمڕۆ:

١٢ - كأنس بن مالك وكل من كان ممن ذكرنا من أفاضل التابعين؛
١٣ - كعبد الرحمن ابن أبي ليلى.[١]
١٤ - وسعيد بن جبير.[٢]
١٥ - وابن البحتري الطائي.
١٦ - وعطاء السلمي الأزدي.
١٧ - والحسن البصري.
١٨ - ومالك بن دينار.
١٩ - ومسلم بن بشار.
٢٠ - وأبي الحوراء.
٢١ - والشعبي.
٢٢ - وعبد الله بن غالب.
٢٣ - وعقبة بن عبد الغافر.
٢٤ - وعقبة بن صهبان.
٢٥ - وماهان.
٢٦ - والمطرف بن المغيرة ابن شعبة.
٢٧ - وأبي المعد.
٢٨ - وحنظلة بن عبد الله.
٢٩ - وأبي سح الهنائي.
٣٠ - وطلق بن حبيب.
٣١ - والمطرف بن عبد الله ابن الشخير.
٣٢ - والنضر بن أنس.
٣٣ - وعطاء بن السائب.
٣٤ - وإبراهيم بن يزيد التيمي.
٣٥ - وأبي الحوسا.

[١] كان ابن أبي ليلى رحمه الله يقول: "أيها المؤمنون إنه من رأى عدواناً يعمل به ومنكراً يدعى إليه فأنكره بقلبه فقد سلم وبرئ ومن أنكر بلسانه فقد أجر وهو أفضل من صاحبه، **ومن أنكره بالسيف لتكون كلمة الله هي العليا وكلمة الظالمين السفلى فذلك الذي أصاب سبيل الهدى ونور في قلبه اليقين فقاتلوا هؤلاء المحلين المحدثين المبتدعين الذين قد جهلوا الحق فلا يعرفونه وعملوا بالعدوان فلا ينكرونه**".اهـ

[٢] كان سعيد بن جبير رحمه الله يقول: "**قاتلوهم ولا تأثموا من قتالهم بنية ويقين وعلى آثامهم، قاتلوهم على جورهم في الحكم وتجبرهم في الدين واستذلالهم الضعفاء وإماتتهم الصلاة**".اهـ

قال الإمام أحمد رحمه الله: " قتل الحجاج سعيد بن جبير **وما على وجه الأرض أحد إلا وهو مفتقر إلى علمه**".اهـ

٣٦ - وجبلة بن زحر وغيرهم.

پاشان زانایانی تابعی تابعین و دوای ئەوان

٣٧ - كعبد الله بن عبد العزيز ابن عبد الله بن عمر.
٣٨ - وكعبد الله بن عمر.
٣٩ - ومحمد بن عجلان.
٤٠ - ومن خرج مع محمد بن عبد الله بن الحسن.
٤١ - وهاشم بن بشر.
٤٢ - ومطرق الوراق.
٤٣ - ومن أخرج مع إبراهيم بن عبد الله.

وهو الذي تدل عليه أقوال الفقهاء؛

٤٤ - كأبي حنيفة.[١]

---

[١] جاء في شذرات الذهب لابن العماد الحنبلي ٤٤/١ وتاريخ بغداد ٣٨٤/١٣: قال أبو إسحاق الفزاري لأبي حنيفة: أما اتقيت الله حثثت أخي على الخروج مع إبراهيم؟ فقال: **إنه كما لو قتل يوم بدر وقال والله لهي عندي بدر الصغرى**".اهـ

وقال الإمام الجصاص رحمه الله في أحكام القرآن ج١/ص٨٦: "وكان مذهبه [أي أبا حنيفة] **مشهوراً في قتال الظلمة وأئمة الجور**".اهـ

وجاء في تفسير المنار ج٤٥٧/١ "**كان أبو حنيفة يفتي سراً بجواز الخروج على المنصور** بل وساعد علياً بن الحسن على ما كان ينزع إليه من الخروج عليه ومن الناس من يعلل إمتناع أبي حنيفة وغيره من الأئمة من توليه منصب القضاء في زمن المنصور وأمثاله من الأمراء باعتقاد عدم صحة إمامتهم وعدم إنعقاد ولايتهم وقالت له امرأة: أشرت على ابني بالخروج مع إبراهيم ومحمد ابني عبد الله بن الحسن حتى قُتل؟! فقال: **ليتني مكان ابنك**".اهـ

وقال أبو زهرة في كتابه عن أبي حنيفة: "لقد أيد أبو حنيفة رحمه الله زيد بن علي الملقب بزين العابدين على هشام بن عبد الملك وقال يصف خروجه: **لقد ظاهر خروجه خروج رسول الله صلى الله عليه وسلم يوم بدر وأيده بالمال فأرسل إليه عشرة آلاف درهم. وكان يشجع الناس على الخروج على المنصور ومؤازرة إبراهيم بن عبد الله بن الحسن في ثورته ضد المنصور ويفضل ذلك على حج التطوع**".اهـ

ئەو ناوانەی ئیمامی ابن حەزم ژماردویەتی تەنها وەکو نموونە هێناویێتی بەلکو زۆر لەوە زیاترە .

رووی سێیەم : هەرچەندە ئیمام ئەحمەد شۆرش و خروجی نەکردوە لەسەر دەسەڵاتداری زەمانی خۆی بەلام لەبەرامبەردا ئیقراری کردوە بە دەرچوون و شۆرشی ئەو کەسانەی لەسەردەمی ئەودا خروجیان کردوە و ئینکاری لییان نەکردوە.

بۆیە کاتێ ئیمام ئەحمەدی کوڕی نەصری کوڕی مالیك یکوڕی هەیثەمی خوزاعی رەحمەتی خوای لێ بێ شۆرشی کرد لەسەر دەسەلاتداری سەردەمی خۆی ئیمام ئەحمەد ئینکاری لێ نەکرد ، نەیوت ئەوە خەوارجە بەڵکو ستایشی کرد هەر وەك چۆن زانایانی تریش مەدحیان کرد.

لە بیدایە و نیهایەی أبن کەسیردا هاتوە ئەفەرمێ : (کاتێك ئەحمەدی کوری خوزاعە هەستا و بانگەوازی ئەکرد بۆلای خوا و فەرمان کردن بەچاکە و نەهی کردن لە خراپە و ووتنی قورئان کەلامی خوایە و لای خواوە دابەزیوە و مەخلوق نیە خەڵکی بانگ ئەکرد ، هەزاران کەس لە خەلکی بەغداد لەدەورە کۆبونەوە ، دوو کەسیشی دانا بانگەواز کردن بۆ شۆرشەکەی لە لە رۆژهەلات و رۆژئاوای بەغەداد
بەناوی ئەبو هارون السیراج و طالب هەزاران خەلکی تری لێ کۆبوەوە ، کاتێك مانگی شەعبان هات لەو سالەدا دەستکرا بەکۆکردنەوەی بەیعەت بۆ ئەحمەدی کوری نەصری خوزاعی لەسەر بەردەوام بوون لە فەرمان کردن بەچاکە و نەهی کردن لە خراپە و خروج کردن لەدەسەلاتدار چونکە بیدعەی هەبوو و ئەیوت قورئان مەخلوقە و دەستوپێوەندەکانی خەریکی تاوان و فاحیشە بوون .)[1]

ئیمامی موفەسیر أبن کەسیر دەربارەی ئەفەرمێ : (: "قد كان أحمد بن نصر هذا من أكابر العلماء العاملين القائمين بالأمر بالمعروف والنهي عن المنكر، وسمع الحديث من حماد بن زيد وسفيان بن عيينة وهاشم بن بشير، وكانت عنده مصنفاته كلها، وسمع من الإمام مالك بن أنس أحاديث جيدة ولم يحدث بكثير من حديثه، وحدث عنه أحمد بن إبراهيم الدورقي، وأخوه يعقوب بن إبراهيم، ويحيى بن معين، وذكره يوماً فترحم عليه، وقال: قد ختم الله له بالشهادة.

واتە : ئەحمەدی کوڕی نەصر لە گەورە زانایان بوو کە خاوەن عەمەل بوو بەزانستەکەی هەلسا بە فەرمان کردن بەچاکە و نەهی کردن لە خراپە ، زانستی فەرمووەدەی گوێ لێ بوە لە لە حەمادی کوری زەید و سوفیانی کوری عویەینە و هاشمی کوری بەشیر ، وە فەرمووەدەی وەرگرتوە لە ئیمامی مالیکی کوری ئەنەس وە ئیبراهیم دەروقی فەرمودەی لێوە گێراوەتەوە وە یعقوبی برایشی و یەحیای

[1] [البداية والنهاية ٣١٧/١٠].

کوڕی مەعین یش ئەوە بوو رۆژێ باسیکرد رەحمەتی بۆنارد و و فەرمووی : خوای گەورە بە شەهیدی کۆتایی پێ هێنا .)

رۆژێکیان ئیمام ئەحمەد یادیکرد و فەرمووی : ئەی رەحمەتی خوای لێ بێ چەندە بەخشندەبوو بۆ خوا گیانی خۆی بەخشی لە پێناوی .وە ئەفەرموون : کاتێك ئەحمەدی کوری خوزاعی لە ملیان دا ئەیوت لا اله الا الله و هەندێك لە خەلکی گوێیان لێ بوو کە لەخاچ درابوو ئەم ئایەتەی ئەخوێندەوە (الم * أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ)[1]

هەندێکیان بینوبیان لەخەودا پێیان وت چی لێت کرد پەروەردگارت ؟ فەرمووی : هەر ئەوەندە بوو تا گەیشتمە

ورأى بعضهم رسول الله صلى الله عليه وسلم في المنام ومعه أبو بكر وعمر قد مروا على الجذع الذي عليه رأس أحمد بن نصر فلما جاوزوه أعرض رسول الله صلى الله عليه وسلم بوجهه الكريم عنه، فقيل له: يا رسول الله مالك أعرضت عن أحمد بن نصر؟ فقال: (أعرضت عنه استحياء منه حين قتله رجل يزعم أنه من أهل بيتي)".اهـ

هەندێکیان پێغەمبەریان بینیبوو لە خەودا ئەبو بەکر و عومەری لەگەل بوو بوو بەلای دارێکدا تێپەر ئەبون کە سەری ئەحمەدی کوری نەصری بێوە هەلواسرابوو پێغەمبەر ﷺ رووی لێ وەرگیرا ، وتیان یا رسول الله : ئەوە بۆ رووت وەرگێرا لە ئەحمەدی کوری نەصر ؟ فەرمووی :(رووم وەرگێرا لەشەرمی کاتێك پیاوێ کوشتی وا گومان ئەبات کە لە بنەمالەی منە.

وە هەروەها فەرموویەتی : ئەحەمەدی کوری نەصر بەشەهیدی بۆخۆی رۆیشت ، و چەندین سال خەڵکی بەغداد بۆی خەفەتباربوون بەتایبەت ئیمام ئەحمەد.[2]

رووی چوارەم : مەسەلەی ووتنی قورئان مەخلوقە کە هەندێك لە خەلیفەکانی عەباسیەکان پەیرەویان کردبوو ، دەچێتە ژێر بابەتی ئەسماء و صیفاتەوە ، چونکە قورئان کەلامی خوایە و سیفەتێکە لە سیفەتەکانی..

هەموو کتێبەکانی عەقیدە کەباسی ئەم بابەتەی کردوە لە بابەتی ئەسماء و صیفات دا باسیکردوە وە بابەتی ئەسماء و سیفات یش هەندێك لە زانایانی سەلەف بەهانەی نەزانین و لێکدانەوەی هەڵەی تێدا قبوڵ دەکەن ئینن و ئەبی حاتم لە مەناقبی شافعی هێناویێتی لە یونسی کوری عەبدالاعلی وە فەرموویەتی : گوێم لە شافیعی بوە فەرموویەتی: خوای گەورە خاوەنی ناو سیفاتە بۆ هیچ کەس

[1] [العنكبوت: ١-٢].
[2] [البداية والنهاية ٣١٨/١٠، وانظر: سير أعلام النبلاء ١٦٦/١١-١٦٩].

نیە رەتکردنەوەی ، هەرکەس پێچەوانەی بکات دوای جێگیربوونی بەڵگە لەسەری ئەوە کافر ئەبێت ئەما پێش جێگیربوونی بەڵگە لەسەری ، بەهانەی نەزانینیی لێ قبوڵ دەکرێت ، چونکە ئەو زانستەپەی بێ نابردێت بە عەقل و بینین و فیکر.)

ئیمامی ابن و قوتەیبە ئەفەرمێ : "قد يغلط في بعض الصفات قوم من المسلمين فلا يكفرون بذلك[1].

هەندێك جار کەسانێك لە موسلمانان هەڵە دەکەن لە هەندێك سیفات دا بۆیە بەوە کافر نابن.

پرسیار کرا لەشێخ عبدالرحمن الاثری رەحمەتی خوای لێ بێ و خوا لەشەهیدەکانی قبوڵ بکات : " ئەڵێین ئایا حوکم نەکردن بە دینی خوا توند تر و سەخەتترە یان ووتنی قورئان مەخلوقە ؟

بێ گومان حوکم نەکردنی بەشەرعی خوا گەورەترو توند ترە ئاشکرا ترە لە کافربوون وەك لە ووتنی قورئان مەخلوقە ، بەڵگەش لەسەر ئەوە فەرمایشتی خوای گەورەیە کە ئەفەرمێ : (ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون) بۆیە شتێك کە خوا ناوی نابێ کوفر گەورەترە لەوەی ناوی نەنابێ کوفر ، حوکم کردن بەغەیری دینی خوا ، خوا ناوی ناوە کوفر ، بەلام ووتنی قورئان مەخلوقە خوا ناوی نەناوە کوفر کە لەهەمان کاتیشدا کوفرە ، بۆیە جیاوازی هەیە لەنێوان ئەو دوو شتەدا ، وریای بە ئەی برای موەحید تا لێت تێکنەدەن زانایانی دەسەلاتداران[2] (

<u>لێرەدا پرسیارێك دێتە ئاراوە : ئایا ئیمام ئەحمەد توانای بوە شۆرش و خروج بکات ؟</u>

ئەگەر کەسێکی دادپەروەر بڕوانیتە ژیانی ئیمام ئەحمەد ئەوە بەدڵنیاییەوە ئەزانێت لاوازکراو بوە چونکە هەموو ژیانی لە نێوان قەدەغەکردن ، دەرکردن ، و زیندان و سزادا بردۆتە سەر.

لەزەمانی مەئمون زیندانی کرا ، و لەزەمەنی موعتەصیم جەڵدەی لێ درا و وە لەزەمەنی واسق خۆی شارەوە هەر چارەوە لە شوێنێ پاشان گەڕایەوە ماڵەکەی و خۆی تێدا حەشاردا تاکو واسق مرد فەرموویەتی ئیبراهیمی کوری هانی : ئەحمەدی کورە حەنبەل لای من سێ رۆژ خۆی حەشاردا ، پاشان پێی وتم شوێنیکم بۆ بدۆزەوە بگوێزمەوە بۆی منیش وتم ئەی باوکی عەبدولا ئەترسم لێت ، ئەویش فەرمووی : تۆ شوێنێکم بۆ پەیدا بکە پاشان پێت ئەڵێم ئەویش فەرمووی

[1] [فتح الباري ٦ /٦٠٤].

[2] [الحق واليقين في عداوة الطغاة والمرتدين ص٩٢].

شوێنێکم بۆی پەیدا کرد ، کە ڕۆیشت پێی فەرمووم : پێغەمبەری خوا ﷺ خۆی شاردەوە لەنێو ئەشکەوتەکە سێ ڕۆژ پاشان جێگاکەی گۆری ، بۆیە ناکرێ ئێمە لە خۆشیدا شوێنی پێغەمبەر ﷺ بکەوین و لەناخۆشیدا وازی لێ بێنن[1] ".
هەرچەندە ئیمام ئەحمەد بێ دەسەلات و لاوازکراوبوو ڕەحمەتی خوای لێ بێت لەگەل ئەوەشدا قەت خۆشەویستی و دۆستایەتیەکی نەئەکرد لەگەل دەسەلاتداران ، قەت ڕۆژی لەڕۆژان بچوکترین شت تەنازولی ناکرد لە دین و موجامەلەی ناکرد هیچ دەسەلاتێکی دینی نەگرتە دەست نە لەدادوەری و نەلە فەتوا ، بەڵکو حەق بێزبوو بە ئاشکرا ، توندبوو لەسەریان و دیاریەکانیانی وەرنەدەگرت.

لە ئەحکامی سولطانیەی ئەبی یەعلادا هاتوە ۲۰ والمسند من مسائل أحمد:
"ما ورد من رواية حنبل قال عن المأمون: وأي بلاء كان أكبر من الذي أحدث **عدو الله وعدو الإسلام** من إماتة السنة".اهـ

ئیمام ئەحمەد ئەیفەرموو دەربارەی مەئمون ، ئای چ بەلایەك گەورەترە لەوەی ئەو دوژمنەی خوا و دوژمنی ئیسلام سونەتی مراندوە .

عبداللطیفی مورتەد و دوژمنی خوا ئەڵێ : هەرکەسێك لە دڵیشیەوە بڕوای وانەبێت سەرۆکی ولاتمان وەلی ئەمرێتی سەرکردە و خەلیفەیەتی پێشەوایە ئەوە خەواریجە خەواریج !!!!!!!!

شێخ موحەمەد المقدیسی لە باسی ئیمام ئەحمەد و حالی دەسەلات و حوکمی زەمانی ئەو و زانایانی ئەمڕۆ و حالی دەسەلات و حکومەتەکانی وڵاتی موسڵمانان ئەفەرمێ : پێوانی حاڵی ئیمام ئەحمەد بە زۆرێك لە خشتەبراوانی زانایانی دەسەلاتداران لەم زەمانە پڕ ستەم تاوانە زۆر جیاوازە لەسەردەمی ئەوان چونکە زانایان ئەو سەردەمە مەزهەبەکانیان زۆر ڕوون نەبوو بەڵگەکان لە زۆر خەڵکی شاراوە بوون بۆیە پێویستی بە ئیقامە حوجە ڕوونکردنەوە هەبوو بەڵام ئەمڕۆ کە کوفری ئاشکرا و ڕوون طاغووتان ئیعلانی ئەکەن بەهەموو شێوەکانی هەر لە یاسادانان لەگەل خواڵ کە خوا ئیزنی نەداون بەلکو دابەش کردنی سیفەتی یاسادانان و کردنی بەمافێکی یاسایی بەرهەرکەسێك کە بیانەوێ کە ئەیبەخشن لە کلکەکانیان و خواوەندەکانیان ، وەدەست لەسینگن بۆ گوێڕایەڵی خواوەندە یاسادانەرەکانیان جالە ئاستی نێودەوڵەتی بن یان هەرێمی یان ناوخۆیی ، پاشان پشتیوانی و یارمەتی دان و دۆستایەتی کردنی دوژمنانی خوا و دینەکەی خۆشەویستەکانی ، کە ئەوەندە ئاشکرایە کە بەهیچ ناشارێتەوە تەنانەت یەهود و نەصاراش دەزانن کە کوفرە ، لەگەل ئەوەشدا هەموو دەزانن کە ئیمام ئەحمەد هەرچەندە دەسەلاتدارەکانی حوکمیان بەشەریعەتی خوا ئەکرد فتوحات و جەنگ

---

[1] [انظر: مناقب الإمام أحمد لابن الجوزي ص٣٤٩، وسير أعلام النبلاء ١١/٢٦٤].

و جیهادیان بەردەوام ئەکرد لە رۆژئاوا و رۆژهەلات قەت رۆژێ لەبەر دەرگاکانیان رانەئەوەستا هیچ دیاریەکی لێ وەرنەدەگرتن چ جای پلە و پایە جاری واهەبوو شتی ئەهێنا بۆماوەیەك لەماڵی منأڵەکانی بەلام کاتێك متوەکیل هاتە سەرحوکم ئیتر سونەتی ژیاندەوە بیدعەی لەناوبرد مندالەکانی شتیان وەردەگرت لە متوەکیل بەلام ئیمام ئەحمەد ئیتر لە مالی منالەکانیشی شتی وەرناگرت و ناهێنا ، هەر بۆیە رەحمەتی خوای لێ بێ کاتێك وەفاتی کرد منالّەکانی قبولیان نەکرد لەو کفنەی بنەن کە خەلیفە متوەکیل بۆی ناردبوو ، نەیانئەهێشت تەنانەت نویژیش لەسەری باوکی بکات خەلیفە بەلام بە خۆی و سەربازەکانی ئەو دەوروبەرەیان تەنی بوو دەسەلاتیان نەما ناچار هەر نوێژی کرد لەسەری ، بۆیە بۆ سبەی کورەکانی هاتنەوە دوبارە نوێژەکەیان ئەنجام دایەوە ، ئایا هیچ لێکچونێك هەیە و ئەیبینێ لەنێوان ئەو حاکمانە و ئەم حاکمانەی ئیستا ؟!! ئایا هیچ لێکچویەك ئەبینی لە نێوان ئیمام ئەحمەد ئەم بەناو زانایانەی ئێستا کە هەمووکات بونەتە بوقی تاغووتان و لەدەوری تەواف ئەکەن عەبدایەتی بۆ ئەکەن و کاسەکانی ئەلێسنەوە ، بۆیە کوفری ئەم حاکمانەی ئەم سەردەمە نەشاراوەتەوە ئیلا مەگەر کەسێك خوا دڵ و چاوی کوێر کردبێ لەبینینی نوری وەحی ، ئایا ئەکرێ حاڵی ئەو گەلە موسلمانەی ئەو سەردەمە بپێورێ بەمانەی ئێستا ، بەڵام ئەگەر شەرم نەما هەموو شت دەکەیت[1].

پاشان ئەبینین لەمەلا دین فرۆشەکان کە گوایە ئیمام ئەحمەد وتویەتی "لو لي دعوة مستجابة لصرفتها للسلطان".

ئەگەر دوعایەکی وەلامدراوەم هەبوایە ئەوا بۆ دەسەلاتدارم دەکرد.)

شێخ ابو عبدالرحمن الاثری رەحمەتی خوای لێ بێ ئەفەرمێ ، دەربارەی جێگیربوونی ئەم ووتەیە : "هذه المقولة في ثبوتها عن الإمام أحمد نظر، وقد ثبتت عن غيره من السلف[2].

جێگیربوونی ئەم ووتەیە لە ئیمام ئەحمەدەوە جێگای تێڕوانینە ، بەلام جێگیربوە لە غەیری ئەو.)

بەڵکو چەسپاوە لە ئیمام ئەحمەدەوە کە دوعای لە دەسەلاتدارەکان کردوە نەك دوعای بۆیان کردبێت .

لە محمدی کوری ئیبراهیمی بوشنجیەوە ئەفەرمێ : (گوێم لە ئەحمەدی کوڕی حەنبەل بوە ئەیفەرموو : بینیومە قەبول بوونی دوو لە دووعاکانم ...دوعای

[1] [تحفة الأبرار في أحكام مساجد الضرار ص١٢٧].

[2] [الحق واليقين، في عداوة الطغاة والمرتدين ص٩٠].

یەکەم فەرمووی : داواو لە خواکردووە من و مەئمون کۆنەکاتەوە لەگەل یەکتر ، بۆیە مەئمونم نەبینی ، لە بەزندون مرد)[1]

خوێنەری بەرێز بیربکەرەوە چەند جیاوازیەکی زۆرە لە نێوان ئیمامی ئەهلی سونە و ئەوانەی خۆیان بە ئەهلی سونەتەوە هەلواسیوە بەدرۆ ، کاتێك طاغوتێك ئەمرێت لەزەمانی ئێمە ئەو نۆکەرانە ئەیکەن بەتەعزێ باری و شیوەن و پارانەوە بۆ طاغوتەکەیان!!!

ئیمام ئەحمەدیش دوعا ئەکات لە حوکامی زەمانی خۆی بەلام ئەمانەی ئێستا ئەوەی قنوتە دوعا نەخوێنێ بۆ تاغووتان پێچەوانەی سونەتی کردوە بۆتە خەوارج.!!!!!!

کـــۆتایـــــی

لەکۆتاییدا بەو کەسانە ئەڵێم کە هەرچی طاغوتە کردویاننەتە وەلی ئەمر بۆ موسلمانان ،لەخوا بترسن ، لە خوا بترسن لەو رۆژە بترسن کە ئەمرن و ئەگەرێنەوە بۆ لای خوا و ﴿ وَٱتَّقُواْ يَوۡمٗا تُرۡجَعُونَ فِيهِ إِلَى ٱللَّهِۖ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفۡسٖ مَّا كَسَبَتۡ وَهُمۡ لَا يُظۡلَمُونَ ﴾[2] باش بزانن ئەو هەموو جَنێو َسوکایَەتیەی کە بە رۆژ و بەشەو بەخوا و بەدینی خوا و پێغەمبەرەکەی ئەوترێ لە ئەستۆی ئێوەیە ، خوێنی هەموو ئەو موسلمانانەی کە کوژراون بە ناحەق تەنها لەبەرئەوەی ئەیانوت پەروەردگاری ئێمە الله یە لە ئەستۆی ئێوەیە ، ئەو هەموو نالەو هاوارانەی ئەو منال و دایکانە لە ئەستۆی ئێوە ، چونکە ئێوەن ئیمزاتان کردوە بۆ طاغوتان کە ئەوانە هەلگری ئالاکەی هاوەلانن و هەرکەسێك رووبەروویان ببێتەوە خەواریجە و سەگی ئاگری دۆزەخە !!! ئەوە ئێوەن بۆنەتە قەلغانی مانەوە هەموو ستەمکاران و طاغووتان و حوکم نەکردن بە قورئان ، ئەوە ئێوەن ناهێلن لەناو بدرێ کافران ، ئەوە ئێوەن موسلمانانتان بێ غیرەت و خەساندوە ، ئەوە ئێوەن جیهاد کردنتان بە تیرۆر ناو بردوە ، ئەوە ئێوەن بونەتە نەهامەتی و کۆلێ قورس بەسەر ئومەتی ئیسلامەوە ، ئەوە ئێوەن هەرچی کوفر هەیە لێتان رازی یە و هەولێ گەشەکردنتان ئەدات ، ئەوە ئێوەن کە وەك نەصاری بڕواتان وایە کە دین تەنها لە مزگەوتە و دەرەوەی مزگەوتیش بۆ وەلی ئەمرە ! ئێوە پارووییەکی چاور و چاوەڕێ نەکراوبوون کە زۆر لە مێژبوو دوژمنانی ئیسلام لە هەلێکی واوا دەگەران بۆ لاوازکردنی ئیسلام . دوبارە پێتان ئەلێمەوە لە خوا بترسن لەو رۆژە بترسن کە ئەمرن ....

[1] [سير أعلام النبلاء ١١/٢٤١-٢٤٢].
[2] (البقرة :٢٨١)

سەرچاوەکان :

١ -تفسير القران العظيم_ابن كثير
٢ -تفسير جامع احكام القران _ابن جرير الطبري
٣ -تفسير أضواء البيان_للشيخ الشنقيطي
٤ -تفسير المنار_محمد -رشيد الرضا
٥ -تفسير أحكام القران_ئيمام القرطبي
٦ -تفسير فتح القدير_ للشوكاني
٧ -فتاوى اللجنة الدائمة_
٨ -جيهاد ومعركة الشبهات _للشيخ ابو يحيى الليبي.
٩ -جامع طلب العلم الشريف_عبدالعزيز عبدالقادر
١٠ - قول٦٠عالم في كفر من حكم الطاغوت أو تحاكم إليه
١١ - كوكب الدري المنير-للشيخ ابي همام الاثري
١٢ - إمتاع النظر في كشف شبهات مرجئة العصر_ للشيح ابو محمد المقدسي.
١٣ - امتطاء السروج في نقش شبهة موقف الإمام أحمد من الخروج_للشيخ ابي همام الاثري.
١٤ - الإيضاح والتبين في أن فاعل الشرك جهلا ليس من المسلمين_للشيخ أبي الزبير الشنقيطي.
١٥ - يارمەتی خوای میهرەبان بۆ روونکردنەوەی حوکمی دەنگدان_پێشەنگ عەبداللە.
١٦ - التوحيد هل الحل،أبو منذر الشنقيطي .
١٧ - الخوارج والحكم بغير ما أنزل الله،عبد الله بن ناصر الرشيد .
١٨ - تەفسیری ڕامان_مامۆستا ئەحمەدی کاکە مەحمود

نوسینی : باوکی ئوسامە (کۆمەڵی ڕزگاربوو)

١٤٣٦/٢/١٨کۆچی

وصلى الله وسلم على نبيينا محمد و على اله و صحبه أجمعين